

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ
ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Μαρία Δ. Γρηγορίου

Πειραιάς, 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

Αφιερώνεται στους γονείς μου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ

Μαρία Δ. Γρηγορίου

Σημαντικοί Όροι: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Κοινωνική Αειφορία, Διαφάνεια

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ιδρύθηκε το 1958 με τη Συνθήκη της Ρώμης ως η τράπεζα μακροπρόθεσμου δανεισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σήμερα δραστηριοποιείται στην ΕΕ αλλά και σε άλλες 140 περίπου χώρες στον κόσμο, με τις οποίες η ΕΕ έχει συνάψει συμφωνία συνεργασίας και αποτελεί πλέον το μεγαλύτερο χρηματοδοτικό ίδρυμα στον κόσμο. Στην παρούσα φάση οι προτεραιότητες της ΕΤΕ από το 2006 είναι οι εξής: οικονομική και κοινωνική συνοχή και σύγκλιση, στήριξη της καινοτομίας, διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, περιβαλλοντική αειφορία, στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και αειφόρος, ανταγωνιστικός και ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός.

Οι δραστηριότητες της ΕΤΕ υπέρ της περιβαλλοντικής αειφορίας καλύπτουν όλο το φάσμα των περιβαλλοντικών ζητημάτων συμπεριλαμβάνοντας και κοινωνικές πτυχές. Εξάλλου, ως βιώσιμη ανάπτυξη έχει οριστεί η ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα για τις μελλοντικές γενιές να ικανοποιήσουν τις δικές τους. Η αειφόρος ανάπτυξη είναι έννοια πολυδιάστατη, που περιλαμβάνει οικονομικές, κοινωνικές και οικολογικές πτυχές.

Στην παρούσα εργασία εξετάζουμε τις κοινωνικές πλευρές της αειφορίας και ειδικότερα ζητήματα που ανακύπτουν σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις εργασιακές σχέσεις, την ισότητα των φύλων και τη συμμετοχή των κοινοτήτων στη διαμόρφωση των επενδυτικών σχεδίων. Ιδιαίτερη αναφορά πραγματοποιείται για την πολιτική δημοσιότητας και διαφάνειας που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τα παραπάνω, καθώς είναι στοιχείο κείριας σημασίας για τη διατήρηση και ενίσχυση της αξιοπιστίας και της υπευθυνότητας της ΕΤΕ έναντι αυτών που μετέχουν των δραστηριοτήτων της, αλλά και όλων των πολιτών της Ευρώπης.

Ευχαριστίες

Υπεύθυνος καθηγητής στην εκπόνηση της διπλωματικής ήταν ο κ. Χ. Παπασωτηρίου, στον οποίο οφείλω ιδιαίτερες ευχαριστίες για την ανάθεση αυτής και για τη δυνατότητα που μου δόθηκε μέσω αυτής να αποκτήσω ποικίλες γνώσεις πάνω στις κοινωνικές πτυχές των επενδυτικών μηχανισμών.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τους γονείς μου για την αμέριστη υποστήριξη τους, τόσο οικονομική όσο και ηθική καθώς και για τη διαρκή ενθάρρυνση και την εμπιστοσύνη που επέδειξαν στην προσπάθειά μου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	3
2.1	ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΤΕ	4
2.2	ΣΤΟΧΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	6
2.3	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ.....	8
2.4	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΤΕ	11
2.4.1	<i>Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή και Σύγκλιση</i>	13
2.4.2	<i>Στήριξη της Καινοτομίας</i>	16
2.4.3	<i>Διευρωπαϊκά Δίκτυα</i>	18
2.4.4	<i>Υποστήριξη των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων</i>	19
2.4.5	<i>Ενέργεια</i>	20
2.4.6	<i>Περιβαλλοντική Αειφορία</i>	22
2.5	ΑΝΑΦΟΡΕΣ	25
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ	26
3.1	ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ.....	29
3.2	ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.....	32
3.3	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ	35
3.4	ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	43
3.5	ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ	46
3.6	ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ.....	49
3.7	ΑΝΑΦΟΡΕΣ	50
4	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ	54
4.1	Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ	55
4.2	ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ	56
4.3	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	63
4.4	ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ	68
4.5	ΑΝΑΦΟΡΕΣ	70
5	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	71
6	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	74

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων δεν αποτελεί μόνο χρηματοδοτικό οργανισμό αλλά και κοινοτικό όργανο που δημιουργήθηκε από τη Συνθήκη της Ρώμης με σκοπό να χρηματοδοτήσει τις επενδύσεις που εξυπηρετούν το συμφέρον της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της τα χρηματοδοτικά προγράμματα ήταν επικεντρωμένα στην ανάπτυξη της κοινής αγοράς και ιδίως στο στόχο της σύγκλισης, αλλά σταδιακά η Τράπεζα επιφορτίστηκε με περισσότερες αρμοδιότητες. Παράλληλα με την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της στον ευρωπαϊκό χώρο, η Τράπεζα έχει επίσης κληθεί να χορηγήσει χρηματοδοτήσεις για επενδυτικά σχέδια εκτός ΕΕ, γεγονός που την έχει καταστήσει έναν από τους μεγαλύτερους χρηματοδοτικούς οργανισμούς στις αναπτυσσόμενες περιοχές.

Ως σύγχρονος και δυναμικός οργανισμός η ΕΤΕ αντιμετωπίζει ζητήματα κοινωνικής ευθύνης και εταιρικής διακυβέρνησης, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για ένα όργανο της ΕΕ που μέσω των επενδυτικών σχεδίων, ενδιαφέρεται να προωθήσει εντός και εκτός Ευρώπης την κοινωνική ευημερία. Η Τράπεζα προσπαθεί να εφαρμόσει τις χρηστές διεθνείς πρακτικές στην διακυβέρνησή της. Τα τελευταία χρόνια έλαβε μία σειρά μέτρων για τη βελτίωση των ελεγκτικών λειτουργιών, την ενίσχυση της διαφάνειας και την περαιτέρω ανάπτυξη των σχέσεών της με την κοινωνία των πολιτών. Η εταιρική ευθύνη έχει καταστεί διαρκής μέριμνα της ΕΤΕ που συνδέεται στενά τόσο με την εταιρική διακυβέρνηση όσο και με την υπεύθυνη χρηματοδότηση. Όσον αφορά το περιβάλλον, η ΕΤΕ έχει πρώτα από όλα την ευθύνη της συμμόρφωσης με τις αρχές και τα πρότυπα της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ μέσω των χρηματοδοτικών λειτουργιών της. Η πολιτική της Τράπεζας που αφορά τις διαδικασίες της οι οποίες σχετίζονται με τη διαφάνεια αναθεωρήθηκε το 2006, ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις. Η εταιρική της ευθύνη όμως επεκτείνεται και στην προώθηση επενδύσεων που προστατεύουν το περιβάλλον και βελτιώνουν την ποιότητα ζωής. Καθώς η περιβαλλοντική αειφορία αποτελεί έναν αναγνωρισμένο τομέα προτεραιότητας για την

ΕΤΕ, σταδιακά αναδύονται όλο και περισσότερα θέματα που άπτονται των κοινωνικών επιπτώσεων των χρηματοδοτούμενων επενδύσεων και ιδίως σε έργα εκτός ΕΕ.

Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζεται αρχικά η δομή της ΕΤΕ, οι στόχοι της και ο τρόπος λειτουργίας της. Κατόπιν εξετάζονται οι προτεραιότητες που διαμόρφωσαν τη δραστηριότητα της ιστορικά και οι κύριες επιδιώξεις της σύμφωνα με το επιχειρησιακό σχέδιο που ισχύει σήμερα, δηλαδή η οικονομική και κοινωνική συνοχή, η στήριξη της καινοτομίας, διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, η περιβαλλοντική αειφορία, η στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και ο αειφόρος, ανταγωνιστικός και ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός.

Στη συνέχεια εξετάζονται οι κοινωνικές πτυχές της αειφορίας και ο τρόπος που πρέπει να αντιμετωπίζονται από ένα σύγχρονο χρηματοδοτικό οργανισμό με κοινωνική υπευθυνότητα. Η μελέτη των πολιτικών της ΕΤΕ γίνεται με αφετηρία τον Οδηγό για τις Περιβαλλοντικές και Κοινωνικές Πρακτικές ο οποίος εκδόθηκε το 2007, δίνει κατευθυντήριες γραμμές στο προσωπικό της και είναι ενδεικτικός του τρόπου αντιμετώπισης των κοινωνικών προβλημάτων από την Τράπεζα. Αρχικά, εξετάζεται σε ποιες περιπτώσεις η ΕΤΕ πραγματοποιεί μελέτες εκτιμήσεων των κοινωνικών επιπτώσεων που πιθανόν να έχουν τα προτεινόμενα έργα και στη συνέχεια, αναλύεται η πολιτική της ΕΤΕ σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη συμμετοχή και τη συναίνεση των ενδιαφερομένων κοινοτήτων, τα εργασιακά δικαιώματα και την ισότητα των δύο φύλων. Μέσα από την τρέχουσα πολιτική που εφαρμόζει η ΕΤΕ, τις χρηστές πρακτικές άλλων διεθνών τραπεζών και τις κοινωνικές αρχές που εξαγγέλλονται από διεθνείς οργανισμούς, αξιολογείται η δέσμευση της στην βιώσιμη κοινωνική ανάπτυξη.

Το θέμα της διαφάνειας έχει καταστεί ιδιαίτερο σημείο αναφοράς της ΕΤΕ η οποία αναθεώρησε πρόσφατα την πολιτική της κατόπιν μιας διαδικασίας διαβούλευσης με το κοινό. Μετά την εξέταση αυτής της διαδικασίας, η προσοχή στρέφεται στις αλλαγές που επέφερε η καινούργια πολιτική και μελετάται αν είναι συμβατή με το νομικό πλαίσιο της ΕΕ και με τα πρότυπα διαφάνειας της Πρωτοβουλίας για τη Δημόσια Διαφάνεια, η οποία αποτελεί ένα δίκτυο μη κυβερνητικών οργανώσεων που μελετά ζητήματα διαφάνειας.

2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ) ιδρύθηκε το 1958 με τη Συνθήκη της Ρώμης για να αποτελέσει την τράπεζα μακροπρόθεσμου δανεισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αποστολή της, την απρόσκοπτη ανάπτυξη της κοινής αγοράς για το συμφέρον της Κοινότητας. Ο ρόλος της ΕΤΕ καθορίστηκε από τη Συνθήκη της Ρώμης, όπως αυτή τροποποιήθηκε από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1987), τη Συνθήκη για την ΕΕ (1992), τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1998) και τη Συνθήκη της Νίκαιας (2001). Για το σκοπό αυτό και χωρίς να επιδιώκει κέρδος, η ΕΤΕ χορηγεί μακροπρόθεσμα δάνεια για επενδύσεις κεφαλαίου που προάγουν την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και ολοκλήρωση της Ένωσης. Η ΕΤΕ είναι μια ευέλικτη και συμφέρουσα πηγή χρηματοδότησης και αποτελεί το μεγαλύτερο χρηματοδοτικό ίδρυμα στον κόσμο, με ύψος ετήσιων χορηγήσεων 33 δις ευρώ. Σήμερα, δραστηριοποιείται στην ΕΕ αλλά και σε άλλες 140 περίπου χώρες στον κόσμο, με τις οποίες η ΕΕ έχει συνάψει συμφωνία συνεργασίας. Εδρεύει στο Λουξεμβούργο και πρόεδρος της από την 1η Ιανουαρίου 2000 είναι ο βέλγος Philippe Maystadt.

Η ΕΤΕ κατέχει επίσης την πλειοψηφία των μετοχών στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων ιδρύθηκε το 1994 για να προσφέρει κεφάλαια και εγγυήσεις για μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Τον Ιούνιο του 2000, η θεσμική δομή του Ταμείου ανασυγκροτήθηκε και μεταβλήθηκε η μετοχική σύνθεση. Πιο συγκεκριμένα η ΕΤΕ σήμερα κατέχει το 62% των μετοχών του, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 30% και το 8% ανήκει σε άλλους ευρωπαϊκούς χρηματοδοτικούς θεσμούς. Το κύριο πεδίο συνεργασίας μεταξύ ΕΤΕ και Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων είναι η υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Η δραστηριότητα της ΕΤΕ διαφέρει σημαντικά από αυτήν των διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, δεδομένου ότι τα διατιθέμενα χρηματικά μέσα δεν παρέχονται δωρεάν, αλλά απλώς δανείζονται με ευνοϊκότερους όρους από αυτούς που ισχύουν στη διεθνή αγορά κεφαλαίου. Πολλές φορές μάλιστα, λειτουργούν ως «εμπορικές πιστώσεις» για αγορά κεφαλαιουχικού εξοπλισμού από τις περισσότερες

ανεπτυγμένες χώρες της ΕΚ εφόσον ο έλεγχος «τεχνοοικονομικής βιωσιμότητας» των επενδύσεων που χρηματοδοτεί η ΕΤΕ γίνεται από την ίδια [3].

Στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη αναφέρεται ότι η ΕΤΕ αναλαμβάνει τη στήριξη της προσπάθειας της ΕΚ για την περιφερειακή ανάπτυξη μαζί με τα διαρθρωτικά Ταμεία (άρθρο 130B). Παράλληλα, στον Κανονισμό ΕΟΚ/2052/88 καθορίζεται ότι η ΕΤΕ πρέπει να συνεργάζεται με τα Ταμεία αυτά προς την κατεύθυνση της συγκέντρωσης των διατιθέμενων μέσων σε συγκεκριμένους στόχους και να επιτυγχάνεται μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Έτσι, το μεγαλύτερο μέρος των χορηγήσεων της θα κατευθύνεται στη χρηματοδότηση προγραμμάτων ανάπτυξης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, στα πλαίσια της μεταρρύθμισης και της αύξησης των πόρων των διαρθρωτικών Ταμείων.

Ο ρόλος της ΕΤΕ επισημαίνεται και στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το άρθρο 198Ε της Συνθήκης, επιβάλλει στην ΕΤΕ να διευκολύνει «τη χρηματοδότηση επενδυτικών προγραμμάτων σε συνδυασμό με τις παρεμβάσεις των διαρθρωτικών Ταμείων και των άλλων χρηματοδοτικών μέσων της Κοινότητας». Εξάλλου και ο σχετικός Κανονισμός λειτουργίας των διαρθρωτικών Ταμείων (Κανονισμός ΕΟΚ/2082/93) προσδιορίζει το ρόλο της ΕΤΕ σε συνδυασμό με το συντονισμό των παρεμβάσεων των διαρθρωτικών Ταμείων [2].

2.1 ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΤΕ

Η ΕΤΕ είναι αυτόνομο όργανο. Λαμβάνει τις αποφάσεις της για λήψη και χορήγηση δανείων με γνώμονα αποκλειστικά τα χαρακτηριστικά του κάθε έργου και τις εκάστοτε ευκαιρίες που προσφέρουν οι χρηματαγορές. Στο πλαίσιο της διαφάνειας, η Τράπεζα δημοσιεύει εκτενείς εκθέσεις για όλες τις δραστηριότητές της.

Η ΕΤΕ συνεργάζεται στενά με όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ για την επίτευξη των στόχων της Κοινότητας. Ειδικότερα, η Τράπεζα εκπροσωπείται σε ορισμένες επιτροπές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και στο Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομικών (Ecofin).

Οι αποφάσεις της Τράπεζας λαμβάνονται από τα ακόλουθα καταστατικά όργανα:

- § Το Συμβούλιο των Διοικητών αποτελείται από υπουργούς (συνήθως τους Υπουργούς Οικονομικών) όλων των κρατών μελών της ΕΕ. Καθορίζει τις γενικές κατευθύνσεις της πιστωτικής πολιτικής της Τράπεζας, εγκρίνει τον ετήσιο ισολογισμό και την ετήσια έκθεση, εξουσιοδοτεί την Τράπεζα να χρηματοδοτεί έργα εκτός της Ένωσης και αποφασίζει για την αύξηση του κεφαλαίου της. Τέλος, το Συμβούλιο Διοικητών διορίζει τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, της Διευθύνουσας Επιτροπής και της Ελεγκτικής Επιτροπής
- § Το Διοικητικό Συμβούλιο έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα να αποφασίζει για τη χορήγηση δανείων και εγγυήσεων και τη σύναψη δανείων και διασφαλίζει τη χρηστή διοίκηση της ΕΤΕ, σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού και με τις γενικές οδηγίες του Συμβουλίου των Διοικητών. Αποτελείται από 28 τακτικά μέλη- ένα από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ και έναν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που διορίζονται για θητεία πέντε ετών (ανανεώσιμη) από το Συμβούλιο των Διοικητών, βάσει πρότασης των κρατών μελών, και ευθύνονται μόνον έναντι της Τράπεζας. Ο αριθμός των αναπληρωματικών μελών ανέρχεται σε 18, πράγμα που σημαίνει ότι ορισμένες από τις θέσεις αυτές αντιστοιχούν σε ομάδες κρατών. Επιπλέον, για να διευρυνθεί στους κόλπους του Διοικητικού Συμβουλίου η επαγγελματική εμπειρογνομosύνη σε ορισμένους τομείς, το σώμα αυτό μπορεί να εκλέγει μέχρι έξι, κατ' ανώτατο όριο, εμπειρογνώμονες (τακτικούς και αναπληρωτές), οι οποίοι συμμετέχουν στις συνεδριάσεις του ως σύμβουλοι, χωρίς δικαίωμα ψήφου. Οι αποφάσεις λαμβάνονται από το ένα τρίτο τουλάχιστον των μελών που έχουν δικαίωμα ψήφου, εφόσον το ποσοστό αυτό εκπροσωπεί τουλάχιστον το 50% του αναληφθέντος κεφαλαίου.
- § Η Διευθύνουσα Επιτροπή είναι το αμιγώς εκτελεστικό όργανο της ΕΤΕ. Έχει εννέα μέλη, τα οποία αποτελούνται από τον Πρόεδρο της ΕΤΕ και 8 αντιπροέδρους. Υπό την εποπτεία του Προέδρου της ΕΤΕ και υπό τον έλεγχο του Διοικητικού Συμβουλίου, η Διευθύνουσα Επιτροπή διασφαλίζει την τρέχουσα διαχείριση της Τράπεζας, προετοιμάζει τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου και διασφαλίζει την εκτέλεσή τους. Τα μέλη της Διευθύνουσας

Επιτροπής ευθύνονται μόνον έναντι της Τράπεζας. Διορίζονται από το Συμβούλιο των Διοικητών, βάσει πρότασης του Διοικητικού Συμβουλίου, για θητεία 6 ετών, η οποία είναι ανανεώσιμη.

§ Η Ελεγκτική Επιτροπή αποτελεί ανεξάρτητο όργανο που λογοδοτεί απευθείας στο Συμβούλιο των Διοικητών, αποτελείται από 3 μέλη και 3 παρατηρητές που καθορίζονται από το Συμβούλιο Διοικητών και είναι αρμόδια για τον έλεγχο της κανονικότητας των πράξεων και της τήρησης των βιβλίων της Τράπεζας. Κατά την έγκριση των οικονομικών καταστάσεων από το Διοικητικό Συμβούλιο, η Ελεγκτική Επιτροπή εκδίδει δήλωση σχετικά με τις καταστάσεις αυτές. Οι εκθέσεις της Ελεγκτικής Επιτροπής για τα αποτελέσματα των εργασιών της κατά τη διάρκεια του προηγούμενου οικονομικού έτους διαβιβάζονται στο Συμβούλιο των Διοικητών μαζί με την ετήσια έκθεση του Διοικητικού Συμβουλίου.

Η χρηματοδότηση των λειτουργιών της Τράπεζας συντελείται μέσω του δανεισμού από τις αγορές κεφαλαίων και όχι από τη χρησιμοποίηση των κεφαλαίων της ΕΕ. Η Τράπεζα απολαμβάνει ανεξαρτησίας στις αποφάσεις της εντός του θεσμικού οικοδομήματος της Ευρώπης. Η διοίκηση και η δομή της ΕΤΕ αντανακλούν αυτήν την ανεξαρτησία και με αυτόν τον τρόπο μπορούν να λαμβάνονται αποφάσεις με μόνο γνώμονα τα οφέλη κάθε πρότασης και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται στις διεθνείς αγορές.

2.2 ΣΤΟΧΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Οι χρηματοδοτούμενες από την ΕΤΕ επενδύσεις οφείλουν να συμβάλλουν στην υλοποίηση ενός ή και περισσότερων από τους παρακάτω κοινοτικούς στόχους: οικονομική ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιοχών, βελτίωση των ευρωπαϊκών υποδομών σε τομείς, όπως οι μεταφορές και οι τηλεπικοινωνίες, προστασία του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής, πραγματοποίηση των κοινοτικών στόχων στον τομέα της ενέργειας, ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας, επέκταση και εκσυγχρονισμός των υποδομών στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης και στήριξη των δραστηριοτήτων των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Τα επιχειρησιακά σχέδια της ΕΤΕ εγκρίνονται από το Συμβούλιο Διοικητών και καθορίζουν τις μεσοπρόθεσμες πολιτικές και προτεραιότητες. Το τρέχον σχέδιο είναι

τριετές και αναπροσαρμόζεται ετησίως, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι αλλαγές και οι συγκυρίες στα οικονομικά δεδομένα.

Η ΕΤΕ έχει θέσει έξι προτεραιότητες στη δράση της στο εσωτερικό της ΕΕ, οι οποίες αναπτύσσονται στο επιχειρησιακό της προγραμματισμό και είναι:

- § η συνοχή και σύγκλιση των περιφερειών της ΕΕ,
- § η στήριξη μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων,
- § τα περιβαλλοντικά προγράμματα,
- § η έρευνα, η ανάπτυξη και η καινοτομία,
- § τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα μεταφορών και ενέργειας
- § η βιώσιμη, ανταγωνιστική και ασφαλής ενέργεια.

Εκτός ΕΕ, η χρηματοδοτική λειτουργία της Τράπεζας καθορίζεται από τις εξωτερικές συνεργασίες της ΕΕ και τις αναπτυξιακές της πολιτικές. Τα κράτη που χρηματοδοτούνται είναι:

- § Όσα βρίσκονται σε καθεστώς ένταξης στην ΕΕ (υποψήφια προς ένταξη και δυνάμει υποψήφια,
- § Όσα είναι γειτονικά στην Ευρώπη (στη Μεσόγειο και ανατολικά της Ευρώπης)
- § Τα υπό ανάπτυξη κράτη της Αφρικής, του Ειρηνικού και της Καραϊβικής- (γνωστά και ως χώρες ΑΚΕ), τα οποία αποφάσισαν με την υποστήριξη της Κοινότητας τη συγκρότηση μιας διεθνούς οργάνωσης διακρατικού χαρακτήρα με αποκλειστικό στόχο τη συνολική και ενιαία ρύθμιση εμπορικών, χρηματοδοτικών και αναπτυξιακών ζητημάτων με την ΕΚ [6].
- § Αυτά με το οποία υπάρχει οικονομική συνεργασία (στην Ασία και στη Λατινική Αμερική).

Η χρηματοδότηση σε αυτές τις περιοχές εστιάζει στην ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα, στην ανάπτυξη των υποδομών, στην ασφάλεια. Σήμερα, η Τράπεζα αναπτύσσει δραστηριότητα σε περισσότερες από 100 χώρες: υποστηρίζοντας σχέδια οικονομικής ανάπτυξης στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και ενθαρρύνοντας

διασυνοριακά σχέδια υποδομής και προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και την ανάπτυξη του παραγωγικού ιδιωτικού τομέα στις μεσογειακές χώρες που δεν είναι μέλη της Ένωσης. Ακόμα, βοηθά την ειρηνευτική διαδικασία στη Μέση Ανατολή, τόσο στο Λίβανο, όπου η ΕΤΕ υποστηρίζει σχέδια ανοικοδόμησης, όσο και στη Γάζα και τη Δυτική Όχθη, στις 70 χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση της Λομέ και είναι από πολύ καιρό δικαιούχοι δανείων της ΕΤΕ, καθώς επίσης, στην Νότια Αφρική και χρηματοδοτεί σχέδια αμοιβαίου ενδιαφέροντος σε τομείς, όπως η μεταφορά τεχνολογίας, η δημιουργία κοινών επιχειρήσεων (joint-ventures) και η προστασία του περιβάλλοντος, σε χώρες της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής που έχουν υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας με την Ένωση.

2.3 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων είναι ένας μη κερδοσκοπικός Τραπεζικός Οργανισμός, από τον οποίο τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μπορούν να δανείζονται προκειμένου να χρηματοδοτήσουν επενδυτικά σχέδια που έχουν προηγουμένως εγκριθεί από αυτήν. Η λειτουργία της ΕΤΕ υπαγορεύεται από την εκάστοτε εφαρμοζόμενη πολιτική. Καθώς δεν αποτελεί εμπορική τράπεζα, δεν διαχειρίζεται προσωπικούς τραπεζικούς λογαριασμούς, δεν διεκπεραιώνει απευθείας συναλλαγές με πελάτες ούτε παρέχει επενδυτικές συμβουλές σε ιδιωτική βάση. Η ΕΤΕ συνάπτει μακροπρόθεσμα δάνεια για τη χρηματοδότηση επενδύσεων σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό (κυρίως πάγια στοιχεία) αλλά δεν παρέχει επιχορηγήσεις. Για να χρηματοδοτηθεί από την ΕΤΕ ένα σχέδιο ή πρόγραμμα, εξετάζεται αν είναι βιώσιμο από οικονομική, τεχνική, περιβαλλοντική και χρηματοδοτική άποψη.

Η ΕΤΕ ανήκει στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία συνεισφέρουν από κοινού στο κεφάλαιό της (164 δις ευρώ) με ποσοστό ανάλογο της οικονομικής βαρύτητας κάθε χώρας. Όμως η ΕΤΕ δεν χρησιμοποιεί πόρους του προϋπολογισμού της Ένωσης. Αντίθετα, αυτοχρηματοδοτείται μέσω δανεισμού από τις κεφαλαιαγορές. Δεδομένου ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι οι μέτοχοί της, η ΕΤΕ έχει άριστη πιστοληπτική ικανότητα (AAA) στις χρηματαγορές, γεγονός που της επιτρέπει να συγκεντρώνει υψηλά κεφάλαια με εξαιρετικά ανταγωνιστικούς όρους. Έτσι, δανείζεται με τους καλύτερους δυνατούς όρους, μεταβιβάζει το πλεονέκτημα αυτό στους φορείς των

επενδυτικών σχεδίων και οι όροι των δανείων που χορηγεί είναι ευνοϊκοί για τους δανειολήπτες, όπως εξάλλου της επιβάλλεται και από τη θέση της ως μη κερδοσκοπικής τράπεζας.

Ήδη από την εποχή της ίδρυσης της Τράπεζας, το καταστατικό της προσδιόριζε ότι το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης θα κατευθυνόταν προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και περιφέρειες. Στα πρώτα είκοσι χρόνια από την ίδρυση της (1958-1977), το 75% των χορηγήσεων της ΕΤΕ κατευθύνθηκε στη χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες. Τα τελευταία χρόνια οι χορηγήσεις προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες μειώθηκαν και το 1989 έφτασαν στο 59% των συνολικών χορηγήσεων της Τράπεζας.

Οι όροι δανεισμού από την ΕΤΕ είναι:

- § Επιτόκιο ανάλογο με τα ισχύοντα στη διεθνή αγορά, με δυνατότητα επιδότησης από κοινοτικούς πόρους.
- § Ύψος δανείου μέχρι 50% του συνολικού κόστους του επενδυτικού σχεδίου.
- § Χρόνος αποπληρωμής από 7-12 χρόνια για βιομηχανικές επενδύσεις και μέχρι 20 χρόνια για επενδύσεις υποδομής (με περίοδο χάριτος 5 χρόνια).
- § Δυνατότητα λήψης δανείου υπάρχει για τα κράτη-μέλη, για τους δημόσιους οργανισμούς, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και για κάθε ιδιωτική επιχείρηση με επαρκείς πόρους.

Τα χρηματοδοτούμενα σχέδια μπορεί να αφορούν όλους τους τομείς της οικονομίας, από την ενέργεια και τις τηλεπικοινωνίες, ως τις μεταφορές και τη γεωργία. Η ΕΤΕ χρηματοδοτεί τις επενδύσεις μεγάλου μεγέθους (από 25 εκατ. ευρώ και πάνω) άμεσα, υπό τη μορφή ατομικών δανείων προς τον ανάδοχο ή έναν ενδιάμεσο χρηματοδότη. Οι επενδύσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους χρηματοδοτούνται έμμεσα από την ΕΤΕ, μέσω συνολικών (γενικευμένων) δανείων (global loans) προς τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα που κινούνται σε ευρωπαϊκό, εθνικό ή και τοπικό επίπεδο. Για τη χορήγηση δανείων άμεσα από την ΕΤΕ, οι ενδιαφερόμενοι απευθύνονται είτε στα κεντρικά γραφεία της τράπεζας στο Λουξεμβούργο είτε σε ένα από τα εξωτερικά γραφεία που βρίσκονται στη Ρώμη, την Αθήνα, τη Λισσαβόνα, τις Βρυξέλλες και τη Μαδρίτη.

Τα έργα τα οποία χρηματοδοτεί η Τράπεζα επιλέγονται προσεκτικά με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

- § πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ,
- § πρέπει να είναι βιώσιμα από οικονομική και χρηματοδοτική άποψη, τεχνικά άρτια και μη επιβλαβή για το περιβάλλον,
- § πρέπει να συμβάλλουν στην προσέλκυση άλλων πηγών χρηματοδότησης.

Η εξέταση των προτεινόμενων σχεδίων περιλαμβάνει δύο φάσεις και πραγματοποιείται σε στενή συνεργασία με τον ανάδοχο του σχεδίου. Σε πρώτη φάση, εξετάζεται η επιλεξιμότητα του σχεδίου, δηλαδή το κατά πόσο το προτεινόμενο σχέδιο εναρμονίζεται με τα κριτήρια και τους κοινοτικούς στόχους που αναφέρθηκαν και για την υλοποίηση των οποίων οφείλει να μεριμνά η ΕΤΕ.

Σε δεύτερη φάση εκτιμάται η φυσική βιωσιμότητα, το οικονομικό ενδιαφέρον και το χρονοδιάγραμμα της επένδυσης. Σημασία αποδίδεται ακόμα στο σεβασμό των κανόνων που αφορούν τους μειοδοτικούς διαγωνισμούς, στο κόστος του σχεδίου, στην ποιότητα των χρηματοδοτικών και τεχνικών συνεργατών, στην οικονομική κατάσταση του αναδόχου, καθώς και στις προσφερόμενες εγγυήσεις.

Πριν τη λήψη οποιασδήποτε χρηματοδοτικής απόφασης, εξετάζεται η βιωσιμότητα του σχεδίου σε οικονομικό, τεχνικό, περιβαλλοντικό και χρηματοδοτικό επίπεδο και ζητείται η γνώμη του ενδιαφερόμενου κράτους-μέλους και της Επιτροπής. Στη συνέχεια, το σχέδιο υποβάλλεται προς έγκριση στο Διοικητικό Συμβούλιο και την Διευθύνουσα Επιτροπή της ΕΤΕ. Ιδιαίτερη σημασία για την έγκριση οποιουδήποτε χρηματοδοτούμενου σχεδίου αποδίδεται στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών του συνεπειών. Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για το σκοπό αυτό αναφέρονται:

- § στην αναγνώριση των πιθανών κινδύνων για το περιβάλλον και τη λήψη αντισταθμιστικών μέτρων
- § στην εκτίμηση του κόστους και των οικονομικών και χρηματοδοτικών πλεονεκτημάτων των επενδύσεων που σχετίζονται με το περιβάλλον
- § στην εκτίμηση των σχεδίων υπό το πρίσμα της ισχύουσας και προβλεπόμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας

§ στην εκτίμηση της σύλληψης του σχεδίου και των χρησιμοποιούμενων τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένης και της τεχνικής δυνατότητας των σχεδίων να σέβονται τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς.

Η ΕΤΕ παρακολουθεί από κοντά την εξέλιξη των χρηματοδοτούμενων επενδύσεων με τακτικούς ελέγχους, έχοντας μάλιστα και τη δυνατότητα κάλυψης τυχόν συμπληρωματικών αναγκών του έργου. Η ΕΤΕ στηρίζει επίσης τη βιώσιμη ανάπτυξη στις υποψήφιες και δυνητικά υποψήφιες χώρες, στις γειτονικές χώρες της ΕΕ στα νότια και ανατολικά της σύνορα, καθώς και σε χώρες εταίρους σε άλλα μέρη του κόσμου.

Ο διάλογος με τα κοινοτικά όργανα που προετοιμάζουν και αποφασίζουν σχετικά με τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι σημαντικός για τον καθορισμό του πλαισίου των δραστηριοτήτων της ΕΤΕ, τόσο εντός όσο και εκτός ΕΕ. Η δημοσιότητα και η διαφάνεια είναι στοιχεία καίριας σημασίας για τη διατήρηση και ενίσχυση της αξιοπιστίας και της υπευθυνότητας της ΕΤΕ έναντι αυτών που μετέχουν των δραστηριοτήτων της, αλλά και όλων των πολιτών της Ευρώπης. Η γνωστοποίηση πληροφοριών στο κοινό είναι αναπόσπαστο στοιχείο της πολιτικής διαφάνειας που εφαρμόζει η Τράπεζα. Το 2006, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΤΕ ενέκρινε μία αναθεωρημένη Πολιτική Δημοσιοποίησης Πληροφοριών, με την οποία η πολιτική της Τράπεζας για την πληροφόρηση του κοινού αναπροσαρμόστηκε με βάση τα τρέχοντα πρότυπα όσον αφορά τη διαφάνεια, με τις ευρωπαϊκές πολιτικές και τις διεθνείς αρχές στον τομέα αυτό. Η σχέση της ΕΤΕ με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων ομάδων συμφερόντων, βασίζεται στην αναγνώριση του γεγονότος ότι οι οργανώσεις αυτές μπορούν να προσφέρουν πολύτιμη συνεισφορά στην εξέλιξη της πολιτικής της και συντονίζονται από μία μονάδα «Κοινωνία των Πολιτών», που ανήκει στην Υπηρεσία Επικοινωνίας της Τράπεζας. Η μονάδα αυτή διασφαλίζει τη συνοχή και την ποιότητα της επικοινωνίας και διατηρεί ενεργό διάλογο με την κοινωνία των πολιτών.

2.4 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΤΕ

Η ΕΤΕ ιδρύθηκε με αρχικό σκοπό την παροχή σχετικά χαμηλότοκων δανείων και εγγυήσεων προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της Κοινότητας, έτσι ώστε να

συμβάλει στην αρμονική ανάπτυξη και στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων. Για αυτό και οι δανειοδοτικές δραστηριότητες της Τράπεζας προσανατολίστηκαν κυρίως προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές των έξι αρχικών κρατών της Κοινότητας και ιδιαίτερα προς το Νότο της Ιταλίας. Αλλά οι δραστηριότητες αυτές αφορούσαν σχετικά μικρά χρηματικά ποσά και η ελκυστικότητα των δανείων της ΕΤΕ οφειλόταν αποκλειστικά στα χαμηλά επιτόκια δανεισμού. Βάσει του καταστατικού της, η ΕΤΕ δεν μπορούσε να παρέχει επιχορηγήσεις κεφαλαίων ή επιδοτήσεις εισροών και για αυτό το λόγο δημιουργήθηκε αργότερα το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Η ΕΤΕ εξακολούθησε τις δανειοδοτικές δραστηριότητες της, αντλώντας κεφάλαια από τις εισφορές των κρατών-μελών και την υψηλή αξιοπιστία της στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, αξιοπιστία που της έδινε ακριβώς τη δυνατότητα να αντλεί αυτά τα κεφάλαια με ευνοϊκά επιτόκια. Το 1979 ιδρύθηκε και το Νέο Κοινοτικό Μέσο με σκοπό την παροχή, μέσω της ΕΤΕ, επιδοτούμενων δανείων στα λιγότερο εύπορα κράτη-μέλη, δηλαδή την Ιρλανδία και την Ιταλία. Αν και παραδοσιακά η τράπεζα ευνοούσε τη χορήγηση μεγάλων δανείων, έδινε επίσης σημασία στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που βοηθήθηκαν από την τράπεζα μέσω του συστήματος των συνολικών δανείων, δηλαδή η τράπεζα δανείζει μεγάλα χρηματικά ποσά σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των κρατών-μελών, τα οποία, με τη σειρά τους, δανείζουν τα χρήματα αυτά στις κατά τόπους μικρομεσαίες επιχειρήσεις [4]. Η έμμεση αυτή μορφή δανεισμού θεωρήθηκε απαραίτητη λόγω των περιορισμένων διαχειριστικών δυνατοτήτων της ΕΤΕ.

Κατά τη δεκαετία του '80 υπάρχει έντονη τάση ενίσχυσης των φτωχότερων χωρών, με την Ιταλία να προηγείται σημαντικά. Οι πόροι διατέθηκαν κυρίως στον τομέα της ενέργειας και των επενδύσεων σε έργα υποδομής. Από το 1985 άρχισαν να εφαρμόζονται τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα τα κεφάλαια των οποίων προήλθαν εν μέρει από την ΕΤΕ [5].

Με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη συνδέθηκαν οι στόχοι της «αρμονικής ανάπτυξης» και της μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων με τα ειδικά κοινοτικά μέσα, δηλαδή το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (που αναφέρονται τώρα ως Διαρθρωτικά Ταμεία) και την ΕΤΕ. Για να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της δράσης της Κοινότητας καθορίστηκαν το 1988 βασικές προτεραιότητες για τα Ταμεία με

την ΕΤΕ να πρέπει να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων αυτών. Οι προτεραιότητες συγκεκριμένα ήταν:

- § Οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές,
- § Οι περιοχές που πλήττονται από έντονη βιομηχανική παρακμή,
- § Η αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας,
- § Η αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων,
- § Η προσαρμογή των γεωργικών διαρθρώσεων και η ανάπτυξη αγροτικών περιοχών.

Κατά την τελευταία περίοδο οι κύριοι τομείς χρηματοδοτικής δραστηριότητας της Τράπεζας στις λιγότερο ευνοημένες περιοχές της ΕΕ δηλαδή στις περιοχές με κατά κεφαλήν ΑΕΠ χαμηλότερο από το 75% του κοινοτικού μέσου όρου και περιοχές που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές δυσχέρειες, ήταν οι μεταφορές και τηλεπικοινωνίες, η ενέργεια και η ύδρευση, αποχέτευση και επεξεργασία αποβλήτων. Η νέα στρατηγική εστιάζεται σε τρεις στόχους: την ενίσχυση της μόχλευσης των πράξεων της ΕΤΕ (δηλαδή να καταστεί δυνατή η κινητοποίηση πόρων πολύ μεγαλύτερου ύψους από το αρχικό ποσό που διατίθεται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό), τη συγκέντρωση των εντός ΕΕ χρηματοδοτήσεων της σε έξι ευρωπαϊκές προτεραιότητες, και την ευθυγράμμιση των εκτός ΕΕ χρηματοδοτήσεων με τις εξωτερικές πολιτικές της Ένωσης [8]. Οι έξι προτεραιότητες της ΕΕ στις οποίες εστιάστηκαν οι χρηματοδοτήσεις της ΕΤΕ το 2006, είναι οι εξής: οικονομική και κοινωνική συνοχή και σύγκλιση, στήριξη της καινοτομίας, διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, περιβαλλοντική αειφορία, στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και αειφόρος, ανταγωνιστικός και ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός .

2.4.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΛΙΣΗ

Η συνοχή και η σύγκλιση είναι οι βασικές λειτουργικές προτεραιότητες της Τράπεζας που της ανέθεσε η Συνθήκη της ΕΚ, σύμφωνα με το άρθρο 130, δηλαδή η στήριξη της ανάπτυξης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές ώστε να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της διεύρυνσης. Η υποστήριξη της περιφερειακής ανάπτυξης είναι το πρωταρχικό έργο της Τράπεζας και πολύ περισσότερες από τις μισές χορηγήσεις της διοχετεύονται σε παραγωγικές επενδύσεις σε περιοχές που υστερούν από πλευράς ανάπτυξης ή που

αντιμετωπίζουν βιομηχανική παρακμή. Στα άμεσα οφέλη που προσφέρουν στους πολίτες οι δανειοδοτικές δραστηριότητες της ΕΤΕ περιλαμβάνονται νέες εταιρείες, νέες θέσεις εργασίας, καλύτερες επικοινωνίες και καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος. Τα δάνεια της Τράπεζας δεν χορηγούνται σύμφωνα με κάποιο σύστημα ποσοτώσεων. Καθορίζονται από τις προτεραιότητες της κοινοτικής πολιτικής και από τις ανάγκες των οικονομικών φορέων.

Οι χρηματοδοτήσεις της ΕΤΕ για την περιφερειακή ανάπτυξη συχνά συμβαδίζουν με τις επιδοτήσεις που χορηγούν τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ταμείο Συνοχής. Η ΕΤΕ είναι στην πραγματικότητα το αρχαιότερο μέσο περιφερειακής ανάπτυξης, ήταν δε το κυριότερο μέχρι τη δημιουργία του Περιφερειακού Ταμείου [7]. Προκειμένου να διασφαλίζει τη συμπληρωματικότητα των δανείων και των επιδοτήσεων, η Τράπεζα συνεργάζεται στενά με την Επιτροπή και συμμετέχει στην προετοιμασία και εφαρμογή των προγραμμάτων διαρθρωτικής υποστήριξης. Κατά το έτος 2006, δόθηκαν σε προγράμματα για τη στήριξη αυτών των περιοχών 20,2 δις ευρώ.

Οι κυριότεροι τομείς που χρηματοδότησε η Τράπεζα ήταν:

- § Οι υποδομές στις μεταφορές και στις τηλεπικοινωνίες,
- § Οι επενδύσεις στη βιομηχανία και τον τομέα υπηρεσιών,
- § Οι αστικές υποδομές,
- § Οι υποδομές υγείας και εκπαίδευσης.

Ακόμα η Τράπεζα υποστηρίζει το στόχο της σύγκλισης και της συνοχής με την δράση της στους άλλους ευρωπαϊκούς στόχους όπως τα διευρωπαϊκά δίκτυα, το φυσικό και αστικό περιβάλλον, το ανθρώπινο κεφάλαιο και τη δανειοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων που εδρεύουν στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές. Για την περίοδο προγραμματισμού των διαρθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Συνοχής 2007-2013, έχουν καθοριστεί τρεις στόχοι:

- § Σύγκλιση: τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης για την επίτευξη της σύγκλισης των λιγότερο ευνοημένων περιοχών της ΕΕ.
- § Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση: έξω από τις περιοχές σύγκλισης, έγκαιρη αντιμετώπιση των επερχόμενων οικονομικών αλλαγών,

μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της παροχής στήριξης για τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης.

§ Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία: διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία για την περαιτέρω προώθηση της ολοκλήρωσης. Στο πλαίσιο της ανανεωμένης αυτής πολιτικής για τη συνοχή, ο στόχος της σύγκλισης λαμβάνει την ισχυρότερη υποστήριξη από τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής, ενώ ο στόχος της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης βασίζεται κυρίως στη Στρατηγική της Λισσαβόνας.

Από τον Οκτώβριο του 2005 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Τράπεζα παρουσίασαν στα κράτη-μέλη και τις προς ένταξη χώρες δύο σημαντικές κοινές πρωτοβουλίες: την Κοινή Βοήθεια Υποστήριξης Σχεδίων στις Ευρωπαϊκές Περιοχές (Joint Assistance to Support Projects in European Regions-JASPERS) και τους Κοινούς Ευρωπαϊκούς Πόρους για Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (Joint European Resources for Micro-to-Medium Enterprises-JEREMIE) το οποίο διαχειρίζεται το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων. Η πρώτη πρωτοβουλία έχει ως σκοπό να βοηθήσει τα ευεργετούμενα κράτη να απορροφήσουν τα κονδύλια που θα παρέχει ο προϋπολογισμός της Ευρώπης την περίοδο 2007-2013 για επενδύσεις, ενώ η δεύτερη πρωτοβουλία θα διευκολύνει την πρόσβαση σε χρηματοδότηση έτσι ώστε να ενθαρρύνει την είσοδο και ανάπτυξη περισσότερων επιχειρήσεων.

Σκοπός του προγράμματος JASPERS είναι η βελτίωση της προετοιμασίας των σχεδίων που προτείνονται για χρηματοδότηση με μη επιστρεπτές ενισχύσεις από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ, και την παροχή αρωγής στα κράτη μέλη ώστε να χρησιμοποιούν ταχύτερα και αποτελεσματικότερα τη δωρεάν βοήθεια που τους παρέχει η Ένωση. Την περίοδο που έχει ήδη αρχίσει το 2007 και θα ολοκληρωθεί το 2013 θα διατεθούν στις περιφέρειες μη επιστρεπτές ενισχύσεις συνολικού ύψους 308 δισ. ευρώ. Η αρωγή του JASPERS παρέχεται δωρεάν στους δικαιούχους. Οι υπηρεσίες του είναι διαθέσιμες για την κατάρτιση επενδυτικών σχεδίων υψηλής ποιότητας σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ που εμπίπτουν στο στόχο της σύγκλισης, αλλά προτεραιότητα δίδεται στα μεγάλα σχέδια και στα σχέδια που πραγματοποιούνται στα δώδεκα νεώτερα κράτη μέλη. Η βοήθεια για την προετοιμασία επενδυτικών σχεδίων παρέχεται για έργα υποδομής που έχουν σκοπό την αναβάθμιση των δικτύων μεταφορών, για περιβαλλοντικά έργα, και για επενδύσεις

που αφορούν τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το JASPERS υποστηρίζει επίσης τη βελτίωση των συστημάτων συνδυασμένων μεταφορών και των αστικών μεταφορών. Η εφαρμογή της πρωτοβουλίας JASPERS έχει ανατεθεί σε μία ομάδα εμπειρογνομόνων, που προέρχονται από την ΕΤΕ και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης. Μέχρι το τέλος του 2006, το JASPERS συμμετείχε ήδη σε περισσότερα από 100 επενδυτικά σχέδια και προγράμματα, συνολικού επενδυτικού κόστους 25 δισ. ευρώ [9].

2.4.2 ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Ένα άλλο φιλόδοξο σχέδιο της Τράπεζας προήλθε από την Ατζέντα της Λισσαβόνας το 2000 και αφορά την εγκαθίδρυση μιας ευρωπαϊκής οικονομίας ανταγωνιστικής και καινοτόμου που να βασίζεται στη γνώση και να είναι ικανή να διατηρήσει την οικονομική πρόοδο, να δημιουργήσει περισσότερες θέσεις εργασίας και να προωθήσει την κοινωνική συνοχή μέχρι το 2010. Το σχέδιο αυτό ονομάστηκε Πρωτοβουλία 2010 (Innovation 2010 Initiative -i2i).

Η πρωτοβουλία 2010 έχει ως ισχυρή βάση την ήδη υπάρχουσα εμπειρία της ΕΤΕ που αποκτήθηκε κατά την εφαρμογή της πρωτοβουλίας 2000 η οποία είχε ως στόχο την ενθάρρυνση μιας οικονομίας της γνώσης και της καινοτομίας. Η πρωτοβουλία 2010, εστιάζει σε 3 βασικούς τομείς προτεραιότητας:

- § Εκπαίδευση και κατάρτιση, με στόχο την εύκολη πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση και κατάρτιση που περιλαμβάνει τη δια βίου μάθηση στον τομέα της βιομηχανίας και των υπηρεσιών, ενσωμάτωση της έρευνας στα προγράμματα ανώτατης εκπαίδευσης, ψηφιακή εκπαίδευση και ηλεκτρονική-εκμάθηση (e-learning), ανάπτυξη και διάδοση της γνώσης μέσω νέων μέσων,
- § Έρευνα και Ανάπτυξη μέσα από πανευρωπαϊκά προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης, χρηματοδότηση των δημόσιων ή διεθνών ερευνητικών εγκαταστάσεων, υποστήριξη πρωτοβουλιών έρευνας και ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα (ειδικά των ΜΜΕ), συγχρηματοδότηση των ερευνητικών προγραμμάτων στα πλαίσια του 6ου Προγράμματος Πλαισίου,

§ Δημιουργία και διάδοση των τεχνολογιών ενημέρωσης και επικοινωνιών μέσω ανάπτυξης δικτύων ευρείας ζώνης για τη σταθερή και κινητή τηλεφωνία και τεχνολογιών πρόσβασης, δημιουργίας δικτύων σε διάφορους τομείς (υγεία, μεταφορές), και ανάπτυξης πλατφορμών ηλεκτρονικού εμπορίου.

Η ΕΤΕ δίνει προτεραιότητα στη χρηματοδότηση έργων που θα αναλαμβάνονται από συμπράξεις του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα. Προτεραιότητα δίνεται επίσης σε έργα που λαμβάνουν χώρα σε περιοχές της περιφέρειας της ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, συμβάλλει επίσης στην εφαρμογή της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, επενδύοντας σε σχήματα παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου που παρέχουν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ίδια κεφάλαια.

Επιλέξιμοι προς ενίσχυση από την ΕΤΕ στα πλαίσια της πρωτοβουλίας 2010, είναι:

§ Τα κράτη μέλη,

§ Οι υποψήφιας προς ένταξη χώρες Κροατία και Τουρκία,

§ Οι χώρες των δυτικών Βαλκανίων.

Η ΕΕ είναι στρατευμένη σε μια προσπάθεια ενίσχυσης των οικονομιών των κρατών μελών, της ανταγωνιστικότητάς τους και της ικανότητάς τους να δημιουργούν νέες θέσεις απασχόλησης. Οι καινοτόμες μικρομεσαίες επιχειρήσεις υποστηρίζονται μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων. Η Τράπεζα έχει σκοπό να διαθέσει ως 50 δις ευρώ σε αυτόν τον στόχο μέσα στη δεκαετία. Στο διάστημα 2000-2006 τα κεφάλαια που διέθεσε αγγίζουν τα 45 δις ευρώ, ποσό που δείχνει τη δέσμευση της Τράπεζας στο στόχο που της έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Το 2006, τα δάνεια για τη στήριξη της καινοτομίας ανήλθαν σε 10,4 δις ευρώ στο εσωτερικό της ΕΕ, γεγονός που σημαίνει ότι, πιθανότατα, θα σημειωθεί υπέρβαση του στόχου που είχε θέσει η ΕΤΕ για τις σχετικές υπογραφές δανείων. Από το 2000, το 70% περίπου των επενδύσεων που χρηματοδοτεί η Τράπεζα είναι συγκεντρωμένο στις λιγότερο ευνοημένες περιοχές της ΕΕ. Η χρηματοδότηση της καινοτομίας στις ενισχυόμενες περιφέρειες επιτρέπει τη μεταφορά γνώσεων σε περιοχές που υστερούν, συμβάλλοντας έτσι στην καταπολέμηση της τάσης για συγκέντρωση των επενδύσεων αυτού του είδους στις πλουσιότερες περιοχές. Κατά τον τρόπο αυτόν, η ΕΤΕ συνδυάζει το πρόγραμμα της Λισσαβόνας με μία άλλη από τις στρατηγικές της προτεραιότητες, την κοινωνική συνοχή και σύγκλιση [9].

2.4.3 ΔΙΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Ένα άλλο πρόγραμμα που προωθεί η Τράπεζα είναι τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα (ΔΕΔ), δηλαδή μεγάλα δίκτυα υποδομής σε θέματα μεταφορών, ενέργειας και τηλεπικοινωνιών τα οποία αποτελούν και θεμέλια για την ανάπτυξη και ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέσω των Διευρωπαϊκών Δικτύων διευκολύνεται:

- § Η οικονομική και κοινωνική ολοκλήρωση της ΕΕ,
- § Η ελεύθερη διέλευση ατόμων και αγαθών και
- § Η ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιοχών της ΕΕ.

Τα δίκτυα ενέργειας και μεταφορών αναφέρονται συχνά ως οι αρτηρίες της σύγχρονης βιομηχανικής κοινωνίας, και η εύρυθμη λειτουργία τους είναι ζωτικής σημασίας για την υγεία και ευρωστία της Ευρώπης. Η ενέργεια και οι μεταφορές έχουν σχέση αλληλεξάρτησης, δεδομένου ότι οι μεταφορές χρειάζονται ενέργεια και ο ενεργειακός εφοδιασμός στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στους άξονες μεταφορών

Τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα (μεταφορών, ενέργειας και τηλεπικοινωνιών) καλύπτουν το σύνολο των κρατών της ΕΕ. Υπάρχει επίσης πρόβλεψη και για τα γειτονικά κράτη, στο πλαίσιο των διαύλων μεταφορών στα οποία ανήκουν: τα κράτη προς ένταξη (Κροατία και Τουρκία), η Ευρωπαϊκή Οικονομική Περιοχή (Νορβηγία, Ισλανδία και Λιχτενστάιν), τα Βαλκάνια, τα κράτη της Μεσογειακής Συνεργασίας, η Ρωσία, η Ουκρανία, η Μολδαβία και η Λευκορωσία. Η ανάπτυξη των ΔΕΔ είναι στοιχείο καίριας σημασίας για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς και την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Η ΕΤΕ είναι ο κυριότερος οργανισμός παροχής μακροπρόθεσμων χρηματοδοτήσεων για έργα υποδομής στην ΕΕ και η χρηματοδότηση διευρωπαϊκών δικτύων υποδομής μεταφορών είναι από τις βασικές δραστηριότητες της Τράπεζας. Τα ΔΕΔ ανακηρύχθηκαν στόχος προτεραιότητας της ΕΕ το 1993, και έκτοτε η Τράπεζα έχει χορηγήσει για τα δίκτυα αυτά δάνεια συνολικού ύψους 77 δισ. ευρώ.

Τα ΔΕΔ, μαζί με την έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία, βρίσκονται επίσης στο επίκεντρο της Ευρωπαϊκής Δράσης για την Ανάπτυξη, που θεσπίστηκε το 2003. Στο πλαίσιο αυτής της πρωτοβουλίας, η οποία έχει ως στόχο την ενίσχυση των δυνατοτήτων

μακροπρόθεσμης ανάπτυξης της Ευρώπης, καθορίστηκαν στον τομέα των μεταφορών 30 έργα προτεραιότητας, από τα οποία η ΕΤΕ ήδη χρηματοδοτεί τα 21.

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα μίας αξιολόγησης των χρηματοδοτήσεων της ΕΤΕ για ΔΕΔ, η οποία εκπονήθηκε από το ανεξάρτητο Τμήμα Αξιολόγησης των Χρηματοδοτήσεων της Τράπεζας και δημοσιεύτηκε το 2006, το κύριο ισχυρό σημείο της ΕΤΕ έγκειται στην ικανότητά της να παρέχει τους απαιτούμενους – συχνά πολύ σημαντικού ύψους – χρηματοδοτικούς πόρους, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες του δανειολήπτη με ανταγωνιστικά επιτόκια και όρους. Επιπρόσθετα, υπάρχει σημαντική μη χρηματοδοτική συνεισφορά. Η ΕΤΕ διαθέτει εμπειρία και εξειδικευμένη τεχνογνωσία και η συμμετοχή της από πρώιμο στάδιο στη συγκρότηση των επενδυτικών σχεδίων μπορεί να συμβάλει ώστε να συμφωνηθεί εντός των επιθυμητών προθεσμιών η οργανωτική, τεχνική και χρηματοδοτική δομή του έργου. Η ΕΤΕ συμβάλλει σημαντικά στην προώθηση των ιδιωτικών επενδύσεων στα ΔΕΔ, και στηρίζει τις συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα [9].

2.4.4 ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η στήριξη των επενδύσεων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι κεντρικό μέλημα των δραστηριοτήτων της ΕΤΕ. Η τεχνογνωσία της ΕΤΕ και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων μαζί με τις υποστηρικτικές ενέργειες για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ωφέλησαν το 99% των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και στήριξαν 75 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Η ΕΤΕ χρησιμοποιεί ένα ευρύ φάσμα χρηματοδοτικών εργαλείων που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Εκτός από μακροχρόνια δάνεια για επενδυτικά σχέδια που απαιτούν μεγάλα κεφάλαια, η Τράπεζα χρησιμοποιεί το εργαλείο της έμμεσης στήριξης των μικρομεσαίων επενδύσεων μέσω συμφωνιών πίστωσης με τοπικές ενδιάμεσες τράπεζες και χρηματοδοτικά κέντρα. Αιτήματα για χρηματοδότηση απευθύνονται στους χρηματοδοτικούς διάμεσους με τους οποίους συνεργάζεται η ΕΤΕ.

Η μέθοδος που εφαρμόζει η ΕΤΕ για να υποστηρίξει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις συνίσταται στη χορήγηση χρηματοδοτήσεων με ελκυστικούς όρους σε ενδιάμεσες τράπεζες, οι οποίες με τη σειρά τους τις χρησιμοποιούν για τη χρηματοδότηση επενδύσεων ΜΜΕ. Αυτές οι γραμμές πιστώσεων είναι χρηματοδοτικό εργαλείο καίριας

σημασίας για την ΕΤΕ, τους ενδιάμεσους οργανισμούς και τις χρηματοδοτούμενες ΜΜΕ. Ο συνδυασμός της χρηματοδοτικής ικανότητας της ΕΤΕ με την ενδεδειγμένη γνώση της τοπικής αγοράς που διαθέτουν οι ενδιάμεσες τράπεζες και χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, επιτρέπει τη βελτίωση της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε χρηματοδοτήσεις. Χωρίς αυτές τις γραμμές πιστώσεων προς ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς φορείς, η ΕΤΕ θα χρηματοδοτούσε μόνο μεγάλου μεγέθους επενδυτικά σχέδια.

Το 2006 θεσπίστηκε το πρόγραμμα JEREMIE (Joint European Resources for Micro-to-Medium Enterprises –Κοινοί ευρωπαϊκοί πόροι για τις πολύ μικρές ως και μεσαίες επιχειρήσεις), μία νέα πρωτοβουλία για τη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), η οποία διευρύνει το φάσμα των χρηματοπιστωτικών προϊόντων του Ομίλου ΕΤΕ. Το JEREMIE είναι κοινή πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ομίλου ΕΤΕ, η οποία παρέχει στα κράτη μέλη της ΕΕ την ευχέρεια να χρησιμοποιήσουν μέρος των κονδυλίων των διαρθρωτικών ταμείων που τους αναλογούν κατά τη δημοσιονομική περίοδο 2007-2013, για να δημιουργήσουν ένα ανανεούμενο κεφάλαιο, τιθέμενο υπό τη διαχείριση ενός ενδιάμεσου χρηματοπιστωτικού φορέα, με σκοπό τη βελτίωση της πρόσβασης των μικρών επιχειρήσεων σε χρηματοδοτήσεις (συμπεριλαμβανομένων των χρηματοδοτήσεων εκκίνησης και των μικροπιστώσεων) στις περιοχές περιφερειακής ανάπτυξης, μέσω ενός πακέτου χρηματοπιστωτικών προϊόντων προσαρμοσμένων στις ανάγκες τους. Στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων έχει συσταθεί μία ομάδα ειδικά για το JEREMIE. Σε συνεργασία με τις αρχές των κρατών μελών, τα στελέχη αυτά την προστιθέμενη αξία που μπορεί να προσφέρει το JEREMIE σε κάθε χωριστή περίπτωση[9].

2.4.5 ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Είναι η πρώτη φορά, μετά τις ενεργειακές κρίσεις της δεκαετίας του '70, που τα ενεργειακά θέματα επανέρχονται με τόση δριμύτητα στο προσκήνιο στην Ευρώπη. Τα τρία κύρια μελήματα, για την ΕΕ και την ΕΤΕ, είναι η αειφορία, η ανταγωνιστικότητα, και η ασφάλεια του εφοδιασμού. Η αειφορία έχει σχέση με τη χρήση πεπερασμένων, μη ανανεώσιμων πόρων και με τις σωρευτικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, ιδίως λόγω των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Η ανταγωνιστικότητα είναι καίριας σημασίας για την

οικονομική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω του βασικού ρόλου της ενέργειας σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Τέλος, η ασφάλεια έχει σχέση με την αυξημένη εξάρτηση της Ευρώπης από τον εξωτερικό εφοδιασμό, η οποία επιβαρύνεται από την παρουσία πολυάριθμων παραγόντων κινδύνου σε διεθνές επίπεδο.

Στην κορυφή των πολιτικών προτεραιοτήτων της ΕΕ είναι το θέμα της ενέργειας σε σχέση με την ασφάλεια της προμήθειας, τα προβλήματα που ανακύπτουν από τις κλιματολογικές αλλαγές και την ανταγωνιστικότητα. Η Τράπεζα χρηματοδοτεί προγράμματα ενέργειας τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της ΕΕ. Η χρηματοδότηση αφορά κυρίως: την ανανεώσιμη ενέργεια, την αποδοτικότητα της ενέργειας, την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία, τη διασπορά και ασφάλεια του εσωτερικού δικτύου προμήθειας ενέργειας και την εξωτερική ενεργειακή ασφάλεια και οικονομική ανάπτυξη. Οι στόχοι της Τράπεζας στον ενεργειακό τομέα είναι:

- § Η ετήσια χρηματοδότηση ύψους 4 δις ευρώ παγκοσμίως για σχέδια που επικεντρώνονται στις παραπάνω περιοχές και
- § Η ετήσια χρηματοδότηση ύψους 600-800 εκατ. ευρώ για σχέδια ανανεώσιμης ενέργειας. Συγκεκριμένα η Τράπεζα έχει σκοπό το 50% της χρηματοδοτούμενων σχεδίων στο τομέα της παραγωγής ενέργειας να αφορά τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η ΕΤΕ επικεντρώνεται σε πέντε περιοχές ενδιαφέροντος όσον αφορά τη δανειοδότηση για περιβαλλοντικούς σκοπούς. Αυτές βασίζονται στις προτεραιότητες του βου ευρωπαϊκού προγράμματος για το περιβάλλον, γνωστό ως «Περιβάλλον 2010: το μέλλον μας, η επιλογή μας» και στη στρατηγική της Επιτροπής για το νέο αστικό περιβάλλον. Οι περιοχές ενδιαφέροντος είναι:

- § η βελτίωση της ποιότητας ζωής στο αστικό περιβάλλον, ιδίως μέσω προγραμμάτων για τη βελτίωση και βιωσιμότητα των αστικών μεταφορών
- § η υποβολή προτάσεων για περιβαλλοντικά και υγειονομικά θέματα (όπως για τη μείωση της βιομηχανικής ρύπανσης ή τη διαχείριση του νερού)
- § η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, η οποία περιλαμβάνει την ενεργειακή επάρκεια και την ανανεώσιμη ενέργεια

§ η προστασία της φύσης

§ η διατήρηση των φυσικών αποθεμάτων και η διαχείριση των αποβλήτων (περιλαμβάνεται η ανακύκλωση, η επαναχρησιμοποίηση και η διάθεση των οικιακών, εμπορικών και βιομηχανικών αποβλήτων) [9].

2.4.6 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΕΙΦΟΡΙΑ

Οι δραστηριότητες της ΕΤΕ υπέρ της περιβαλλοντικής αειφορίας καλύπτουν όλο το φάσμα των περιβαλλοντικών ζητημάτων, συμπεριλαμβανομένων των κλιματικών αλλαγών, της προστασίας της φύσης και των άγριων ζώων, της υγείας, των φυσικών πόρων, της διαχείρισης των αποβλήτων, καθώς και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής στις αστικές περιοχές.

Το 2006, τα δάνεια που χορήγησε απευθείας η ΕΤΕ για περιβαλλοντικές επενδύσεις ανήλθαν συνολικά σε 10,9 δισ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 24% του συνόλου των δανείων. Η Τράπεζα όμως χρηματοδοτεί περιβαλλοντικές επενδύσεις και μέσω γραμμών πιστώσεων. Η προστασία του αστικού περιβάλλοντος έχει καταστεί ένας από τους βασικούς στόχους της ευρωπαϊκής πολιτικής. Οι ιθύνοντες, τόσο σε επίπεδο ΕΕ, όσο και σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο ότι η ύπαρξη θυλάκων ένδειας και κοινωνικού αποκλεισμού έχει επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής και τις οικονομικές επιδόσεις των αστικών περιοχών. Η χρηματοδοτική στρατηγική της ΕΤΕ, αντικατοπτρίζοντας την πολιτική της ΕΕ, προάγει την αστική συγκέντρωση, ώστε να αναχαιτιστεί η εξάπλωση των πόλεων και να περισταλεί η ζήτηση για οικιστική εκμετάλλευση της σπάνιας γης στις γύρω περιοχές. Με τη συγκράτηση της αστικής εξάπλωσης επιτυγχάνεται επίσης εξοικονόμηση ενέργειας, διότι περιορίζεται η ζήτηση για μετακινήσεις με αυτοκίνητο και διευκολύνεται η χρήση των δημόσιων μέσων μεταφοράς. Η ΕΤΕ ενδιαφέρεται επίσης για την πλούσια πολιτιστική και αρχιτεκτονική κληρονομιά των παλαιών πόλεων, η οποία αποτελεί πολύτιμο πόρο για την αναζωογόνηση των αστικών περιοχών. Πολλές ευρωπαϊκές πόλεις διαθέτουν σχέδια αστικής ανάπτυξης και καθορίζουν κάποιες περιοχές που εμφανίζουν σημεία φυσικής παρακμής και γενικότερης κοινωνικής και οικονομικής υποβάθμισης, ως χρήζουσες ιδιαίτερης προσοχής.

Η διαχείριση των υδατικών πόρων κατέχει κεντρική θέση στις περιβαλλοντικές, περιφερειακές και αναπτυξιακές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά την τελευταία δεκαετία, ο κύριος κινητήριος μοχλός των επενδύσεων στον τομέα αυτόν ήταν η επιβολή αυστηρότερων περιβαλλοντικών προδιαγραφών, κυρίως με τις οδηγίες της ΕΕ για τη συλλογή και επεξεργασία αστικών λυμάτων, την ποιότητα του πόσιμου νερού και για τα ύδατα κολύμβησης. Στο μέλλον, ο κύριος κινητήριος μοχλός θα είναι η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα, η οποία προάγει την αειφόρο διαχείριση των πόρων μέσω ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης των λεκανών απορροής των ποταμών. Στόχος είναι να επιτευχθεί καλή οικολογική κατάσταση όλων των υδατικών συστημάτων στην ΕΕ ως το 2015.

Το 2006 θεσπίστηκε το πρόγραμμα JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas – Κοινή ευρωπαϊκή υποστήριξη για βιώσιμες επενδύσεις σε αστικές περιοχές), μία νέα πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που υποστηρίζεται από την ΕΤΕ και αφορά την προώθηση της αστικής ανάπτυξης στις περιοχές που θα λάβουν ενισχύσεις από τα διαρθρωτικά ταμεία (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) κατά τη δημοσιονομική περίοδο 2007-2013. Στην πρωτοβουλία συμμετέχει επίσης η Τράπεζα Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης και ενδέχεται να συμμετάσχουν και άλλοι διεθνείς χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, καθώς και εμπορικές τράπεζες και ο ιδιωτικός τομέας. Σκοπός του JESSICA είναι να δώσει επιπρόσθετη ώθηση στην ανάπτυξη αστικών περιοχών, μέσω της χρήσης νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Το πρόγραμμα προβλέπει τη χρήση ενδιάμεσων πληρωμών από τα διαρθρωτικά ταμεία, για επενδύσεις σε ταμεία αστικής ανάπτυξης μέσω ανακυκλούμενων χρηματοπιστωτικών μηχανισμών – κυρίως ιδίων κεφαλαίων, εγγυήσεων και δανείων μειωμένης εξασφάλισης. Τα ανακτώμενα κεφάλαια μπορούν να επανεπενδύονται σε αστικά έργα, μεταξύ άλλων και υπό μορφή επιχορηγήσεων.

Το κοινό χαρακτηριστικό των ταμείων αστικής ανάπτυξης είναι η εμπορική προσέγγιση – δεδομένου ότι αναμένεται από αυτά να ανακτήσουν τουλάχιστον τα κεφάλαια που έχουν επενδύσει – και το γεγονός ότι πρέπει να επενδύουν σε έργα που αποφέρουν έσοδα και εντάσσονται σε σαφώς καθορισμένα, ολοκληρωμένα προγράμματα αστικής ανάπτυξης και ανάπτυξης. Τα κράτη μέλη έχουν τη διακριτική ευχέρεια να ορίσουν την ΕΤΕ διαχειριστή των κεφαλαίων. Στην περίπτωση αυτή, η συγχρηματοδότηση με δάνεια της ΕΤΕ είναι ευκολότερη ώστε η τεχνογνωσία και εμπειρία που διαθέτει η ΕΤΕ στα

έργα αστικής ανάπλασης να είναι άμεσα διαθέσιμη. Τα πλεονεκτήματα που προσφέρει το JESSICA είναι τα εξής:

- § κινητοποίηση επιπρόσθετων δανειακών κεφαλαίων για συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα και άλλα έργα αστικής ανάπτυξης στις περιφέρειες
- § αξιοποίηση της χρηματοοικονομικής και διοικητικής τεχνογνωσίας εξειδικευμένων οργανισμών, όπως η ΕΤΕ και η Τράπεζα Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης
- § παροχή ισχυρότερων κινήτρων στους δικαιούχους για επιτυχή υλοποίηση των έργων, χάρη στο συνδυασμό μη επιστρεπτέων ενισχύσεων με δάνεια και άλλα χρηματοπιστωτικά προϊόντα
- § διασφάλιση μακροχρόνιας βιωσιμότητας, χάρη στον ανανεούμενο χαρακτήρα των εισφορών του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου [9].

Η ΕΤΕ υποστηρίζει νέες στρατηγικές της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής μέσα στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής της χρηματοδότησης. Π.χ. η Τράπεζα πρόσφερε το 2006, 300.000 ευρώ στο Πανεπιστήμιο Ca' Foscari της Βενετίας για την έρευνα στις περιβαλλοντικές επιδράσεις.

Η ΕΤΕ ως όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την ευθύνη να διασφαλίζει ότι όλα τα σχέδια που χρηματοδοτεί στην Ευρώπη συνάδουν με τις περιβαλλοντικές πολιτικές, αρχές και προδιαγραφές της ΕΕ. Στα κράτη μέλη και στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες, η ΕΤΕ ελέγχει τη συμμόρφωση των σχεδίων προς την κοινοτική και εθνική περιβαλλοντική νομοθεσία και ιδίως τις κοινοτικές οδηγίες σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, τη βιομηχανική ρύπανση, τη διαχείριση υδάτων και αποβλήτων, τη ρύπανση της ατμόσφαιρας και του εδάφους, την υγεία και την ασφάλεια στο χώρο εργασίας και την προστασία της φύσης. Εκτός Ευρώπης, η Τράπεζα προσπαθεί επίσης να εφαρμόζει τις υψηλότερες δυνατές προδιαγραφές, λαμβάνοντας όσο χρειάζεται υπόψη τις τοπικές συνθήκες. Στις περιπτώσεις που η πλήρης εφαρμογή των προδιαγραφών της ΕΕ αποδεικνύεται υπερβολικά δυσχερές, για οικονομικούς ή διοικητικούς λόγους, η Τράπεζα έχει δηλώσει ότι θα προσπαθήσει να επιτύχει αυτόν το στόχο σε μεταγενέστερο στάδιο.

2.5 ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- [1] Επίσημη ιστοσελίδα της ΕΤΕ, <http://www.eib.org/>, ανακτήθηκε 23 Μαρτίου 2008
- [2] Σερεμέτης, Δ. «Χρηματικές σχέσεις της Ελλάδας με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες» εκδ. Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, 1989,
- [3] Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ., «Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θεσμικές, Πολιτικές και Οικονομικές Πτυχές», Β' έκδοση, εκδ. Θεμέλιο, 1999, σελ. 419-452
- [4] Μούσης Ν., «Ευρωπαϊκή Ένωση. Δίκαιο – Οικονομία – Πολιτική, εκδ. Παπαζήση, 1999, σελ. 153-155
- [5] Τσουκάλης Λ., «Η νέα ευρωπαϊκή οικονομία. Η πολιτική και οικονομική διάσταση της ολοκλήρωσης», εκδ. Παπαζήση, 1993, σελ. 292-315
- [6] Ζαχαριάδης- Σούρας Δ., «Διεθνείς Οικονομικοί Οργανισμοί», εκδ. Σταμούλης, 1993, σελ. 98
- [7] Μούσης Ν., «Ευρωπαϊκή Ένωση. Δίκαιο – Οικονομία – Πολιτική, εκδ. Παπαζήση, 1999, σελ. 179-180
- [8] Όμιλος ΕΤΕ, Έκθεση Δραστηριοτήτων 2006, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση <http://www.eib.org/attachments/general/reports/ar2006el.pdf>
- [9] Επίσημη ιστοσελίδα της ΕΤΕ, προτεραιότητες της ΕΤΕ στο τρέχον επιχειρησιακό σχέδιο, <http://www.eib.org/projects/topics/index.htm>, ανακτήθηκε 23 Μαρτίου 2008
- [10] Επίσημη ιστοσελίδα της ΕΤΕ, Έκθεση για την Εταιρική Ευθύνη, 2006, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www.eib.org/attachments/strategies/statement_governance_2006_en.pdf

3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ

Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί ένα στόχο υψηλής προτεραιότητας. Η έννοια της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης αντιπροσωπεύει μια προσπάθεια να ξεπεραστούν τα στενά φυσικά όρια της οικονομικής μεγέθυνσης και να αναζητηθεί πώς, με ποιους όρους και σε ποια αναλογία οι κοινωνικοοικονομικοί στόχοι, που παραδοσιακά συνδέονται με τη μεγέθυνση, μπορούν να συμφιλιωθούν με τη μέριμνα για την ποιότητα του περιβάλλοντος και τους προβληματισμούς για διαχρονικά δίκαιη κατανομή [1]. Σύμφωνα με ορισμό των Ηνωμένων Εθνών, βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα για τις μελλοντικές γενεές να ικανοποιήσουν τις δικές τους [2]. Η αειφόρος ανάπτυξη είναι λοιπόν πολυδιάστατη έννοια, διότι παραπέμπει θεωρητικά στην οικονομική, κοινωνική και οικολογική διάσταση.

Στην ευρεία έννοια του όρου «περιβάλλον» σύμφωνα και με την πολιτική της ΕΤΕ συμπεριλαμβάνονται ορισμένες κοινωνικές πτυχές. Καθώς η εκτίμηση των κοινωνικών επιπτώσεων αναδύεται ως βασικός τομέας ενδιαφέροντος, ιδίως για τις χρηματοδοτήσεις εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει δοθεί συστηματικά προσοχή στα θέματα αυτά. Για την κοινωνική αξιολόγηση των σχεδίων που χρηματοδοτεί στις αναπτυσσόμενες χώρες, η Τράπεζα ακολουθεί τις χρηστές πρακτικές που εφαρμόζουν οι διεθνείς χρηματοδοτικοί οργανισμοί στον τομέα αυτό. Η προσέγγιση της Τράπεζας βασίζεται στον εντοπισμό των δυνητικών αρνητικών κοινωνικών επιπτώσεων και στη λήψη μέτρων περιορισμού και αντιστάθμισής τους. Κατά πάγια πρακτική, η αξιολόγηση των επενδυτικών σχεδίων συμπεριλαμβάνει την εξέταση όλων των σημαντικών επιπτώσεών τους στην κατανομή των εισοδημάτων, καθώς και της πιθανής συμβολής τους στην καταπολέμηση της φτώχειας. Περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση των προτύπων εργασίας, της υγείας και της ασφάλειας στο χώρο εργασίας και την εξέταση θεμάτων όπως η μετεγκατάσταση πληθυσμών και οι επιπτώσεις στους αυτόχθονες πληθυσμούς και στην πολιτιστική κληρονομιά. Εξετάζει ακόμα θέματα διακυβέρνησης, όπως η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών και η διαβούλευση με αυτά. Η διαδικασία αυτή επιτρέπει να

αποκτηθεί πλήρης εικόνα των κοινωνικών ευκαιριών που μπορούν να προσφέρουν τα έργα που χρηματοδοτεί η ΕΤΕ, στις τοπικές κοινότητες και στην ευρύτερες κοινωνίες στις οποίες εντάσσονται. Από το 2006, η δράση της ΕΤΕ για την προαγωγή της περιβαλλοντικής αειφορίας περιγράφεται αναλυτικά στην ετήσια Έκθεση για την Εταιρική Ευθύνη της Τράπεζας, η οποία μπορεί να ληφθεί από τους ενδιαφερομένους με απλή αίτηση.

Σύμφωνα με το τρέχον επιχειρησιακό σχέδιο σε όλες τις δραστηριότητες της Τράπεζας, τόσο εντός όσο και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί βασική απαίτηση. Τρεις στόχοι είναι κατά γενική αποδοχή συνδεδεμένοι με την αειφόρο ανάπτυξη: η προστασία του περιβάλλοντος, η κοινωνική ισότητα και συνοχή και η οικονομική ευημερία. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΤΕ αποφάσισε να βελτιώσει τις τεχνικές της για τον εντοπισμό, την αξιολόγηση και την παρακολούθηση των σχεδίων που χρηματοδοτεί, ώστε να εξασφαλίσει ότι η αειφορία θα λαμβάνεται επαρκώς και συνεχώς υπόψη κατά την εκτίμηση της προστιθέμενης αξίας κάθε χρηματοδότησης. Η Τράπεζα θα εξακολουθήσει να ενισχύει τις ικανότητές της στον τομέα της αειφόρου ανάπτυξης και να ενημερώνει τους άμεσα ενδιαφερομένους όπως και το ευρύ κοινό για τις δραστηριότητές της.

Η ΕΤΕ έχει δημιουργηθεί για να παρέχει μακροπρόθεσμες επενδύσεις που υποστηρίζουν τους σκοπούς της ΕΕ, ένας από τους οποίους είναι και η περιβαλλοντική πολιτική. Εκτός ΕΕ, η Τράπεζα επιφορτίζεται με το έργο της εφαρμογής της ευρωπαϊκής πολιτικής στη σφαίρα της αναπτυξιακής συνεργασίας. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 21 του Ευρωπαϊκού Συντάγματος η Τράπεζα δρα συμπληρωματικά στις πολιτικές των κρατών-μελών. Αυτή η θεσμική σχέση μεταξύ ΕΤΕ και ΕΕ της προσδιορίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ως πολυμερούς αναπτυξιακής τράπεζας. Στο Καταστατικό της Τράπεζας αναφέρεται και η στενή διαβούλευση και συνεργασία που υπάρχει με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, ώστε να διατηρείται η συνοχή μεταξύ των προτεραιοτήτων της Ένωσης και των λειτουργιών της Τράπεζας. Άρα και η αποτελεσματικότητα και νομιμότητα της εξαρτάται και από την προσήλωση της στην πολιτική, τους νόμους και τις διαδικασίες της ΕΕ κατά τη διεξαγωγή των χρηματοδοτικών της διαδικασιών. Καθώς η κοινοτική αρμοδιότητα για την προστασία του περιβάλλοντος επεκτείνεται πέραν των γεωγραφικών ορίων της ΕΕ, ο στόχος της

αρμονικής, ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης πρέπει να προωθείται και μέσω των διαδικασιών αναπτυξιακής συνεργασίας.

Το χρηματοδοτικό έργο της ΕΤΕ επικεντρώνεται στις χώρες της ΕΕ, όμως οι δραστηριότητες που αναλαμβάνει στις αναπτυσσόμενες χώρες αυξάνονται με γοργό ρυθμό. Το 2006 δόθηκε μια νέα οδηγία στην Τράπεζα να αυξήσει κατά 35% τις χρηματοδοτήσεις, γεγονός που θα αυξήσει ιδιαίτερα τις χρηματοδοτήσεις προς τη Λατινική Αμερική, την Ασία και την Αφρική [3]. Το 2006 τα χρήματα που κατευθύνθηκαν σε αυτά τα κράτη έφτασαν τα 5,9 δις ευρώ, καθιστώντας την ΕΤΕ έναν από τους μεγαλύτερους χρηματοδοτικούς οργανισμούς σε αυτές τις περιοχές. Σύμφωνα με το τρέχον στρατηγικό σχέδιο της ΕΤΕ, η χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων στις χώρες εκτός ΕΕ έχει σκοπό την υποστήριξη των ευρωπαϊκών πολιτικών στον τομέα της αναπτυξιακής συνεργασίας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Ο πρόεδρος της ΕΤΕ συχνά αναφέρεται στην ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και των τοπικών κοινωνιών μέσα από αυτές τις επενδύσεις. Αυτό δεν είναι εύκολο, δεδομένου του ανταγωνισμού των χρηματοπιστωτικών οργανισμών που συχνά προσπαθούν να χαμηλώσουν τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά πρότυπα. Όμως η ΕΤΕ δεδομένου της ιδιαίτερης θεσμικής δομής της, έχει καθήκον να προωθήσει τις αξίες της ΕΕ όπως είναι η αειφορία και η κοινωνική δικαιοσύνη μέσω του δανεισμού στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η περιβαλλοντική και κοινωνική πολιτική της Τράπεζας ως τώρα είχε πολλά περιθώρια βελτίωσης. Για αυτό και τον Αύγουστο του 2007 η ΕΤΕ εξέδωσε έναν Οδηγό για τις Περιβαλλοντικές και Κοινωνικές Πρακτικές που απευθυνόταν και έδινε κατευθυντήριες γραμμές στο προσωπικό της. Σύμφωνα με αυτόν τον Οδηγό η πολιτική και η στρατηγική της Τράπεζας σε σχέση με το περιβάλλον κατευθύνεται άμεσα από την ΕΕ [4]. Δηλώνεται ακόμα ότι τα πρότυπα που εφαρμόζονται στα χρηματοδοτούμενα έργα στις αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να ακολουθούν τις ίδιες αρχές, αξίες και πρακτικές που ακολουθούνται και εντός της Ένωσης, ανεξάρτητα από την περιοχή και το είδος του έργου. Όμως η μελέτη αυτού του Οδηγού αποκαλύπτει την ύπαρξη ασυνέπειας ανάμεσα στο πρότυπα που ακολουθεί η Τράπεζα στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της ΕΕ. Για τα χρηματοδοτούμενα έργα εκτός του χώρου της ΕΕ υποδηλώνεται ότι δεν υπόκεινται στους ευρωπαϊκούς νόμους και πρότυπα αλλά αυτά προσαρμόζονται ανάλογα με τις τοπικές ιδιαιτερότητες. Συγκεκριμένα για τα έργα εκτός Ευρώπης, η ΕΤΕ απαιτεί να

είναι σύννομα με τους «εθνικούς νόμους» και «τις σχετικές υποχρεώσεις που μπορεί να έχει το κράτος ως μέλος πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών». Παραλείπονται δηλαδή οι διεθνείς νόμοι και συμβάσεις που αφορούν κοινωνικά θέματα, στις οποίες πιθανόν να συμμετέχει το άλλο κράτος. Ακόμα αναφέρεται ότι η εφαρμογή των ευρωπαϊκών προτύπων «υπόκειται στις τοπικές συνθήκες (όπως δυνατότητες, τοπικές περιβαλλοντικές συνθήκες, χρηστές διεθνείς πρακτικές) λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως το κόστος της εφαρμογής». Για κάποιες περιπτώσεις σημειώνεται ότι «η συμμόρφωση προς τα πρότυπα μπορεί να γίνει κλιμακωτά», χωρίς να αποκαλύπτεται με ποια κριτήρια λαμβάνεται μια τέτοια απόφαση. Γενικά, η γλώσσα του Οδηγού είναι τόσο ασαφής και περίπλοκη που αδυνατεί να συμβάλει στην κατανόηση των προτύπων που επιδιώκει να προωθήσει η ΕΤΕ.

Όσον αφορά την περιβαλλοντική προστασία, η Τράπεζα έχει δηλώσει την πρόθεση της να ακολουθήσει την πολιτική της Κοινότητας. Στον Οδηγό αναφέρεται ότι «για όλα τα έργα της Τράπεζας υπολογίζονται εκ των προτέρων οι επιδράσεις τους σε σχέση με τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου, την επάρκεια ενέργειας και την ανάγκη προσαρμογής στις κλιματολογικές αλλαγές». Ακόμα, η δράση της ΕΤΕ δείχνει την προσήλωση της στην περιβαλλοντική προστασία, με την χρηματοδότηση επενδύσεων φιλικών προς το περιβάλλον και την αναβάθμιση της τεχνολογίας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων [5]. Έχει ακόμα υπογράψει το Μνημόνιο Προστασίας με σκοπό την προστασία της βιοποικιλότητας. Το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο των ευρωπαϊκών θεσμών, στους οποίους περιλαμβάνεται και η ΕΤΕ, καθορίζεται μέσα από τις οδηγίες και τις πρωτοβουλίες της ΕΕ. Η πρόσφατη έκθεση της Στρατηγικής για την Βιώσιμη Ανάπτυξη για παράδειγμα, επέβαλλε σε όλους τους ευρωπαϊκούς θεσμούς να χαράσσουν την πολιτική τους βάσει εκτιμήσεων για τις κοινωνικές τους επιπτώσεις έτσι ώστε να προωθείται η βιώσιμη ανάπτυξη μέσω σχεδίων υψηλών προτύπων στις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές τους προεκτάσεις. Η ΕΤΕ υιοθέτησε αυτά τα πρότυπα με τον Οδηγό Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Πρακτικών του 2006.

3.1 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Με τον όρο εκτιμήσεις για τις κοινωνικές επιπτώσεις εννοούμε μια μέθοδος αξιολόγησης των πιθανών επιπτώσεων (θετικών και αρνητικών) της προτεινόμενης δράσης που μπορεί

να επηρεάσει οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και πολιτικά μια κοινωνία. Με άλλα λόγια την ποιότητα ζωής της κοινωνίας μετρούμενη με κοινωνικοοικονομικούς δείκτες, όπως η κατανομή του εισοδήματος, η φυσική και κοινωνική ακεραιότητα, η προστασία των ατόμων και των κοινοτήτων, το επίπεδο ανεργίας, η υγεία, η εκπαίδευση, η υποδομή και οι δημόσιες υπηρεσίες.

Η ΕΕ από την εγκαθίδρυση της έχει θέσει το στόχο της βιώσιμης οικονομικής και κοινωνικής αναπτυξιακής βοήθειας για τα αναπτυσσόμενα κράτη και ιδίως για τα φτωχότερα από αυτά. Για να πραγματοποιηθεί αυτός ο στόχος, η Στρατηγική για την Αειφορία επιτάσσει να χαράσσεται η πολιτική όλων των ευρωπαϊκών θεσμών βάσει προτάσεων που να περιέχουν ανάλυση σε βάθος των εκτιμήσεων για την κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη την εξωτερική διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης και το κόστος της απραξίας. Κατά την προεδρία του Ηνωμένου Βασιλείου το 2005, συμφωνήθηκε ότι ο πρωταρχικός στόχος της αναπτυξιακής συνεργασίας της Ευρώπης είναι η εξάλειψη της φτώχειας στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης [6]. Η ΕΕ επιβεβαίωσε την στήριξη της σε θέματα αιχμής όπως η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ισότητα των φύλων, η δημοκρατία, η σωστή διακυβέρνηση, τα δικαιώματα των παιδιών και των αυτοχθόνων πληθυσμών, η πρόληψη των συγκρούσεων, η βιώσιμη ανάπτυξη και η μάχη κατά του HIV/AIDS. Η ΕΤΕ πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές εκτιμήσεις για όλες τις χρηματοδοτικές της δραστηριότητες, ώστε να μην παραβιάζονται οι οδηγίες της ΕΕ και να υπάρχει συνέπεια στην γενικότερη αναπτυξιακή πολιτική της Ευρώπης.

Για το προσωπικό της ΕΤΕ υπάρχει μια σειρά οδηγιών στα ζητήματα εκτίμησης των κοινωνικών επιπτώσεων, που πρωτοεκδόθηκαν το 2006 και διευκρινίζουν τον τρόπο αντιμετώπισης των κοινωνικών εκτιμήσεων στα σχέδια χρηματοδότησης. Αναλύεται ακόμα ο τρόπος χρήσης των διεθνών κανόνων, προτύπων και συμβάσεων σε θέματα όπως οι μετακινήσεις πληθυσμών και η αναγκαστική μεταστέγαση, τα εργασιακά πρότυπα, η υγεία και ασφάλεια των κοινοτήτων, όπως και των μειονοτήτων και των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Σύμφωνα με τον Οδηγό υπάρχει μέριμνα από την Τράπεζα για τις πιθανές επιδράσεις των επενδυτικών σχεδίων στην μετακίνηση των πληθυσμών και στις ευπαθείς ομάδες. Για τα έργα σε κράτη της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ) έχει ήδη εισαχθεί ένα πλαίσιο εκτιμήσεων των

αναπτυξιακών συνεπειών (Development Impact Assessment Framework) που περιγράφεται ως ένα σύνολο δεικτών εκτίμησης του πως οι χειρισμοί των έργων συντελούν στη βιώσιμη ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων περιοχών. Με βάση αυτό το πλαίσιο αξιολογήθηκαν 8 μικρά έργα που χρηματοδοτήθηκαν από την Τράπεζα στην περιοχή το 2005 και μετά τα θετικά τους αποτελέσματα αποφασίστηκε η εφαρμογή της αξιολόγησης για όλα τα έργα στην περιοχή αυτή.

Οι δείκτες αυτού του πλαισίου μετράνε τα κοινωνικά και θεσμικά αποτελέσματα των δράσεων της Τράπεζας. Πιο συγκεκριμένα οι κοινωνικοί δείκτες υπολογίζουν τον αριθμό των ατόμων που επηρεάζονται από τη συγκεκριμένη δράση και τα προβλεπόμενα αποτελέσματα της, τις συνέπειες στην μετακίνηση ή τη μετανάστευση, το επίπεδο φτώχειας στην περιοχή, την κατανομή της φτώχειας, την ποιότητα των εργασιακών δεδομένων, την επίδραση στις γυναίκες, το κοινωνικό και ανθρώπινο κεφάλαιο, το πρόγραμμα πρόληψης κατά του HIV/AIDS, τις συνέπειες στις αποκλεισμένες ή μειονεκτούσες ομάδες και την συνεισφορά στις κοινωνικές παροχές. Αντίστοιχα οι θεσμικοί δείκτες μετράνε το βαθμό της ανεξαρτησίας του διοικητικού συμβουλίου, τα επίπεδα διάχυσης της πληροφορίας και των αναφορών, τα πρότυπα οικονομικής διαφάνειας, το βαθμό διαβούλευσης με τις επηρεαζόμενες κοινότητες, την επίδραση στο υπάρχον νομικό πλαίσιο και την συνεργασία με δημόσιους και ιδιωτικούς παράγοντες.

Αν και στον Οδηγό δηλώνεται ότι όλα τα έργα συστηματικά υπόκεινται σε έλεγχο των κοινωνικών επιπτώσεων, αυτός ο έλεγχος βασίζεται στην κρίση των αρμόδιων στελεχών κάθε έργου. Οι κοινωνικές επιπτώσεις κάθε έργου συνυπολογίζουν τις συνθήκες, τις δυνατότητες των κρατών και την τυχόν ανάμειξη άλλων χρηματοδοτικών οργανισμών. Σε άλλο σημείο του Οδηγού διευκρινίζεται ότι τα περισσότερα έργα δεν απαιτούν λεπτομερή έλεγχο των κοινωνικών επιπτώσεων καθώς δεν έχουν μετρήσιμα αρνητικά αποτελέσματα (όπως για παράδειγμα τα περισσότερα έργα τηλεπικοινωνίας), ή αφορούν κοινωνικά θέματα εκτός της σφαίρας επιρροής της Τράπεζας (όπως θέματα ανόδου της εγκληματικότητας) ή ο Διαχειριστής του έργου αντιμετωπίζει κατάλληλα τα κοινωνικά θέματα. Σε τέτοιες περιπτώσεις το προσωπικό της Τράπεζας πρέπει να ζητάει τη διαβεβαίωση του Διαχειριστή για την τήρηση συγκεκριμένων προτύπων και αρχών. Αν ο Διαχειριστής του έργου δεν έχει τις ικανότητες να αναπτύξει τα απαραίτητα πρότυπα ή

το θεσμικό περιβάλλον είναι αδύναμο, η Τράπεζα θα προσπαθεί να βοηθήσει όπου είναι εφικτό.

Στο διεθνές χρηματοοικονομικό περιβάλλον οι κοινωνικές επιπτώσεις των χρηματοδοτούμενων έργων αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία, γεγονός που αποτυπώνεται στη φάση της προετοιμασίας του έργου, στην οποία πρέπει να περιλαμβάνονται οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές εκτιμήσεις του. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης όπως και άλλοι διεθνείς χρηματοδοτικοί οργανισμοί (Αφρικανική Αναπτυξιακή Τράπεζα, Παγκόσμια Τράπεζα) έχουν ήδη αναπτύξει πολιτικές και κατευθυντήριες γραμμές που λαμβάνουν υπόψη τα κοινωνικά θέματα.

Σύμφωνα με τη κεντρική αρχή του Διεθνή Συνδέσμου Εκτίμησης των Επιπτώσεων (International Association of Impact Assessment) είναι απαραίτητο να προβλέπεται ότι οι τοπικές κοινότητες που επηρεάζονται άμεσα από το έργο, έχουν και τη μεγαλύτερη ωφέλεια από αυτό. Ακόμα, οι κοινωνικές εκτιμήσεις πρέπει να επικεντρώνονται στο βάρος που δέχονται οι ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες και να βελτιώνουν τη ζωή τους καθώς και να συμβουλεύονται την τοπική σοφία και τεχνογνωσία. Η έμφαση στη κοινωνική δικαιοσύνη θα πρέπει να αποτελέσει μέρος του συστήματος επιχειρησιακής ηθικής των οργανισμών. Αναλόγως και η ΕΤΕ για να ακολουθήσει πλήρως τις αρχές αυτές θα πρέπει να εφαρμόζει λεπτομερή προκαταρκτική έρευνα για τις κοινωνικές επιπτώσεις κάθε έργου, ώστε οι ανάγκες των φτωχών να μπουν στο κέντρο των λειτουργιών της. Για να εφαρμοστούν οι οδηγίες της ΕΕ στον τομέα της αναπτυξιακής συνεργασίας, οι οδηγίες προς το προσωπικό είναι απαραίτητο να μετεξελιχθούν σε ξεκάθαρες δεσμευτικές αρχές.

3.2 ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θεωρείται μια από τις θεμελιώδεις ευρωπαϊκές αξίες και η σημασία της αποτυπώνεται και στην πολιτική αναπτυξιακής συνεργασίας της ΕΕ. «Η Κοινότητα θα προωθεί το σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των ατόμων συνεργαζόμενη με κρατικούς και μη-κρατικούς δρώντες στις χώρες που αναλαμβάνει δράση». Η Στρατηγική για την Βιώσιμη Ανάπτυξη

αναφέρει ότι η προώθηση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι μία από τις αρχές με βάση τις οποίες χαράζεται η πολιτική της Ένωσης και επιτυγχάνεται με την καταπολέμηση κάθε μορφής διάκρισης, τη μείωση της φτώχειας και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού παγκοσμίως [7]. Στην Συμφωνία του Cotonou για τις χώρες ΑΚΕ δηλώνεται ακόμα ότι ο σεβασμός για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις δημοκρατικές αρχές και τη νομιμότητα στον οποίο βασίζεται η συνεργασία ΕΕ-ΑΚΕ, θα είναι επίσης η βάση των εσωτερικών και διεθνών πολιτικών των μερών και αποτελούν απαραίτητα στοιχεία της Συμφωνίας [8].

Οι αρχές αυτές όπως είναι φυσικό επηρεάζουν και τους χρηματοδοτικούς οργανισμούς, οι οποίοι μέσω των χρηματοδοτικών λειτουργιών τους στις αναπτυσσόμενες χώρες μπορούν να επιδράσουν σημαντικά στα ανθρώπινα δικαιώματα και ιδίως σε περιπτώσεις που τα σχέδια οικονομικής ανάπτυξης συγκρούονται με τα δικαιώματα ευπαθών κοινωνικών ομάδων όπως αυτοχθόνων πληθυσμών, φτωχών κοινοτήτων και γυναικών.

Μάλιστα οι πρόσφατες εξελίξεις στις διεθνείς πολιτικές δίνουν έμφαση στο ρόλο των επιχειρήσεων για το θέμα της προώθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο Προαιρετικός Κώδικας Αρχών για την Ασφάλεια και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα που αναπτύχθηκε από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ολλανδίας και της Νορβηγίας, από εξορυκτικές βιομηχανίες και επιχειρήσεις ενέργειας και από μη κυβερνητικούς οργανισμούς, καθορίζουν πρότυπα για τη διαχείριση των κινδύνων ασφάλειας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τις επιχειρήσεις που δρουν σε περιοχές που κινδυνεύουν από συγκρούσεις. Αυτά τα πρότυπα απαιτούν εκτός των άλλων, την ενημέρωση των αρχών δημοσίας ασφάλειας για τις πολιτικές των επιχειρήσεων σε θέματα ηθικής και ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη συχνή διαβούλευση με τις τοπικές κυβερνήσεις και κοινωνίες για τις συνέπειες των ρυθμίσεων στην ασφάλεια τους [9]. Τέτοιου είδους εθελοντικές πρωτοβουλίες συχνά υπολείπονται σε σαφήνεια και είναι αναποτελεσματικές όμως δείχνουν καθαρά μια τάση που διαμορφώνεται στη διεθνή κοινή γνώμη και τις απαιτήσεις που έχει όσον αφορά τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και τους χρηματοδοτικούς οργανισμούς πέραν της συμμόρφωσης με τους νόμους και κανονισμούς του κράτους εισδοχής. Υποστηρίζεται μάλιστα ότι η συνενοχή των επιχειρήσεων σε θέματα παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με τη μορφή των «έμμεσων οικονομικών ωφελειών που πηγάζουν από τη συμπεριφορά άλλων» μπορεί να

συνεπάγεται ευθύνη απέναντι στο διεθνές και το εθνικό δίκαιο [10]. Με βάση αυτήν την άποψη το μη κυβερνητικό δίκτυο Banktrack ζήτησε μεγαλύτερο έλεγχο των τραπεζών διότι αυτές συχνά είναι συνένοχες στην παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δεν ελέγχονται σε τέτοιου είδους περιπτώσεις ούτε από το κράτος έδρας τους, ούτε από το κράτος μέσα στο έδαφος του οποίου έλαβε χώρα η παραβίαση [11].

Η στάση της ΕΤΕ σ' αυτό το θέμα δηλώνεται στην οδηγία για το χειρισμό ανθρωπίνων δικαιωμάτων που περιλαμβάνει δικαιώματα γυναικών, αυτοχθόνων πληθυσμών και άλλων ευπαθών κοινωνικά ομάδων [4]. Η ΕΤΕ δηλώνει ότι δεν δαπανά κεφάλαια σε κράτη που είναι «εκτός ορίων» σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ότι ενθαρρύνει την προσκόλληση στις διεθνείς συμβάσεις και κανονισμούς που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα στα κράτη στα οποία δρα [12].

Στην πράξη η ΕΤΕ βασίζεται στην εσωτερική έρευνα η οποία πρέπει να γίνεται επιμελώς κατά τη φάση της προετοιμασίας του έργου, ώστε να αποκαλύπτονται πιθανά ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να λαμβάνονται οι κατάλληλες ρυθμίσεις για τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων και τη διαφύλαξη ενός ελάχιστου επιπέδου ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εν κατακλείδι αν και ο Οδηγός επαναλαμβάνει τη δέσμευση της Τράπεζας στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αφήνει ασάφειες ως προς το ερώτημα ποιους διεθνείς κανόνες θα εφαρμόζει κατά τη χρηματοδότηση έργων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ασάφεια όμως εμποδίζει το προσωπικό και τους διαχειριστές να ξεχωρίζουν την αποδεκτή πρακτική από τη μη αποδεκτή.

Στο διεθνές περιβάλλον αυξάνονται συνεχώς οι προτάσεις προς τους διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η νομική και συμβολική αξία των δικαιωμάτων στην προαγωγή της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης και της νομιμότητας είναι πλέον αδιαμφισβήτητη. Όμως μέχρι στιγμής καμία πολυμερής αναπτυξιακή τράπεζα δεν έχει συγκεκριμενοποιήσει την πολιτική της σε αυτό το θέμα, με τρόπο που να αναγνωρίζει τις ευθύνες της και το ρόλο της ως δανειστή. Συνήθως η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θεωρείται ως καθήκον των κρατών. Παρόλα αυτά κάποιες ιδιωτικές τράπεζες έχουν δηλώσει την προσήλωσή τους στα ανθρώπινα δικαιώματα και την υποχρέωσή τους να τα προστατεύουν κατά τη διαδικασία χρηματοδότησης σε χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου [13], μεταξύ αυτών η Rabobank [14], η Barclays [15], η ABN Amro [16] και η Citigroup [17].

Το πληρέστερο κείμενο για την ευθύνη των επιχειρήσεων εκδόθηκε από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και έχει τον τίτλο «Κανόνες που αφορούν τις ευθύνες των πολυεθνικών και των άλλων επιχειρήσεων στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» [18]. Αυτό το κείμενο δεν εξειδικεύει τους κανόνες του στο χρηματοδοτικό τομέα, αλλά μπορεί να αποτελέσει τη βάση για πρωτοβουλίες στη χάραξη πολιτικής για την ηθική των χρηματοδοτήσεων. Η ΕΤΕ ως μη κερδοσκοπικός οργανισμός με υποχρεώσεις που εκτείνονται πέραν των συμβατικών χρηματοδοτικών μηχανισμών είναι αναμενόμενο να υιοθετήσει τουλάχιστον τα κυριότερα πρότυπα υπευθυνότητας απέναντι στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ώστε να λειτουργήσει και ως πρότυπο για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Με την προώθηση τέτοιων κανόνων, θα μπορέσει η ΕΤΕ να βελτιώσει τους εσωτερικούς της μηχανισμούς, αλλά και να επιτύχει δύο σημαντικούς στόχους: την ανάληψη ευθύνης από τους Διαχειριστές των έργων για τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα με το εθνικό και διεθνές δίκαιο στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και την προώθηση των δικαιωμάτων μέσα από τη στάση της ίδιας της Τράπεζας κατά τη διαδικασία επιλογής του έργου, της εκτίμησης και της εφαρμογής του. Ειδικά στο ζήτημα των Διαχειριστών θα πρέπει να εφαρμόζει αδιάλλακτη στάση, καθιστώντας σαφές ότι έχει τη δυνατότητα να αρνηθεί τη χρηματοδότηση στις περιπτώσεις που θεμελιώνεται παράβαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για να ακολουθηθεί μια συνεπής πολιτική θα πρέπει η ΕΤΕ εκδηλώσει με σαφήνεια τη στάση της απέναντι στην προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων ακόμα και σε περιοχές όπου οι δανειολήπτες και το κράτος στο οποίο πραγματοποιείται το έργο είναι απρόθυμοι να τα αναγνωρίσουν. Στα κράτη με ελλιπές θεσμικό πλαίσιο, θα υπάρχει και η μεγαλύτερη ωφέλεια από το ρόλο της ΕΤΕ ως προασπιστή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε συνεργασία με άλλους ευρωπαϊκούς θεσμούς και κράτη-μέλη.

3.3 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Η δημόσια διαβούλευση είναι ένα σύνηθες χαρακτηριστικό των διαδικασιών εκτίμησης των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων που αναλαμβάνονται σε συνδυασμό με έργα ανάπτυξης υψηλού κινδύνου. Ο κύριος σκοπός της είναι να ενημερωθούν οι κοινότητες που επηρεάζονται από το έργο, για τις επενδύσεις και τις αναπτυξιακές αποφάσεις που θα τους επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά και να μπορέσουν να εκφράσουν

τις αντιδράσεις τους στις προτάσεις του έργου. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουν να επηρεάσουν τη διαδικασία ώστε να υπολογιστούν και να μετριαστούν οι αρνητικές συνέπειες και θα συμπεριληφθούν οι προτάσεις τους στα διαχειριστικά σχέδια. Σαν αποτέλεσμα της συμμετοχής αυτών των κοινοτήτων, οι διαχειριστές του έργου και οι χρηματοδότες του, παρέχουν πληροφόρηση για το έργο, όπως τα διαχειριστικά σχέδια μετριασμού και πρόληψης των αρνητικών συνεπειών. Αν και αυτή η μορφή διαβούλευσης με τις κοινότητες διευκολύνει τη διάδοση της πληροφορίας, δεν εγγυάται απαραίτητα και την επιρροή των κοινοτήτων στα επενδυτικά σχέδια. Αυτό θα απαιτούσε να έχουν δοθεί θεσμοθετημένα δικαιώματα και εξουσιοδοτήσεις στα μέλη της διαβούλευσης.

Με τους κανόνες, τις πολιτικές και τις συμβάσεις της ΕΕ, επιβεβαιώνεται η σημασία της συμμετοχής των κοινωνικών παραγόντων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και της προώθησης μίας διαφανούς, υπεύθυνης και περιεκτικής διακυβέρνησης. Η Σύμβαση του Aarhus για την πρόσβαση στην πληροφορία, τη δημόσια συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε περιβαλλοντικά ζητήματα, συνηγορεί υπέρ μιας προσέγγισης που να βασίζεται στα δικαιώματα, στην οποία οι κοινωνίες θα έχουν θεσμοθετημένα δικαιώματα πρόσβασης στην πληροφορία, δημόσιας συμμετοχής στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Η Σύμβαση ζητά από κάθε μέλος της να πάρει τα κατάλληλα μέτρα ώστε να μπορεί το κοινό να συμμετέχει κατά την προετοιμασία των σχεδίων και των προγραμμάτων που σχετίζονται με το περιβάλλον, μέσα σε ένα διαφανές και δίκαιο πλαίσιο που να παρέχει την αναγκαία πληροφόρηση στο κοινό [19]. Η Σύμβαση εφαρμόζεται σε τοπικές, εθνικές και περιφερειακές αρχές και τα κράτη μέλη της ΕΕ δεσμεύτηκαν στην τήρηση των αρχών της Σύμβασης.

Στην αναπτυξιακή χρηματοδότηση επικρατεί μια αμφισβήτηση για τις εταιρικές σχέσεις, και κυρίως τη χορήγηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, μεταξύ των επενδυτών και των ανθρώπων που επηρεάζονται από τις επενδυτικές τους αποφάσεις. Συγκεκριμένα οι διεθνείς κανόνες και τα διεθνή πρότυπα μπορούν να τοποθετηθούν σε δύο χωριστές κατηγορίες ανάλογα με το πως αντιμετωπίζουν το συμμετοχικό τρόπο λήψης αποφάσεων, ως συμβουλευτική διαδικασία ή ως συναινετική διαδικασία. Η πρώτη άποψη, η οποία είναι αποδεκτή από το σύνολο σχεδόν των χρηματοδοτών, αναγνωρίζει

στις κοινότητες που επηρεάζονται από ένα σχέδιο έργου το δικαίωμα να συμμετέχουν ελεύθερα με πλήρη πληροφόρηση σε διαβουλεύσεις πριν από την εφαρμογή του σχεδίου, με τρόπο που να έχει νόημα, τους αρνείται όμως τη δυνατότητα να αποτρέψουν την υλοποίηση συγκεκριμένων σχεδίων ακόμα και αν αυτά τους εκδιώκουν από τη γη τους. Οι τελικές αποφάσεις για το αν θα γίνουν δεκτά κάποια στοιχεία που προκύπτουν από τη διαβούλευση λαμβάνονται από τους διαχειριστές της διαδικασίας δημόσιας διαβούλευσης και τους μετόχους. Η βασική διάσταση αυτής της διαδικασίας βρίσκεται περισσότερο στη διάχυση των πληροφοριών και όχι στη δημιουργία συναίνεσης.

Αντίθετα, η συναινετική διαδικασία αλλάζει τις ισορροπίες καθώς οι διαχειριστές του έργου και οι δανειστές έχουν ανάγκη τη συναίνεση των κοινοτήτων που επηρεάζονται από αυτό για να προχωρήσουν στα αναπτυξιακά τους σχέδια. Η διαδικασία αυτή παρέχει στους ανθρώπους που επηρεάζονται από το έργο το δικαίωμα να μην παρέχουν τη συναίνεση τους σε περιπτώσεις που πιστεύουν ότι το έργο θα έχει υπερβολικά αρνητική επίδραση στη ζωή τους. Έτσι, οι αυτόχθονες πληθυσμοί και οι τοπικές κοινότητες έχουν το δικαίωμα να αποφασίζουν για τη γη και τις φυσικές πηγές τους και όταν αυτές χρησιμοποιούνται από τρίτους να αποκτούν μερίδιο των κερδών [20]. Οι υποστηρικτές αυτής της άποψης πιστεύουν ότι αν δεν ενδυναμωθούν οι τοπικές κοινότητες μέσα από τη διαδικασία διαβούλευσης, αυτές θα περιθωριοποιηθούν ακόμα περισσότερο και δεν πρόκειται να ωφεληθούν από τα αναπτυξιακά προγράμματα.

Οι αρχές και οι πρακτικές των συναινετικών διαδικασιών έχουν ενσωματωθεί σε πολλές συμβάσεις και πρωτοβουλίες και θεωρούνται ως χρηστές πρακτικές για την διεξαγωγή δημόσιων διαβουλεύσεων στα έργα που αναμένεται να υποβαθμίσουν το επίπεδο ζωής των ευπαθών ομάδων [21]. Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη οι αυτόχθονες πληθυσμοί δεν μπορούν να μετακινηθούν δια της βίας από τα εδάφη τους χωρίς να υπάρχει η προηγούμενη ελεύθερη συναίνεση τους που να βασίζεται σε σωστή πληροφόρηση και χωρίς συμφωνία για μια δίκαιη αποζημίωση [22]. Ακόμα η συμμετοχή των αυτοχθόνων πρέπει να γίνεται μέσω αντιπροσώπων που διαλέγονται από τους ίδιους σύμφωνα με τις δικές τους διαδικασίες.

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Βιώσιμη Ανάπτυξη σε συνέχεια της δέσμευσης της ΕΕ από τη Σύμβαση του Aarhus, ανακοίνωσε ότι τα κράτη-μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εφαρμόζουν τα εργαλεία για τη χάραξη καλύτερων πολιτικών, όπως είναι η μελέτη των

κοινωνικών επιπτώσεων κατά τη διαδικασία κατανομής των δημόσιων πόρων και ανάπτυξης των στρατηγικών, των προγραμμάτων και των σχεδίων [23].

Σχετικά με την ανάπτυξη της χρηματοδότησης στις αναπτυσσόμενες χώρες, η συμμετοχή και η συναίνεση των κοινοτήτων είναι ιδιαίτερα σημαντικές σε δύο περιπτώσεις: στα δικαιώματα των αυτοχθόνων και στην αναγκαστική μεταστέγαση. Η οικονομική εξάρτηση και οι πνευματικοί δεσμοί των αυτοχθόνων κοινοτήτων με το περιβάλλον τους επηρεάζεται σοβαρά και πολλές φορές ανεπανόρθωτα από τα έργα ανάπτυξης στη γη τους. Η ΕΕ έχει υποστηρίξει την άποψη του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ ότι οι αυτόχθονες έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν στη γη τους και να μην εκδιωχθούν με τη βία. Η μετακίνηση τους μπορεί να λάβει χώρα μόνο με την ελεύθερη συναίνεση τους η οποία πρέπει να βασίζεται σε σωστή πληροφόρηση και μόνο μετά από επαρκή αποζημίωσή ή με την παροχή της δυνατότητας επιστροφής [22].

Η πολιτική της ΕΤΕ αναφορικά με την δημόσια διαβούλευση για έργα εκτός ΕΕ περιγράφεται στην Οδηγία για τη δημόσια διαβούλευση και συμμετοχή στην προετοιμασία του έργου [4]. Ακόμα η Τράπεζα δεσμεύεται στην ενθάρρυνση μιας κουλτούρας διαφάνειας και επικοινωνίας για τα έργα που χρηματοδοτεί. Για έργα εκτός ΕΕ η Τράπεζα έχει δεσμευτεί στην προώθηση της δημόσιας διαβούλευσης και συμμετοχής, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, μέσα από διάλογο με το Διαχειριστή και τα άλλα μέρη.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Οδηγία για τις εκτιμήσεις των περιβαλλοντικών επιπτώσεων το προσωπικό της ΕΤΕ έχει την ευθύνη να διασφαλίσει ότι το κράτος και οι αρμόδιες αρχές του δίνουν τις απαραίτητες πληροφορίες στο κοινό για το προτεινόμενο σχέδιο. Το προσωπικό της ΕΤΕ πρέπει να επιβεβαιώσει αν ο Διαχειριστής έχει ακολουθήσει την ενδεδειγμένη πολιτική και σε ποιο βαθμό τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων έγιναν προσβάσιμα και διαθέσιμα στο κοινό. Η Τράπεζα αναφέρεται στη Σύμβαση του Aarhus για την διασαφήνιση των σκοπών της δημόσιας διαβούλευσης: το κοινό πρέπει να έχει πρόσβαση σε επαρκή και κατάλληλη πληροφόρηση, να έχει τη δυνατότητα να εκφράσει τα σχόλια και τις απόψεις του πριν τη λήψη των κρίσιμων αποφάσεων, ο Διαχειριστής πρέπει να λάβει υπόψη του αυτές τις απόψεις, να αιτιολογήσει τις αποφάσεις του στο κοινό και να δοθεί επαρκής χρόνος σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Μέσα από τον Οδηγό δεν διευκρινίζεται αν ο Διαχειριστής έχει την

ευχέρεια να απορρίψει εντελώς τη γνώμη της τοπικής κοινότητας για ένα έργο που υποβαθμίζει σημαντικά τη ζωή της.

Ο Οδηγός σε άλλο σημείο του δίνει την ευχέρεια στις τοπικές αρχές να αποφασίζουν αν το αναπτυξιακό έργο προέχει της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και αφήνει να εννοηθεί ότι η παροχή οικονομικής αποζημίωσης στις κοινότητες που επηρεάζονται από το έργο μπορεί να θεωρηθεί ως επαρκής αποκατάσταση της ποιότητας ζωής τους.

Σύμφωνα με την πολιτική της ΕΤΕ, η διαβούλευση μπορεί να γίνει είτε με την παροχή πληροφόρησης και τη συμμετοχή σε επίσημους και ανεπίσημους διαλόγους για να διευκρινιστούν τα κρίσιμα ζητήματα, είτε με την αυξημένη εμπλοκή των συμμετεχόντων που θα συνεισφέρουν στη διαμόρφωση του σχεδίου ή του έργου και θα επηρεάσουν τις αποφάσεις. Η επιλογή της κατάλληλης διαδικασίας, σύμφωνα με την Τράπεζα, εξαρτάται από τη φύση της προτεινόμενης επένδυσης, το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο σχεδιάζεται η επένδυση, τη δέσμευση του Διαχειριστή για διαφάνεια και το τοπικό νομικό περιβάλλον. Αυτή η δήλωση θα μπορούσε να θεωρηθεί προβληματική όταν αναφερόμαστε σε θεσμικά περιβάλλοντα με φτωχή διακυβέρνηση και ελάχιστη δέσμευση ως προς τη διαφάνεια.

Σε άλλο σημείο του Οδηγού αναφέρονται ως μείζον κοινωνικό θέμα τα δικαιώματα και ο τρόπος ζωής των ευπαθών ομάδων που επηρεάζονται από τα έργα, οι οποίες περιλαμβάνουν και τους αυτόχθονες. Ως αυτόχθονες ορίζονται οι ομάδες οι οποίες έχουν στενούς δεσμούς με τη γη των προγόνων τους, φυσικούς τρόπους επιβίωσης, ανήκουν σε μια ιδιαίτερη πολιτιστική ομάδα με δική της γλώσσα που συχνά διαφέρει από την επίσημη, είναι αυτόχθονες και οι κοινωνικοί και πολιτικοί τους θεσμοί καθορίζονται εθνικά. Η Τράπεζα δηλώνει ότι η Σύμβαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για τους Αυτόχθονες και τις Φυλετικές Ομάδες παρέχει το πλαίσιο αντιμετώπισης τέτοιων θεμάτων, όπως επίσης και οι πολιτικές που αναπτύσσουν άλλες αναπτυξιακές τράπεζες.

Αναφορικά με τα έργα που επιβαρύνουν τη ζωή αυτοχθόνων ομάδων, η Τράπεζα δεσμεύεται στη διασφάλιση των απαραίτητων ρυθμίσεων για μετρίαση των δυσάρεστων επιπτώσεων και ελεύθερη έκφραση τυχόν αντιρρήσεων τους. Δηλώνεται μάλιστα σαφώς ότι οι τοπικές προτεραιότητες θα καθορίζονται μέσω της άμεσης διαβούλευσης με τους εκπροσώπους των μειονοτήτων. Γενικά η πρόθεση που εκφράζει η ΕΤΕ είναι να

ωφεληθούν οι αυτόχθονες από τα έργα που χρηματοδοτεί μέσω παροχής πλεονεκτημάτων όπως καλύτερες εκπαιδευτικές και αθλητικές εγκαταστάσεις, επαγγελματικές ευκαιρίες, βοήθεια στην ανάπτυξη των εθνικών τεχνικών γνώσεων και πολιτιστικών προγραμμάτων και εργασιών που αυξάνουν την αυτάρκεια και τη βιωσιμότητα τους.

Η Οδηγία για τις μετακινήσεις πληθυσμών και επανεγκατάστασης παρουσιάζει τη θέση της ΕΤΕ στο θέμα των αναπτυξιακών σχεδίων που οδηγούν σε αναγκαστικές μετακινήσεις. Η Οδηγία δηλώνει ότι η ΕΤΕ δεν είναι σε θέση να επιληφθεί των θεμάτων της μετανάστευσης που προέρχεται από τη βιομηχανική και αστική ανάπτυξη καθώς αυτό μπορεί να είναι το τίμημα των αναπτυξιακών επενδύσεων. Δηλώνει ακόμα ότι η Σύμβαση του Aarhus προσφέρει στους πολίτες αυτούς το δικαίωμα της διαβούλευσης για προγράμματα και σχέδια με περιβαλλοντικές συνέπειες και ότι η Τράπεζα προσπαθεί όπου είναι εφικτό να προωθήσει τις πολιτικές της ΕΕ. Αυτή η ασάφεια δεν βοηθά να κατανοήσουμε ποια ακριβώς δικαιώματα αναγνωρίζει στους πολίτες που εκδιώκονται από τις εστίες τους ως αποτέλεσμα των αναπτυξιακών προγραμμάτων που χρηματοδοτεί η ΕΤΕ.

Η ΕΤΕ ελέγχει αρχικά την ικανότητα και δέσμευση του Διαχειριστή και της κυβέρνησης στη λήψη των κατάλληλων μέτρων που επανορθώνουν και αν είναι δυνατόν βελτιώνουν τη ζωή αυτών που μετακινήθηκαν αναγκαστικά. Η διαδικασία αυτή προβλέπει και την μελέτη εναλλακτικών σχεδίων που μπορεί να ελαχιστοποιήσουν τη μετακίνηση. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας η ΕΤΕ καταλήγει στην προσέγγιση που θα υιοθετήσει σε συνεργασία με το Διαχειριστή η οποία περιλαμβάνει ένα σχέδιο μετεγκατάστασης καθώς και καταπραϊντικά μέτρα. Η σύλληψη ενός ικανοποιητικού σχεδίου μετεγκατάστασης είναι προϋπόθεση για να οριστικοποιηθούν οι διαπραγματεύσεις για την επένδυση. Ακολούθως, το σχέδιο μετεγκατάστασης θα είναι μέρος της δανειακής συμφωνίας και η πρόοδος του θα παρουσιάζεται στην Αναφορά Προόδου του Έργου και θα αξιολογείται στην Αναφορά Ολοκλήρωσης του Έργου. Καμία όμως από τις δύο αναφορές δεν δημοσιοποιείται.

Συμπερασματικά, οι πολιτικές δεσμεύσεις της ΕΤΕ για την δημόσια συμμετοχή είναι αρκετά ισχυρές και σαφείς. Γίνεται συχνή αναφορά στους διεθνείς κανόνες και στις διεθνείς συμβάσεις οι οποίοι προσφέρουν προστασία στις αυτόχθονες κοινότητες που

επηρεάζονται από τα αναπτυξιακά έργα. Όμως, στο θέμα της αναγκαστικής μετεγκατάστασης οι οδηγίες της Τράπεζας δεν προχωρούν ως το σημείο να ορίσουν ότι η συμμόρφωση στο διεθνές δίκαιο αποτελεί προϋπόθεση για τη χρηματοδότηση. Επιπλέον, οι αυτόχθονες πληθυσμοί παρόλο που έχουν κοινά χαρακτηριστικά με άλλες ευπαθείς ομάδες σε τοπικό επίπεδο, έχουν επίσης την πρόσθετη ανάγκη ειδικής αναγνώρισης τους, εξαιτίας του γεγονότος ότι συνήθως δεν έχουν νομική κατοχύρωση για τη γη τους και τους αρνούνται τη νομική προστασία που έχουν οι πολίτες του κράτους.

Ο προβληματισμός για τη στάση της ΕΤΕ προέρχεται κυρίως από την ασάφεια για το πόσο μπορούν οι «τοπικές συνθήκες» να καθορίσουν την έκταση και το βάθος της διαδικασίας διαβούλευσης και από την φαινομενικά απόλυτη εμπιστοσύνη στην κρίση του προσωπικού της που θα αποδεχθεί ή όχι τη διαδικασία. Καθώς το θεσμικό περιβάλλον κάθε έργου διαφέρει, είναι χρήσιμο να γνωρίζουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι τις αρχές που διατρέχουν τα επενδυτικά έργα της ΕΤΕ σε όλα τα κράτη εκτός ΕΕ και συγκεκριμένα να διευκρινιστεί μέχρι ποιο σημείο η Τράπεζα δεσμεύεται από τις αρχές και την πολιτική της ΕΕ.

Το δικαίωμα του κοινού στην πληροφόρηση και επίδραση των αποφάσεων που τους αφορούν, αναγνωρίζεται σε όλες τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές πρακτικές των πολυμερών χρηματοδοτικών μηχανισμών. Η στάση απέναντι στην συμμετοχή και στη συναίνεση διαφέρει ανάλογα με τον χρηματοδότη, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο που συγκεντρώνουν, αξιολογούν και υπολογίζουν τα δεδομένα κάθε κοινότητας. Το κρίσιμο σημείο είναι με ποια κριτήρια αποφασίζουν για ένα έργο που επισύρει την τοπική αντίθεση και αντίδραση λόγω της πιθανότητας να επιφέρει σημαντικές αρνητικές συνέπειες σε μια ευαίσθητη ομάδα. Σε περιπτώσεις όπου τα συμφέροντα των επενδυτών δεν μπορούν να συμβιβαστούν με αυτά των κοινοτήτων που επηρεάζονται από το έργο, οι διαχειριστικές πολιτικές της δημόσιας συμμετοχής και συναίνεσης παίζουν βαρύνοντα ρόλο στο τελικό αποτέλεσμα.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη απαιτεί από τους Διαχειριστές να διασφαλίσουν την συμμετοχή και πληροφόρηση των αυτοχθόνων πληθυσμών, να έχουν την ευθύνη των επιλογών τους στη σχεδίαση του έργου και να παρουσιάσουν ειδικά αναπτυξιακά σχέδια για τους αυτόχθονες πληθυσμούς. Αντίστοιχα, η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης έχει δηλώσει ότι «οι πρωτοβουλίες πρέπει να

συλλαμβάνονται, να σχεδιάζονται και να εφαρμόζονται στην ευρύτερη δυνατή έκταση με την πληροφόρηση και συναίνεση των κοινοτήτων που επηρεάζονται και να περιέχουν το σεβασμό στην αξιοπρέπεια των αυτοχθόνων πληθυσμών, στα ανθρώπινα δικαιώματα και στην πολιτιστική ιδιαιτερότητα» [24]. Αν και αυτή η διατύπωση αφήνει ανοιχτή την πιθανότητα να υπονομευτούν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των αυτοχθόνων, είναι θετικό ότι χαρακτηρίζει ως ανώτατο στόχο την επίτευξη συναίνεσης και όχι απλά τη διαβούλευση.

Οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί έχουν διαφορετική στάση απέναντι στην προστασία των δικαιωμάτων των αυτοχθόνων πληθυσμών. Σε γενικές γραμμές μπορούμε να διακρίνουμε δύο τάσεις: τη στάση αυτών που παρέχουν στους αυτόχθονες νομικά δικαιώματα και προστασία εφόσον οι ζωές τους επηρεαστούν αρνητικά από την ανάπτυξη και τη στάση των χρηματοδοτών που δίνουν γενικές διαβεβαιώσεις και υποσχέσεις για μετριασμό των αρνητικών συνεπειών των έργων. Συνήθως αυτό εξαρτάται από το αν η διαχειριστική πολιτική ακολουθεί τις αρχές της συμβουλευτικής διαδικασίας ή της συναινετικής διαδικασίας, δηλαδή αν απαιτεί κοινωνική συναίνεση για το έργο ή αν της αρκεί η άσκηση μιας απλής συμβουλευτικής διαδικασίας. Την πιο ανεπτυγμένη στάση ανάμεσα στους πολυμερείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς, την ακολουθεί η Ενδοαμερικανική Τράπεζα Ανάπτυξης [25]. Η διαχειριστική της πολιτική σε σχέση με τους αυτόχθονες πληθυσμούς προσπαθεί να ενσωματώσει τις ανησυχίες των αυτοχθόνων στις χρηματοδοτικές της λειτουργίες. Διακηρύσσει πως στόχος της είναι η στήριξη της ανάπτυξης με ταυτόχρονη διατήρηση της ταυτότητας των αυτοχθόνων, ενδυνάμωση των ικανοτήτων τους για διακυβέρνηση και της ασφάλεια τους απέναντι στις δυσάρεστες επιπτώσεις και στον αποκλεισμό από τα χρηματοδοτούμενα έργα. Η πολιτική της Παγκόσμιας Τράπεζας απέναντι στους αυτόχθονες προβλέπει ότι «η Τράπεζα παρέχει χρηματοδότηση σε επενδύσεις μόνο όπου υπάρχει ελεύθερη πληροφόρηση και διαβούλευση πριν το έργο και αυτή καταλήγει στην ευρεία κοινοτική στήριξη του από τις ομάδες που επηρεάζονται». Ακόμα δηλώνεται ότι «η Τράπεζα δεν συνεχίζει τη διαδικασία όταν δεν είναι δυνατόν να συναχθεί η βεβαιότητα για την στήριξη του έργου από την κοινότητα» [26]. Στον τομέα αυτό υπάρχουν και πολλές ιδιωτικές τράπεζες που ανέπτυξαν δικές τους ανεξάρτητες πολιτικές που επιβεβαιώνουν τη δέσμευση τους. Η JP Morgan Chase έχει δηλώσει την προτίμηση της για

χρηματοδότηση έργων σε περιοχές στις οποίες υπάρχει υποστήριξη από τις τοπικές κοινωνίες μέσα από προηγούμενη ελεύθερη ενημέρωση και διαβούλευση. Ακόμα η τράπεζα ζητά από το Διαχειριστή να αποδείξει ότι έδωσε στους αυτόχθονες τη δυνατότητα να λάβουν μέρος στη διαδικασία λήψης αποφάσεων [27].

Παρατηρώντας ότι όλοι οι τραπεζικοί οργανισμοί ενδιαφέρονται για το θέμα της συμμετοχής των κοινοτήτων, είναι λογικό να περιμένει κάποιος από την ΕΤΕ ως όργανο της ΕΕ να πρωτοπορεί σε αυτή την πολιτική αντί απλά να ακολουθεί την πορεία της αγοράς. Η ΕΤΕ είναι από τους μεγαλύτερους χρηματοδότες σε αναπτυσσόμενες περιοχές και για αυτό πρέπει να λειτουργεί υποδειγματικά. Αυτό συνδέεται και με το θέμα της διαφάνειας και της πολιτικής κοινοποίησης.

3.4 ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Ο όρος εργασιακά δικαιώματα αναφέρεται στις συνθήκες εργασίας και αντιμετώπισης των ανθρώπων στο εργασιακό τους περιβάλλον. Οι υποχρεώσεις των κρατών μπορούν να αναζητηθούν σε μια σειρά συμβάσεων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ), το ελάχιστο κατώτατο επίπεδο προστασίας των εργασιακών δικαιωμάτων όμως είναι δυνατόν να συνοψιστεί σε τέσσερις θεμελιώδεις αρχές. Αυτές είναι: η εξαφάνιση της παιδικής εργασίας (αρ.138 και 184 της ΔΟΕ), η απαγόρευση της αναγκαστικής εργασίας (αρ. 29 και 105 της ΔΟΕ), η απαγόρευση των διακρίσεων στην εργασία (αρ. 100 και 111) και το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και της συλλογικής διαπραγμάτευσης (αρ. 87 και 98). Το 1998 η ΔΟΕ εξέδωσε τη Διακήρυξη για τις θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα στην εργασία, η οποία απαιτεί από τα μέλη της να συμμορφώνονται με αυτές τις τέσσερις αρχές, ανεξάρτητα από τις συμβάσεις που έχουν υπογράψει. Επίσης, υπογράμμισε και το ρόλο των διεθνών οργανισμών, όπως και των αναπτυξιακών τραπεζών στην προώθηση των εργασιακών δικαιωμάτων [28].

Η προώθηση και προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων αποτελεί επίσης μία σημαντική πλευρά της πολιτικής της ΕΕ για την εσωτερική κοινωνική συνοχή όπως και για την αναπτυξιακή συνεργασία [6]. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δηλώσει ότι η ίδια και τα κράτη-μέλη πρέπει να προωθούν ενεργά το διάλογο και τη μελέτη για την κοινωνική ανάπτυξη και τα βασικά εργασιακά δικαιώματα με τους άλλους αναπτυξιακούς

οργανισμούς, ώστε να διαφυλάξουν την συνέπεια της πολιτικής στήριξης των εργασιακών δικαιωμάτων και την αυξανόμενη βοήθεια για την ενδυνάμωση του πυρήνα των εργασιακών δικαιωμάτων που αποτελεί μέρος των προγραμμάτων βοήθειας [29]. Η ΕΕ και η χώρας ΑΚΕ στη Συμφωνία του Cotonou επιβεβαίωσαν τη δέσμευση τους προς τα διεθνώς αναγνωρισμένα θεμελιώδη εργασιακά δικαιώματα όπως αναφέρονται στις σχετικές Συμβάσεις της ΔΟΕ και ειδικά την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης, την απαγόρευση αναγκαστικής εργασίας, την εξάλειψη των χειρότερων μορφών παιδικής εργασίας και τη μη διάκριση σε σχέση με την απασχόληση [8]. Η Συμφωνία ζητά επίσης μεγαλύτερη συνεργασία στον τομέα της εργασίας και των πρακτικών όπως η δημιουργία εθνικής εργατικής νομοθεσίας και η ενδυνάμωση της υπάρχουσας νομοθεσίας.

Η πολιτική της ΕΤΕ σε αυτό το θέμα υπογραμμίζεται στις δύο οδηγίες για την εξέταση και τήρηση των εργασιακών προτύπων και για την εξέταση και τήρηση της επαγγελματικής και κοινωνικής υγείας και ασφάλειας [4]. Η πρώτη οδηγία αναφέρει ότι θα επικεντρωθεί μέσα από τις διαδικασίες της στα βασικά πρότυπα εργασίας, όπως καταγράφονται στη Διακήρυξη της ΔΟΕ για τις Θεμελιώδεις Αρχές και Δικαιώματα στην Εργασία και στη σχετική εθνική νομοθεσία. Επιπροσθέτως, η ΕΤΕ δηλώνει ότι δεν θα χρηματοδοτήσει έργα τα οποία χρησιμοποιούν ή επωφελούνται από επιβλαβή παιδική εργασία ή από αναγκαστική εργασία ή δεν συμμορφώνονται προς τους εθνικούς νόμους για την εργατική εκπροσώπηση και οργάνωση.

Στη δήλωση δεν περιλαμβάνονται αρκετά από τα βασικά πρότυπα εργασίας της ΔΟΕ και συγκεκριμένα αυτά που αναφέρονται στην ίση μεταχείριση και τις ίσες ευκαιρίες καθώς και την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, κάτι που δίνει την εντύπωση ότι η συμμόρφωση με τα διεθνή εργασιακά πρότυπα δεν ισχύει παγκοσμίως. Αυτή η εντύπωση ενισχύεται από τη δήλωση ότι κατά την εξέταση των βασικών προτύπων, η ΕΤΕ θα πρέπει να βεβαιωθεί ότι ο Διαχειριστής γνωρίζει την εθνική νομοθεσία και έχει συμμορφωθεί σε αυτή με τις κατάλληλες διευθετήσεις. Ζητά δηλαδή από το Διαχειριστή να συμμορφώνεται με τους εθνικούς μόνο κανονισμούς, ακόμα και αν η εθνική εργατική νομοθεσία υπολείπεται των διεθνών προτύπων.

Σε άλλα σημεία του Οδηγού και σε άλλα έγγραφα της ΕΤΕ υπάρχει πιο έντονη δέσμευση στα διεθνή πρότυπα. Στο κεφάλαιο του Οδηγού για τις περιβαλλοντικές και

κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, η Τράπεζα ζητά από το προσωπικό της να βεβαιωθεί ότι τηρείται τουλάχιστον το ελάχιστο επίπεδο των σχετικών κοινωνικών προτύπων τα οποία περιλαμβάνουν τα βασικά εργασιακά πρότυπα, τα πρότυπα για εργασιακή και κοινωνική ασφάλεια και υγεία, τα πρότυπα μεταχείρισης περιπτώσεων αναγκαστικής μεταστέγασης, και τα πρότυπα για τη μεταχείριση των ευάλωτων ομάδων, κυρίως γυναικών και αυτοχθόνων [4]. Σε περιπτώσεις όπου η ΕΤΕ εκτιμά ότι μπορεί να δημιουργηθούν εργασιακά προβλήματα υπάρχει δέσμευση για διεξαγωγή έρευνας των εργασιακών επιπτώσεων ως ξεχωριστό μέρος του ευρύτερου πλαισίου μελέτης των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων. Η μελέτη των επιπτώσεων περιλαμβάνει την περιγραφή του εργατικού δυναμικού, των ισχύοντων εργασιακών συνθηκών, το βαθμό συμμόρφωσης με την εθνική και διεθνή εργασιακή νομοθεσία και το εξωτερικό περιβάλλον της κυβέρνησης.

Σχετικά με τα θέματα υγείας και ασφάλειας, η ΕΤΕ ανακοινώνει την ανάγκη διερεύνησης κάθε πρότασης έργου ώστε να διασφαλιστεί ότι εφαρμόζονται τα κατάλληλα πρότυπα υγείας και ασφάλειας και να αποφευχθεί κάθε εσωτερικός και εξωτερικός κίνδυνος. Πρέπει να μελετηθεί επίσης, το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον που δρα ο Διαχειριστής. Ως εσωτερικό περιβάλλον ορίζεται η υπάρχουσα ασφάλεια και υγιεινή των εργαζομένων, η επίσημη δομή που επιβλέπει την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων και η γνώση του Διαχειριστή για τη σχετική εθνική νομοθεσία και τις ελάχιστες προδιαγραφές. Με τον όρο εξωτερικό περιβάλλον αναφέρονται οι επιπτώσεις του έργου στην υγεία και ασφάλεια των τοπικών κοινοτήτων, όπως η αυξημένη κυκλοφορία ή η μόλυνση. Σε περιπτώσεις που οι πρακτικές του Διαχειριστή δεν ανταποκρίνονται στις προσδοκίες της ΕΤΕ, ο οδηγία προτείνει την θεσμοθέτηση ενός προγράμματος ενημέρωσης ή τη καθιέρωση ενός διεθνώς αναγνωρισμένου κώδικα συμπεριφοράς ως πιθανό θεραπευτικό μέτρο. Για την προστασία της υγείας και ασφάλειας της κοινότητας το προσωπικό της ΕΤΕ πρέπει να βεβαιώνεται ότι ο Διαχειριστής είναι ενήμερος για την αρχή προφύλαξης, ως αρχή δράσης για να μειωθεί η περιβαλλοντική υποβάθμιση και οι επιπτώσεις της στην υγεία.

Οι οδηγίες που αναφέρονται στις προκλήσεις της υγείας κάνουν ειδική μνεία στην απειλή ασθενειών όπως ο ιός HIV/AIDS, η φυματίωση και η ελονοσία για την βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Σε περιπτώσεις εξάπλωσης αυτών των ασθενειών, η ΕΤΕ ζητά να

εξεταστούν τα υπάρχοντα καθώς και τα προτεινόμενα μέτρα για τη δημιουργία στους χώρους της εργασίας και της κοινότητας προγραμμάτων και πολιτικών εναντίον των μεταδοτικών ασθενειών που μπορούν να προληφθούν.

Σύμφωνα με την ΕΤΕ, τα κύρια εργασιακά θέματα εκτιμώνται με βάση τις Συμβάσεις της ΔΟΕ και τις πολιτικές των άλλων χρηματοδοτικών οργανισμών [12]. Όμως στον Οδηγό δεν υπάρχει με σαφήνεια η υποχρέωση του προσωπικού να εφαρμόζει αυτές τις συμβάσεις και τις πολιτικές κατά τη διάρκεια των έργων. Επίσης δεν καθορίζονται συγκεκριμένα πρότυπα για τη μελέτη της επάρκειας των πολιτικών απασχόλησης του Διαχειριστή.

Στη Συμφωνία του Cotonou προωθείται με σαφή τρόπο η δίκαιη εργασιακή σχέση ως βασικό συστατικό της ευρωπαϊκής αναπτυξιακής συνεργασίας. Μια διαχειριστική πολιτική για εργασιακά ζητήματα θα έπρεπε να περιλαμβάνει την πλήρη καταγραφή των τοπικών, εθνικών και διεθνών προτύπων, νόμων και συμβάσεων που ακολουθούνται σε κάθε περίπτωση. Για να υπάρχει συνέπεια στην πολιτική της ΕΕ, η ΕΤΕ πρέπει να υιοθετήσει επισήμως τις τέσσερις θεμελιώδεις αρχές της ΔΟΕ σε όλα τα έργα που χρηματοδοτεί και να δημιουργήσει δεσμευτικές διαδικασίες ώστε να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με αυτές της αρχές. Σε αυτό το πλαίσιο είναι ακόμα απαραίτητος ο καταμερισμός των ρόλων και των υποχρεώσεων δανειστών και διαχειριστών σε σχέση με την εφαρμογή, τον έλεγχο και την κοινοποίηση τους.

3.5 ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η ισότητα των φύλων είναι ένα θέμα που αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία στην αναπτυξιακή συνεργασία, καθώς η φυλετική διάσταση της φτώχειας σε σχέση με την παγκοσμιοποίηση αναγνωρίζεται διεθνώς. Η νομοθεσία και οι πολιτικές της ΕΕ προωθούν την ισότητα των φύλων ως κρίσιμο παράγοντα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ισότητα των φύλων θεωρείται πλέον ως ιδιαίτερος στόχος που αποτελεί μία από τις πέντε κοινές αρχές της αναπτυξιακής συνεργασίας της ΕΕ. Η φυλετική διάσταση πρέπει να μελετάται σε σχέση με τη μείωση της φτώχειας, την κοινωνική και πολιτική ανάπτυξη και την οικονομική πρόοδο και να υπολογίζεται σε όλες τις μορφές της αναπτυξιακής συνεργασίας. Η ισότητα των φύλων θα προωθείται μέσα από την

υποστήριξη των ίσων δικαιωμάτων, της ίσης πρόσβασης και ελέγχου των πόρων και του πολιτικού και οικονομικού λόγου [6]. Πιο πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έκανε μία σημαντική και πιο συγκεκριμένη δήλωση που περιγράφει τις τρεις πρωταρχικές προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση της ισότητας των φύλων: ίσα δικαιώματα (πολιτικά, ατομικά, οικονομικά, απασχόλησης, κοινωνικά και πολιτιστικά), ίση πρόσβαση και έλεγχος επί των πόρων και ίσες ευκαιρίες πολιτικής και οικονομικής επιρροής για άνδρες και γυναίκες [30].

Σε γενικές γραμμές αυτές οι τρεις προϋποθέσεις συμπεριλήφθηκαν στη Συμφωνία του Cotonou, η οποία ζήτησε από τα μέρη να «επιβεβαιώσουν την ισότητα ανδρών και γυναικών» ως μέρος της προσπάθειας προώθησης και προστασίας όλων των θεμελιωδών ελευθεριών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ατομικών και πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών. Για τη διευκόλυνση αυτής της προσπάθειας, προτείνεται η συστηματική μέριμνα των θεμάτων που αφορούν τα φύλα σε όλους τους τομείς: πολιτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς. Αυτή περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την ενσωμάτωση μιας στάσης που να ευαισθητοποιείται απέναντι στο φύλο, να αφορά κάθε επίπεδο της αναπτυξιακής συνεργασίας και να ενθαρρύνει τη λήψη συγκεκριμένων θετικών μέτρων υπέρ των γυναικών [8].

Η προσπάθεια εξάλειψης των ανισοτήτων των δύο φύλων μπορεί να προωθηθεί με την επιλογή και την εφαρμογή έργων που στοχεύουν στην παροχή πλεονεκτημάτων στις γυναίκες καθώς και με συστηματικό έλεγχο των αρνητικών συνεπειών σε συνδυασμό με το γενικότερο χαρτοφυλάκιο του έργου. Όσον αφορά το πρώτο, οι ενδείξεις δείχνουν μια καθυστέρηση της ΕΤΕ σε σχέση με τις άλλες αναπτυξιακές τράπεζες, καθώς δεν υπάρχει πρόβλεψη για χρηματοδότηση έργων σχεδιασμένων να μειώσουν τις διακρίσεις φύλου στον αναπτυσσόμενο νότο [31]. Για το δεύτερο μέτρο η Οδηγία της ΕΤΕ για το χειρισμό θεμάτων μειονοτήτων, που περιλαμβάνουν γυναίκες, αυτόχθονες και άλλες ευάλωτες ομάδες αναφέρεται στην πολιτική της ΕΤΕ για τη μελέτη και διαχείριση των συνεπειών στις μειονοτικές ομάδες όπως και στις γυναίκες [4]. Αναγνωρίζει ότι η προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και η συμμετοχή τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων ανήκουν στις θεμελιώδεις αρχές της ΕΕ. Το θέμα της ισότητας των φύλων δεν αναλύεται επαρκώς αλλά σε άλλο σημείο του Οδηγού δηλώνεται ότι η αναζήτηση των βιώσιμων κοινωνικών στόχων, προϋποθέτει την αναγνώριση ότι τα έργα μπορεί να έχουν

διαφορετική επίδραση στους άνδρες και στις γυναίκες. Αυτό απαντάται κυρίως σε έργα όπου τίθενται θέματα δικαιωμάτων επί της γης, αλλά η ανάγκη να γίνονται εκτιμήσεις για τις επιπτώσεις στο φύλο υπάρχει και σε έργα τηλεπικοινωνίας όσο και σε έργα αστικής αναδιάρθρωσης.

Η Οδηγία αναφέρεται στη νομοθεσία της ΕΕ για απαγόρευση των διακρίσεων και διασφαλίζει την προστασία των μειονοτήτων, όμως δεν διευκρινίζει τον τρόπο αναγνώρισης και διαχείρισης των πιθανών ανισοτήτων των φύλων κατά την προετοιμασία και εφαρμογή του έργου. Συμπερασματικά, οι οδηγίες περιλαμβάνουν σύντομες δηλώσεις υπέρ του ελέγχου των αρνητικών επιπτώσεων σε θέματα φύλου και αναγνωρίζουν ότι αυτά μπορεί να ανακύψουν σε όλων των ειδών τα έργα. Όμως δεν δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα σε αυτά κατά τη διαδικασία μελέτης των επιπτώσεων και δεν αναφέρονται συγκεκριμένοι διεθνείς κανόνες ώστε να δημιουργηθεί η αίσθηση δέσμευσης σε συγκεκριμένο νομικό ή πολιτικό πλαίσιο. Θα ήταν σημαντικό να διευκρινιστεί ο τρόπος αντιμετώπισης των ανισοτήτων των φύλων σε κράτη που χαρακτηρίζονται από εθιμικά καθιερωμένους κανόνες διάκρισης τους.

Στο διεθνές στερέωμα, το θέμα της ισότητας των φύλων έχει σταδιακά αποκτήσει μεγάλη σημασία για τις πολυμερείς αναπτυξιακές τράπεζες. Πολλές από αυτές προχώρησαν σε δεσμεύσεις για την προώθηση της ισότητας μέσα από τις χρηματοδοτικές τους διαδικασίες [32].

Η εξάλειψη των διακρίσεων και της περιθωριοποίησης των γυναικών είναι από τα πιο κρίσιμα ζητήματα της εποχής και συνδέεται με το φαύλο κύκλο της φτώχειας και τις προσπάθειες αντιμετώπισης του. Καθώς η ΕΕ έχει δεσμευτεί να διορθώσει τις ανισότητες, η ΕΤΕ έχει την ειδική υποχρέωση να υπερασπίσει τα δικαιώματα των γυναικών μέσα από την αναπτυξιακή χρηματοδότηση. Ο στόχος της ΕΤΕ πρέπει να είναι η διασφάλιση της θετικής - άμεσης και έμμεσης - συνεισφοράς των χρηματοδοτούμενων έργων στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επηρεάζουν τη ζωή των γυναικών. Είναι απαραίτητη η διερεύνηση των ανισοτήτων ως μέρος ενός προγράμματος κοινωνικής εκτίμησης των επιπτώσεων των έργων της ΕΤΕ γενικά αλλά και ειδικά στις συνθήκες ζωής των γυναικών στις διάφορες περιοχές και πως μπορούν να βελτιωθούν αυτές οι συνθήκες μέσα από συγκεκριμένα έργα. Θα πρέπει λοιπόν να εξεταστεί το

ενδεχόμενο θετικών επεμβάσεων ως ιδιαίτερο σημείο αναφοράς της υπεύθυνης χρηματοδότησης.

3.6 ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Η ευρύτερη εικόνα της παγκόσμιας χρηματοδοτικής αγοράς δείχνει ότι τα πρότυπα και οι διαδικασίες για τη βιώσιμη χρηματοδότηση σταδιακά διευρύνονται και σταθεροποιούνται μεταξύ των δημόσιων και ιδιωτικών χρηματοδοτικών οργανισμών. Αυτή η τάση αντανακλά την αυξανόμενη αναγνώριση από τους χρηματοδότες της σημασίας διαχείρισης των περιβαλλοντικών και κοινωνικών κινδύνων, ως κεντρικό σημείο της κοινωνικής υπευθυνότητας στις χρηματοδοτικές εργασίες. Όμως παρά τις δεσμεύσεις, την εμπάθυνση και τη σύγκλιση στις χρηστές διεθνείς πρακτικές, υπάρχουν ενδείξεις ότι πολλά έργα δεν ανταποκρίνονται με τα πρότυπα που επισήμως αναγνωρίζουν οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί. Αυτό οφείλεται είτε σε ασαφείς πολιτικές και μη συνεπή εφαρμογή των προτύπων ως αποτέλεσμα αδυναμίας ή έλλειψης δέσμευσης, είτε σε ελλιπή έλεγχο και επιβολή της δεσμευτικότητας των προτύπων.

Το κύριο πρόβλημα των οδηγιών της ΕΤΕ είναι η έλλειψη σαφήνειας, συνέπειας και περιεκτικότητας. Αυτό την εμποδίζει στην πορεία της προς την εξωτερική υπευθυνότητα των αναπτυξιακών έργων, αντίθετα με πολλούς ιδιωτικούς οργανισμούς που έχουν εξελιχθεί περισσότερο σε αυτόν τον τομέα. Η κοινωνική υπευθυνότητα επιβάλλει ακόμα να υπάρχει ένας μηχανισμός πρόσβασης στη δικαιοσύνη για τις κοινότητες σε περιπτώσεις παραβίασης της πολιτικής της ΕΤΕ, παρόμοιο με αυτόν της Παγκόσμιας Τράπεζας. Η πολιτική της ΕΤΕ προσπαθεί να εναρμονιστεί με τις πολιτικές άλλων χρηματοδοτικών οργανισμών αλλά θα πρέπει να αναπτύξει και δικές της πολιτικές που να προσδιορίσουν πως θα διαχειρίζεται τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις των επενδύσεων της.

Η ΕΤΕ επιθυμεί να προωθήσει και εκτός ΕΕ τα πρότυπα που ισχύουν στο εσωτερικό της, καθώς η αναπτυξιακή συνεργασία της ΕΕ εξελίσσεται όπως δείχνει και η Συμφωνία του Cotonou. Για να γίνει αυτό, είναι αναγκαία η δέσμευση της Τράπεζας στην εφαρμογή και τήρηση των αρχών της αειφορίας. Η ΕΤΕ έχει ήδη θέσει κάποιους προοδευτικούς και

φιλόδοξους στόχους, όμως υπολείπεται ακόμα στην προσπάθεια της να εμφυτεύσει τα πρότυπα, τις διαδικασίες και τις αξίες της ΕΕ στις χρηματοδοτήσεις της εκτός του ευρωπαϊκού χώρου.

3.7 ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- [1] Faucheux S., Noel J., Οικονομική των Φυσικών Πόρων και του Περιβάλλοντος, Gutenberg, 2007
- [2] WCED, Brundtland Report, 1987, www.un-documents.net/wced-ocf.htm
- [3] International Herald Tribune, “EU clears European Investment Bank to loan €27.8 billion until 2013”, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www.iht.com/articles/ap/2006/11/28/business/EU_FIN_EU_European_Investment_Bank.php, November 28, 2006
- [4] Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, European Investment Bank Environmental and Social Practices Handbook, August 2007, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www.eib.org/attachments/environmental_and_social_practices_handbook.pdf
- [5] Επίσημη ιστοσελίδα της ΕΤΕ, προτεραιότητες της ΕΤΕ στο τρέχον επιχειρησιακό σχέδιο, <http://www.eib.org/projects/topics/index.htm>, ανακτήθηκε 23 Μαρτίου 2008
- [6] European Consensus on Development, Joint Statement by the Council and the representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council, the European Parliament and the Commission on European Union Development Policy, <http://www.dfid.gov.uk/eupresidency2005/eu-consensus-development.pdf>
- [7] Ευρωπαϊκή Οδηγία EC 10917/06, EU’s Renewed Sustainable Development Strategy, http://ec.europa.eu/sustainable/docs/renewed_eu_sds_en.pdf
- [8] The Cotonou Agreement: Partnership Agreement Between the Members of the African, Caribbean and Pacific Group of States of the one part, and the European

- Community and its Member States of the other part, 23 June 2000
http://ec.europa.eu/development/geographical/cotonouintro_en.cfm
- [9] Voluntary Principles on Security & Human Rights, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www.voluntaryprinciples.org/files/voluntary_principles.pdf
- [10] John Ruggie, Business and Human Rights: Mapping International Standards of Responsibility and Accountability for Corporate Acts, Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, Section 2, <http://www.business-humanrights.org/Links/Repository/948764/jump>
- [11] Δίκτυο μη κυβερνητικών οργανώσεων Banktrack, the Role of the Financial Services in Respecting Human Rights, 2006, <http://www.banktrack.org/doc/File/banks%20and%20human%20rights/banktrack%20on%20human%20rights/061218%20letter%20to%20ruggie%20on%20banks%20and%20human%20rights.pdf>
- [12] Επίσημη ιστοσελίδα της ΕΤΕ, The Social Assessment of Projects outside the European Union: the Approach of the European Investment Bank, 2006
- [13] Banking and Human Rights-Confronting human rights in the financial sector, KPMG and F & C Asset Management, 2006, <http://www.us.kpmg.com/microsite/FSLibraryDotCom/docs>
- [14] Robobank, The Human Rights Statement for Robobank as elaboration of the Code of Conduct, 2007, <http://www.rabobank.com>
- [15] Δηλώσεις για την εταιρική ευθύνη του ομίλου Barclays διαθέσιμες ηλεκτρονικά στη διεύθυνση www.personal.barclays.co.uk
- [16] Όμιλος ABNAMRO, <http://www.abnamro.com>
- [17] Όμιλος Citigroup, δεσμεύσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη, <http://www.citigroup.com/citigroup/environment/index.htm>
- [18] OHE, Norms on the Responsibilities of Transnational Corporations and Other Business Enterprises with Regard to Human Rights,

- U.N.Doc.E/CN.4/Sub.2/2003/12/Rev.2,<http://www1.umn.edu/humanrts/links/norms-Aug2003.html>
- [19] Aarhus Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters, 1998, <http://www.unece.org/env/pp/documents/cep43e.pdf>
- [20] LaVina, A. and Nakhooda, S. (2005), Empowering Communities Through Free, Prior, and Informed Consent, World Resources Institute (WRI), EarthTrends 2006 World Resources Institute under a Creative Commons License.
- [21] Tom Griffiths, Making the Grade: a survey of IFI social policies, international development standards and the policies of the European Investment Bank (EIB), Updated Version. December 2006
- [22] OHE, The UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, <http://www.iwgia.org/graphics/SynkronLibrary/Documents/InternationalProcesses/DraftDeclaration/07-09-13ResolutiontextDeclaration.pdf>
- [23] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Εξωτερική πολιτική της ΕΕ, EU's Human Rights and Democracy Policy, The Rights of Indigenous People, http://ec.europa.eu/external_relations/human_rights/ip/index.htm
- [24] Raja Devasish Roy (Taungya) and Helen Leake, Indigenous Peoples and the ADB, Bankwatch Magazine, April 2007, http://www.forestpeoples.org/documents/ifi_igo/adb_bankwatch_apr07_eng.pdf
- [25] Inter-American Development Bank, Operational Policy on Indigenous Peoples, Sustainable Development Department, Indigenous Peoples and Community Development Unit, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=691261>
- [26] Οδηγός για το προσωπικό της Παγκόσμιας τράπεζας, World Bank Operational Policy on Indigenous Peoples (OP 4.10), διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση <http://wbln0018.worldbank.org/Institutional/Manuals/OpManual.nsf/B52929624EB2A3538525672E00775F66/0F7D6F3F04DD70398525672C007D08ED?OpenDocument>

- [27] JP Morgan Chase, Environmental Policy Section D: Indigenous Communities, <http://www.jpmorganchase.com/cm/cs?pagename=Chase/Href&urlname=jpmc/community/env/policy/indig>
- [28] Παπαγεωργίου Π., Χιόνης Δ., Διεθνής επιχειρηματική δραστηριότητα και οργανισμοί, εκδ. Σταμούλης, 2003
- [29] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Promoting Core Labour Standards and Improving Social Governance in the Context of Globalization, European Commission, COM (2001) 416 final, July 18 2001, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2004/march/tradoc_111234.pdf
- [30] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κανονισμός για την προώθηση της ισότητας των φύλων στην αναπτυξιακή συνεργασία, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/com2003_0465en01_en.pdf
- [31] Suzanna Dennis, Elaine Zuckerman, Mapping Multilateral Development Banks' Reproductive Health and HIV/AIDS Spending, Gender Action, 2007, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση <http://www.genderaction.org/images/Gender%20Action%20MDBs%20RH-AIDS.pdf>
- [32] CIEL, Gender Action, Gender Justice: A Citizen's Guide to Gender Accountability at International Financial Institutions, (sponsored by the Heinrich Boll Foundation), 2007, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www.genderaction.org/images/Gender%20Justice_Final%20LowRes.pdf

4 ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Ως χρηματοδοτικός οργανισμός της ΕΕ, η ΕΤΕ υπόκειται στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, η οποία εκτός των άλλων περιλαμβάνει και την πρόσβαση στην πληροφορία και τη δημόσια συμμετοχή. Για δεκαετίες όμως, η ΕΤΕ λειτούργησε σαν να ήταν μια ιδιωτική τράπεζα η οποία ασχολήθηκε κυρίως με τους πελάτες της και παρέμενε άγνωστη στο ευρύ κοινό.

Η κατάσταση αυτή έχει πλέον αλλάξει. Κατά το 2006 η ΕΤΕ οργάνωσε την πρώτη της δημόσια διαδικασία διαβούλευσης για αναθεώρηση της πολιτικής της για την δημοσιοποίηση. Η πρόσβαση στην πληροφορία που σχετίζεται με τις δράσεις της ΕΤΕ αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημόσια ανάμειξη στη λήψη αποφάσεων και στην διαχείριση των δημόσιων πόρων. Η κίνηση για άνοιγμα στο κοινό αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση για το χρηματοδοτικό όργανο της Ένωσης το οποίο υπολειπόταν σε σχέση με τους υπόλοιπους διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς στο θέμα της διαφάνειας.

Ένα χρόνο μετά την έγκριση αυτής της πολιτικής, αποδεικνύεται ότι η ΕΤΕ εισήγαγε με επιτυχία μια συμμετοχική διαδικασία στη διαμόρφωση της Πολιτικής της Δημοσιοποίησης (Public Disclosure Policy-PDP). Παράλληλα όμως φαίνεται ότι η ΕΤΕ δεν συμμορφώνεται πλήρως με τους κανόνες της ΕΚ σε σχέση με την πρόσβαση στην πληροφορία, όπως και με τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει από τη Σύμβαση του Aarhus που αφορούν την πρόσβαση στην πληροφορία, τη δημόσια συμμετοχή και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

Η πρόσβαση στην πληροφορία θεωρείται το πιο βασικό προαπαιτούμενο της καλής διαχείρισης. Το κοινωνικό σύνολο πρέπει να έχει το δικαίωμα να γνωρίζει τις διαδικασίες, τις δράσεις και τα σχέδια που περιλαμβάνονται στους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς, όπως επίσης και τι συμβαίνει σε περίπτωση που αναμειχθούν μ' αυτούς.

Η ΕΤΕ μέχρι πρότινος είχε τη φήμη ενός θεσμού ιδιαίτερα αδιαφανούς σε σύγκριση με τους άλλους θεσμικούς οργανισμούς που ιδρύθηκαν στους κόλπους της ΕΕ. Κατά την

άποψη της ίδιας της Τράπεζας η μυστικότητα της οφείλεται στην ιδιαίτερη λειτουργία της ως χρηματοδοτικού οργάνου. Το 2004 όμως, η έρευνα που διεξήχθη από το Κέντρο Τραπεζικών Πληροφοριών (Bank Information Center) της Ουάσινγκτον και του Freedominfo της Ν. Υόρκης, απέδειξε ότι η ΕΤΕ ήταν ιδιαίτερα αδιαφανής ακόμα και σε σύγκριση με άλλους δημόσιους πολυμερείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη, οι οποίοι κατηγορούνταν για χαμηλή αποτελεσματικότητα στο θέμα της διαφάνειας και των αρχών της δημόσιας συμμετοχής.

Μετά από ένα καινούργιο κύμα κριτικής στο οποίο συμμετείχαν και μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η ΕΤΕ αποφάσισε το 2005 να οργανώσει την πρώτη της δημόσια διαδικασία διαβούλευσης, για να επανεξετάσει την πολιτική της στο θέμα της διαφάνειας και της διάχυσης της πληροφορίας. Αρχικά μια ομάδα νομικών προσέγγισαν τον πρόεδρο της ΕΤΕ Philippe Maystadt με μια πρόταση για το πλαίσιο διαβούλευσης που μπορεί να ακολουθηθεί ώστε να αλλάξει η πολιτική της. Αν και η πρόταση απορρίφθηκε, πολλές από τις συστάσεις της εφαρμόστηκαν.

Σχεδόν δύο χρόνια μετά τη δημόσια διαβούλευση για την πολιτική της διαφάνειας, η ΕΤΕ έχει αποδείξει ότι διαθέτει την ικανότητα να διεξάγει μια συμμετοχική διαδικασία για τη χάραξη της πολιτικής της, όμως προς το παρόν αυτή η διαδικασία δεν έχει γίνει μέρος των δεσμευτικών κανόνων της Τράπεζας. Η πολιτική της ΕΤΕ για τη δημοσιοποίηση ακόμα δεν παρέχει το πλαίσιο για εξέταση κάποιων εγγράφων της που αποτελούν αντικείμενο δημοσίου συμφέροντος. Όμως, όπως αναφέρεται στην εισαγωγή του κειμένου της νέας πολιτικής της, υπάρχει η δέσμευση για την αξιολόγηση της πολιτικής της και την επίσημη επανεξέταση της μετά από ένα κύκλο τριών ετών.

4.1 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Οι δημόσιες διαβουλεύσεις εξελίχθηκαν σε δύο γύρους με την κοινοποίηση των σχεδίων για την πολιτική της και τα σχόλια που δέχτηκε στην ιστοσελίδα της και με τις συναντήσεις δημόσιας διαβούλευσης. Η όλη διαδικασία μπορεί να θεωρηθεί ως εκπαιδευτική.

- 1ο στάδιο: ανακοινώθηκε η επανεξέταση της πολιτικής της Τράπεζας και στη συνέχεια έλαβε χώρα μια 45ημερη διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης για την αναθεωρούμενη πολιτική. Αυτή περιλάμβανε διαβουλεύσεις για την ιστοσελίδα και επικοινωνία με τα ενδιαφερόμενα μέλη και είχε ως συνέπεια την επέκταση της διαδικασίας .
- 2ο στάδιο: δόθηκε χρόνος 20 ημερών για τη διαδικασία διαβούλευσης πάνω στο αναδιαμορφωμένο σχέδιο πολιτικής η οποία ολοκληρώθηκε με μια τελευταία συνάντηση στις Βρυξέλες.
- 3ο στάδιο: εγκρίθηκε από την Διαχειριστική Επιτροπή το τελευταίο σχέδιο για τη δημόσια κοινοποίηση της πολιτικής και δημοσιεύτηκε το έγγραφο 21 ημερολογιακές ημέρες πριν τη σύσκεψη του Διοικητικού Συμβουλίου. Αυτό επέτρεψε στα μέλη του κοινού να γνωρίζουν κατά πόσο η τελική πρόταση πολιτικής απάντησε στα ερωτήματα τους και ενίσχυσε το διάλογο σε εθνικό επίπεδο με τους αντιπροσώπους κάθε κράτους στο Συμβούλιο πριν ληφθεί η τελική απόφαση. Σε αυτή τη διαδικασία των τριών σταδίων περιλαμβάνονται οι σχέσεις μεταξύ ΕΤΕ, μετόχων και εξωτερικών δρώντων και επίσης ευνοήθηκε η επικοινωνία με τις κυβερνήσεις σε εθνικό επίπεδο. Υπάρχουν βέβαια συστάσεις για βελτίωση της διαδικασίας. Για το 2ο στάδιο προτείνεται επέκταση της περιόδου διαβούλευσης στις 45 μέρες όπως στο 1ο στάδιο καθώς και πιο ενεργή στάση ως προς την ανατροφοδότηση και τη δημόσια διαβούλευση στις αναπτυσσόμενες χώρες.

4.2 ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η προηγούμενη πολιτική της ΕΤΕ για την πληροφορία και τις κοινοποιήσεις είχε μια πολύ περίπλοκη δομή. Τέσσερα ήταν τα κύρια έγγραφα που αφορούσαν την πολιτική της αυτή και που μπορούσαν να αναζητηθούν στην ιστοσελίδα της ΕΤΕ μαζί με κάποια δευτερεύοντα έγγραφα (Δήλωση για την πολιτική στην πληροφορία, Κανόνες για την δημόσια πρόσβαση στα έγγραφα, Πως επικοινωνεί η ΕΤΕ-επισκόπηση, Κώδικας σωστής διαχειριστικής συμπεριφοράς του προσωπικού στις σχέσεις με το κοινό και η διαφανής πολιτική πληροφοριών της ΕΤΕ, Διαφάνεια της ΕΤΕ-Αναφορά και Προτάσεις). Οι χρήστες του διαδικτύου δυσκολεύονταν να κατανοήσουν ποιες διατάξεις ισχύουν κάθε φορά και αυτό δημιουργούσε προβλήματα στη νομική ερμηνεία των δηλώσεων, ιδίως

όταν επρόκειτο για εξαιρέσεις από την κοινοποίηση της πληροφορίας. Επιπλέον υπήρχαν δύο πολύ διαφορετικές μορφές πρόσβασης στην πληροφορία: η διαδικασία αυτόματης δημοσιοποίησης και το σύστημα δημοσιοποίησης μετά από αίτημα και δεν ήταν ευνόητο ποια διαδικασία ακολουθούνταν κάθε φορά. Η παρούσα πολιτική παρουσιάζεται σε ένα μόνο συνεκτικό έγγραφο που ξεκαθαρίζει τους σκοπούς, τους κανόνες και τις διαδικασίες πρόσβασης στην πληροφορία.

Η νέα πολιτική περιλαμβάνει δηλώσεις για την ευθύνη που αναλαμβάνει η ΕΤΕ: «η ΕΤΕ έχει ευθύνη απέναντι στους πολίτες της ΕΕ, μέσω των κυβερνήσεων των κρατών-μελών», «η ΕΤΕ θεωρεί ότι η εξωστρέφεια και η διαφάνεια στη λήψη των αποφάσεων είναι κομμάτι της πολιτικής της ΕΕ», στοιχείο που ενδυναμώνει την αξιοπιστία και την υπευθυνότητα της ως δημόσιου θεσμού απέναντι στους ευρωπαίους πολίτες.

Σε σύγκριση με τη δήλωση του 1998 που ανέφερε ότι η ΕΤΕ ευθύνεται μόνο απέναντι στην αγορά, παρατηρούμε μια θετική αλλαγή πολιτικής. Στην πράξη, η νέα πολιτική κάνει πιο σαφές το θεσμικό πλαίσιο στο οποίο λειτουργεί η ΕΤΕ και τις σχέσεις με τα άλλα όργανα της Ένωσης όπως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ή τον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή.

Το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία είναι ένα πρωταρχικό δικαίωμα που αναφέρεται εκτός των άλλων στις πληροφορίες που κατέχουν οι διεθνείς χρηματοδοτικοί οργανισμοί, ανεξάρτητα με το ποιος εξέδωσε το έγγραφο και το αν η πληροφορία αφορά δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα. Η έννοια της πολιτικής δημοσιοποίησης συνδέεται με τους κανόνες διαφάνειας που συνιστούν μια δεσμευτική θεσμική πολιτική. Η ΕΤΕ εγκαθίδρυσε την πρώτη πολιτική δημοσιοποίησης το 1996 και η τρέχουσα πολιτική εγκρίθηκε το 2006.

Οι κανόνες για την δημοσιοποίηση πρέπει να ισχύουν για το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό περιπτώσεων. Η πολιτική για τη δημοσιοποίηση θέτει ένα σαφές και σταθερό τεκμήριο υπέρ της δημοσιοποίησης, δηλαδή καθορίζει ότι όλες οι πληροφορίες της ΕΤΕ υπόκεινται σε δημοσιοποίηση προς όλους εκτός εάν υπάρχει σοβαρός αντίθετος λόγος, ο οποίος είναι καταγεγραμμένος στη λίστα περιορισμών. «Η πολιτική δημοσιοποίησης της ΕΤΕ βασίζεται στο τεκμήριο υπέρ της δημοσιοποίησης της πληροφορίας, σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ, των Κρατών-Μελών και των διεθνώς αποδεκτών αρχών. Όλες οι

πληροφορίες που διαθέτει η ΕΤΕ είναι υποκείμενες δημοσιοποίησης κατόπιν αιτήματος, εκτός αν υπάρχει εύλογος λόγος για μη δημοσιοποίηση». Επίσης προβλέπεται και διαδικασία μερικής δημοσιοποίησης όταν ένα μόνο μέρος του εγγράφου καλύπτεται από τους περιορισμούς δημοσιοποίησης. Το τεκμήριο υπέρ της δημοσιοποίησης είναι απαραίτητο στοιχείο για κάθε θεσμό που ενδιαφέρεται για τη διαφάνεια, όμως είναι απαραίτητο να υπάρχει και ξεκάθαρο καθεστώς εξαιρέσεων, ώστε να είναι φανερή η αξία του και η αλλαγή της πολιτικής.

Όσον αφορά την πολιτική της αυτόματης δημοσιοποίησης, η ΕΤΕ αναφέρει τα κύρια έγγραφα που κοινοποιούνται στον τομέα των πολιτικών, των στρατηγικών, των διαδικασιών χρηματοδότησης και πίστωσης καθώς και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων. Ο κατάλογος αυτός περιορίζεται από τις εξαιρέσεις, ειδικά για περιπτώσεις πληροφοριών σχετιζόμενων με έργα ιδιωτικού τομέα (οι περιλήψεις των έργων για κάποια έργα ιδιωτικού τομέα δεν δημοσιεύονται πριν την έγκριση του δανείου ή πριν την υπογραφή του και κάποια άλλα έγγραφα που σχετίζονται με το έργο δεν δημοσιοποιούνται ακόμα και μετά την υπογραφή του δανείου) ή με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων (όπως τα πρακτικά των συναντήσεων). Από την οπτική των κοινοτήτων που επηρεάζονται από το έργο, η σημαντική αλλαγή σ' αυτόν τον τομέα σχετίζεται με την αρχή της χρονικής κοινοποίησης των περιλήψεων των έργων για το δημόσιο τομέα (πρέπει να δημοσιοποιούνται τη στιγμή που η ΕΤΕ ζητά τη γνωμοδότηση της Επιτροπής και των κρατών μελών, δηλαδή τουλάχιστον 60 μέρες πριν την έγκριση), η οποία πρέπει να περιλαμβάνεται σε ηλεκτρονική μορφή μαζί και με σύνδεση στις μη τεχνικές περιλήψεις της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, αν υπάρχουν.

Οι διεθνείς χρηματοδοτικοί οργανισμοί θα πρέπει να δημοσιοποιούν αυτόματα σε ευρεία κλίμακα, τις πληροφορίες για τη δομή τους, τις χρηματοδοτήσεις τους, τις πολιτικές και τις διαδικασίες τους για την λήψη αποφάσεων. Όσον αφορά την ΕΤΕ, τα νομικά έγγραφα όπως το Καταστατικό της, τα έγγραφα πολιτικής, οι οδηγίες της και η οργανωτική της δομή μπορούν να αναζητηθούν στην ιστοσελίδα της. Η τρέχουσα πολιτική της όμως δεν περιλαμβάνει την υποχρέωση να κοινοποιεί πληροφορίες που αφορούν τον τρόπο επικοινωνίας με τα διάφορα τμήματα της Τράπεζας. Όλη η αλληλογραφία περνάει αναγκαστικά από το Τμήμα Επικοινωνίας και Ενημέρωσης εκτός αν αφορά παράπονο ή αναφορά για διαφθορά. Όσον αφορά τις πληροφορίες για την οικονομική κατάσταση της

Τράπεζας, το κοινό έχει πρόσβαση στην οικονομικές εκθέσεις όπως είναι οι λογιστικές καταστάσεις και το Επιχειρησιακό Σχέδιο, χωρίς να δίνονται δεδομένα για τα διαχειριστικά κονδύλια κάθε τμήματος της Τράπεζας. Η πολιτική της ΕΤΕ διασφαλίζει επίσης την κοινοποίηση των εγκεκριμένων πολιτικών, στρατηγικών, διαδικασιών και κωδίκων συμπεριφοράς. Όλα αυτά τα έγγραφα είναι διαθέσιμα μέσω της ιστοσελίδας της. Όλες οι περιλήψεις των έργων του δημόσιου τομέα κοινοποιούνται εκ των προτέρων, όπως και οι μη τεχνικές μελέτες των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Για κάποια έργα του ιδιωτικού τομέα αυτές οι πληροφορίες μπορεί να κοινοποιηθούν μετά την έγκριση ή ακόμα και μετά την υπογραφή του έργου. Η ΕΤΕ κοινοποιεί ακόμα εκ των υστέρων εκτιμήσεις για συγκεκριμένα θέματα, τομείς, περιοχές και κράτη. Επίσης εκδίδει μια ετήσια έκθεση για το σύνολο των εκτιμήσεων. Οι εκτιμήσεις για συγκεκριμένα έργα είναι προσβάσιμες μόνο για εσωτερική χρήση και δεν κοινοποιούνται.

Οι διεθνείς χρηματοδοτικοί οργανισμοί πρέπει να δημοσιοποιούν εγκαίρως τις πληροφορίες που βοηθούν στην ενημέρωση και συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων των ενδιαφερομένων με τρόπο που να διασφαλίζει ότι οι κοινότητες που επηρεάζονται από τις σχεδιαζόμενες επενδύσεις έχουν πρόσβαση σε κατανοητή πληροφόρηση. Επίσης, πρέπει να υπάρχει το τεκμήριο της πρόσβασης του κοινού στις βασικές συνεδριάσεις. Η ΕΤΕ κοινοποιεί πληροφορίες για τις διαδικασίες του έργου, όχι όμως και τις ημερομηνίες στις οποίες λαμβάνονται οι σημαντικές αποφάσεις για κάθε έργο. Οι επίσημες αναθεωρήσεις της πολιτικής δημοσιοποίησης λαμβάνουν χώρα κάθε τρία χρόνια. Για όλες τις άλλες πολιτικές απαιτούνται διαβουλεύσεις χωρίς όμως να υπάρχουν συγκεκριμένες προδιαγραφές γι' αυτές. Η ΕΤΕ δεν απαιτεί να υπάρχει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα ή συγκεκριμένη διαδικασία για τα προσχέδια της πολιτικής της.

Γενικά, η πρακτική για τη διαφάνεια που εφαρμόζεται είναι να δίνονται σε δημοσιότητα τα πρώτα και τα τελικά προσχέδια της πολιτικής της. Έχουν θεσπιστεί αρκετά σωστοί κανόνες για την κοινοποίηση πληροφοριών έργων του δημόσιου τομέα καθώς και τις περιβαλλοντικές πληροφορίες αν υπάρχουν, όμως στην πράξη συχνά δεν ακολουθούνται. Αυτή η διαδικασία όμως δεν ακολουθείται για κάποια έργα του ιδιωτικού τομέα μέχρι την έγκριση τους ή την υπογραφή τους. Όσον αφορά τα έγγραφα του Συμβουλίου

Διοικητών, το μόνο που κοινοποιείται είναι το ετήσιο ημερολόγιο των συναντήσεων του που περιλαμβάνει και μια σύντομη ενημέρωση για τις ψηφοφορίες σε περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων. Επίσης, δεν υπάρχει δημοσιοποίηση των πρακτικών ή των γραπτών δηλώσεων των συμμετεχόντων καθώς οι συσκέψεις δεν είναι ανοιχτές στο κοινό. Η πολιτική δημοσιοποίησης της ΕΤΕ απαιτεί να κοινοποιούνται τα έγγραφα που έχουν ιδιαίτερη αξία για το κοινό όπως οι Κώδικες Συμπεριφοράς σε όλες τις γλώσσες της ΕΕ. Τα περισσότερα έγγραφα δημοσιεύονται σε τουλάχιστον τρεις γλώσσες. Η ΕΤΕ δεν διαθέτει επικοινωνιακή στρατηγική, τουλάχιστον από τα στοιχεία που έχει δημοσιεύσει ως τώρα.

Καθένας έχει το δικαίωμα να ζητά και να λαμβάνει πληροφορίες από τους διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς (με περιορισμένες εξαιρέσεις που επιβάλλουν τη μη κοινοποίηση) και οι διαδικασίες για αυτά τα αιτήματα πρέπει να είναι απλές, γρήγορες και χαμηλού κόστους. Η πολιτική δημόσιας δημοσιοποίησης της ΕΤΕ προσδιορίζει ξεκάθαρες διαδικασίες για τα αιτήματα και περιλαμβάνει και την υποχρέωση του προσωπικού να ζητά από τους αιτούντες διευκρινήσεις σε περίπτωση ασαφούς αιτήματος. Έχουν οριστεί χρονοδιαγράμματα για τις απαντήσεις στα αιτήματα, η απάντηση δεν πρέπει να καθυστερήσει περισσότερο από 20 εργάσιμες μέρες από το αίτημα. Αν πρόκειται για σύνθετο αίτημα το προσωπικό θα πρέπει να ενημερώσει τον αιτούντα μέσα σε 10 εργάσιμες μέρες ότι θα απαιτηθεί περισσότερος χρόνος, όμως γενικά η απάντηση δεν πρέπει να καθυστερήσει πάνω από 40 εργάσιμες. Συμβαίνει όμως συχνά να μην τηρούνται αυτές οι προθεσμίες. Στην πολιτική της ΕΤΕ δεν είναι απαραίτητη η κοινοποίηση ολόκληρων εγγράφων αλλά μπορούν να δοθούν στη δημοσιότητα πληροφορίες μόνο από μέρη που δεν υπάρχει αντένδειξη για την κοινοποίηση. Όλα τα έγγραφα της ιστοσελίδας δημοσιοποιούνται δωρεάν. Σε περίπτωση αιτήματος υπάρχει περίπτωση να χρεωθεί ο αιτών κάποια έξοδα για πρόσβαση στα έγγραφα. Όσον αφορά τη μορφή της πληροφορίας, το ιδανικό θα ήταν να προσφέρεται στη μορφή και τις ανάγκες του αιτούντα και στην ίδια γλώσσα με την αίτηση, όμως αυτό θα επηρέαζε τις χρονικές προθεσμίες απάντησης.

Το καθεστώς των εξαιρέσεων πρέπει να βασίζεται στην αρχή ότι η άρνηση πρόσβασης στην πληροφορία θα γίνεται μόνο όταν ο διεθνής χρηματοδοτικός οργανισμός αποδεικνύει τη σοβαρότερη ζημιά που θα προκληθεί από την δημοσιοποίηση σε κάποιο

καταγεγραμμένο και στενά ορισμένο συμφέρον. Τα απόρρητα θέματα παρουσιάζονται στο τμήμα που περιγράφει τις εξαιρέσεις από την κοινοποίηση των πληροφοριών. Δυστυχώς αυτές δεν αφορούν μόνο περιπτώσεις στις αποφεύγεται πιθανή ζημία αλλά καλύπτουν και έγγραφα όπως η πρόταση της Διοίκησης στο Συμβούλιο σε έργα ιδιωτικού τομέα, τα πρακτικά ψηφοφορίας, οι Συμβάσεις Χρηματοδότησης. Γενικά το προτεινόμενο καθεστώς εξαιρέσεων δεν είναι αυτό που πρέπει να ισχύει σύμφωνα με τον Κανονισμό 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Επιτροπής και του Συμβουλίου όσον αφορά τη δημόσια πρόσβαση στα έγγραφα αυτών των οργάνων. Επίσης δεν συνάδει με τον Κανονισμό 1367/2006 για την εφαρμογή της Σύμβασης του Aarhus.

Στην πολιτική της ΕΤΕ υπάρχουν εξαιρέσεις από την δημοσιοποίηση για την προστασία της εσωτερικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων, για τα συνολικά δάνεια και για πληροφορίες που αποτελούν μέρος της σχέσης εμπιστοσύνης της Τράπεζας με τους συνεργάτες της. Οι εξαιρέσεις αυτές είναι γενικές και δεν καθορίζονται βάση της πιθανής ζημίας, ακολουθείται όμως σε ένα βαθμό ο κανόνας ότι η πρόσβαση στην ενημέρωση σε περίπτωση που προστατεύει το δημόσιο συμφέρον υπερβαίνει την ανάγκη της εχεμύθειας.

Καθώς η ΕΤΕ εισήγαγε το τεκμήριο της δημοσιοποίησης της πληροφορίας στην πολιτική της, όλες οι πληροφορίες που δεν καλύπτονται από περιορισμούς εχεμύθειας πρέπει να είναι προσβάσιμοι κατόπιν αιτήματος. Κατά συνέπεια οι πληροφορίες που παρουσιάζονται στο κείμενο της πολιτικής για την δημοσιοποίηση κατόπιν αιτήματος, δίνονται ως παραδείγματα για να κατανοήσει κανείς τι είδους πληροφορίες μπορεί να κατέχει η ΕΤΕ. Σημαντική αλλαγή πολιτικής σ' αυτό το θέμα είναι ο χρόνος της παροχής της πληροφορίας κατόπιν αίτησης. Η προηγούμενη πολιτική επέτρεπε στο προσωπικό της ΕΤΕ να απαντά το συντομότερο δυνατόν και όχι αργότερα από δύο μήνες από την αίτηση έρευνας. Με τη νέα πολιτική, αυτή η περίοδος συντομεύτηκε σε 20 εργάσιμες μέρες.

Καθένας που πιστεύει πως ένας διεθνής χρηματοδοτικός οργανισμός δεν εφαρμόζει την πολιτική του για πρόσβαση στην πληροφορία έχει το δικαίωμα να ζητήσει να εξεταστεί το ζήτημα από μία ανεξάρτητη αρχή. Η ΕΤΕ έχει καθορίσει μια διαδικασία δύο σταδίων για προσφυγές πολιτών υποδεικνύοντας για αυτόν το ρόλο τον Ευρωπαϊκό

Διαμεσολαβητή. Το γεγονός ότι η ΕΤΕ λειτουργεί μέσα στο πλαίσιο της ΕΕ, προσφέρει πολλά ερείσματα για δυνατότητα προσφυγής στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή. Η καινοτομία αυτής της πολιτικής είναι το περιθώριο 20 εργάσιμων ημερών για διαμαρτυρίες και απαντήσεις, όπως και η πρώτη προσπάθεια να τεθεί το πρόβλημα των διαμαρτυριών από μη ευρωπαίους πολίτες ή κατοίκους. Με την εισαγωγή του νέου σώματος, του Γενικού Επιθεωρητή, η ΕΤΕ επιθυμεί να παρέχει ένα μηχανισμό για την έρευνα των διαμαρτυριών από μη ευρωπαίους πολίτες που ίσως ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής θεωρήσει ότι είναι εκτός αρμοδιοτήτων του. Σε κάθε περίπτωση το έγγραφο δεν παρέχει το πλαίσιο για προσφυγή στο Γενικό Επιθεωρητή αλλά ενδιαφέρεται γενικά για την εφικτή λύση στις αντικειμενικές έρευνες των πιθανών κατηγοριών. Στη διαδικασία προσφυγών για ευρωπαίους πολίτες δεν έγινε καμία αλλαγή. Ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής αποτελεί μια ανεξάρτητη αρχή στο νομικό πλαίσιο της ΕΕ, όμως οι αποφάσεις του δεν είναι νομικά δεσμευτικές. Επίσης είναι ασαφές αν μπορεί να χειρίζεται προσφυγές μη ευρωπαίων πολιτών. Υπάρχει πρόβλεψη να ενημερώνεται η Τράπεζα αμέσως μετά την παραλαβή μιας προσφυγής και να υπάρχει απάντηση από τη Γενική Γραμματεία μέσα σε περίοδο 20 εργάσιμων ημερών.

Για να είναι αποτελεσματική η εφαρμογή της πολιτικής δημοσιοποίησης θα πρέπει να αφιερωθούν επαρκείς πόροι γι' αυτό το σκοπό και να δημιουργηθεί μια κουλτούρα εξωστρέφειας. Η ΕΤΕ διοργανώνει ενημερωτικά σεμινάρια για τα μέλη του προσωπικού της στο θέμα της διαφάνειας. Δεν έχουν ληφθεί προς το παρόν μέτρα για το προσωπικό που να ενθαρρύνουν τη δημοσιότητα. Τα άτομα που αποκαλύπτουν πληροφορίες με καλή την πίστη πρέπει να προστατεύονται από τυχόν παρενέργειες των πράξεων τους. Τέτοιος μηχανισμός δεν υπάρχει στην πολιτική δημοσιοποίησης της ΕΤΕ, ούτε καλύπτεται από την πολιτική κατά της απάτης.

Η πρόσβαση στην ενημέρωση πρέπει να υποβάλλεται σε τακτική επανεξέταση, ώστε να υπολογίζονται οι πιθανές αλλαγές και να εφαρμόζονται οι χρηστοί κανόνες και πρακτικές άλλων οργανισμών. Η ΕΤΕ έχει ορίσει ότι κάθε τρία χρόνια θα γίνεται επίσημη επανεξέταση και διαθέτει ξεχωριστή διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στην ιστοσελίδα της για τη λήψη μηνυμάτων σχετικά με την διαφάνεια. Η πολιτική διαφάνειας υπόκειται σε συνεχή εσωτερική αξιολόγηση και μελέτη των επιπτώσεων της από τη Διαχειριστική Επιτροπή της ΕΤΕ. Επιπλέον, τα θέματα διαφάνειας βρίσκονται στο

επίκεντρο του συνεχιζόμενου διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών και τους άλλους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς.

Τα θετικά χαρακτηριστικά της Πολιτικής της ΕΤΕ για τη Δημοσιοποίηση αναγνωρίζονται από όλους, αλλά η σύγκριση έχει να κάνει με την προηγούμενη πολιτική της. Το έγγραφο που ενέκρινε το Συμβούλιο Διοικητών το Μάρτιο του 2006, έχει αρκετά σημεία που πρέπει να διορθωθούν ώστε η ΕΤΕ να συμμορφωθεί με τα διεθνή πρότυπα στο θέμα της πρόσβασης στην πληροφορία και με την ευρωπαϊκή νομοθεσία.

4.3 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σύμφωνα με τη νομική άποψη του Jerzy Jendroska, η ΕΤΕ ως όργανο της Κοινότητας υπόκειται στις υποχρεώσεις που προέρχονται από τη Σύμβαση του Aarhus και τον Κανονισμό 1367/2006. Η καινούργια πολιτική κοινοποιήσεων εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Διοικητών στις 28 Μαρτίου 2006, δηλαδή πριν την εφαρμογή του Κανονισμού 1367/2006. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όμως, την 17 Φεβρουαρίου 2005, ενέκρινε τη Σύμβαση του Aarhus, η οποία στο άρθρο 20 παρ.3 ορίζει ότι η ισχύς σε σχέση με ένα μέρος της ξεκινά την ενενηκοστή μέρα από την ημερομηνία κατάθεσης της από το όργανο. Οπότε οι σχετικές υποχρεώσεις της Σύμβασης ισχύουν για τα όργανα της Κοινότητας από το Μάιο του 2005 πράγμα που θα έπρεπε να αντανakλάται και στη νέα πολιτική κοινοποίησης της ΕΤΕ. Γενικά η Πολιτική Δημοσιοποίησης όσον αφορά τη δημόσια πρόσβαση στην πληροφορία, ακολουθεί τη γλώσσα και την προσέγγιση του Κανονισμού 1049/2001 και του Κανονισμού 1367/2006, οι οποίες είναι ελαφρά διαφορετικές από αυτές της Σύμβασης του Aarhus. Επίσης η πολιτική αυτή δεν περιέχει όλες τις υποχρεώσεις από τον Κανονισμό 1367/2006 και τη Σύμβαση του Aarhus και κάποια σημεία από αυτά που προβλέπει δεν συνάδουν με τις υποχρεώσεις που προέρχονται από αυτά τα έγγραφα. Η ΕΤΕ θα πρέπει να εξετάσει εκ νέου την στάση της απέναντι στη Σύμβαση του Aarhus και τις υποχρεώσεις της ως θεσμικό όργανο της Ένωσης από τη Σύμβαση και τον Κανονισμό 1367/2006.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η Πολιτική Δημοσιοποίησης είναι εξοπλισμένη για να παρέχει την κατάλληλη εσωτερική νομική βάση για να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που αφορούν την πρόσβαση στην περιβαλλοντική ενημέρωση. Όσον αφορά τη δημόσια

συμμετοχή στα σχέδια και προγράμματα της ΕΤΕ σχετικά με το περιβάλλον, η Περιβαλλοντική Δήλωση είναι το καλύτερο μέσο για τη καθιέρωση πολιτικών που θα προωθήσουν τη Σύμβαση του Aarhus.

Η Πρωτοβουλία για την Παγκόσμια Διαφάνεια είναι ένα δίκτυο οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που δεσμεύεται στην εξωστρέφεια και δημιούργησε το Σεπτέμβριο του 2006 το Πρόγραμμα Διαφάνειας για τους Διεθνείς Χρηματοδοτικούς Οργανισμούς, υποστηρίζοντας το δικαίωμα των πολιτών στην πληροφορία και τη συμμετοχή στις αναπτυξιακές πολιτικές και τα έργα των διεθνών δημόσιων οργανισμών. Το Πρόγραμμα αποτελεί το σημείο αναφοράς της Πρωτοβουλίας για την Παγκόσμια Διαφάνεια όσον αφορά τα πρότυπα διαφάνειας στα οποία πρέπει να συμμορφώνονται τα διεθνή χρηματοδοτικά ιδρύματα. Εμπεριέχει πρότυπα από τη διεθνή νομοθεσία και τις καλύτερες μεθόδους που έχουν εφαρμόσει τα δημοκρατικά κράτη. Το ίδιο το πρόγραμμα αποτελείται από Προοίμιο και εννιά Αρχές. Έτσι μπορούμε να εξετάσουμε την πολιτική Δημόσιας Κοινοποίησης της ΕΤΕ, σύμφωνα με τα σχόλια και τον τρόπο αξιολόγησης της Πρωτοβουλίας για τη Δημόσια Διαφάνεια.

Από τη εξέταση αυτή παρατηρούνται τα ακόλουθα μειονεκτήματα στην πολιτική της ΕΤΕ:

- § Η πολιτική εξαιρεί από την κοινοποίηση τις πληροφορίες που βασίζονται στη σχέση του έργου με τον ιδιωτικό ή τον δημόσιο τομέα - κάποια έργα του ιδιωτικού τομέα είναι δυνατόν να εξαιρεθούν από τον κατάλογο έργων που δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της ΕΤΕ πριν να εγκριθούν ή ακόμα και πριν υπογραφή του δανείου.
- § Οι αξιολογήσεις των ξεχωριστών έργων θεωρούνται εσωτερικά έγγραφα και δεν κοινοποιούνται.
- § Υπάρχει μέρος της βασικής ενημέρωσης για το έργο, όπως οι αναφορές που δεν μπορεί να αντληθεί από αυτούς που πιθανόν θα επηρεαστούν από τις αποφάσεις, καθώς οι πληροφορίες για τα έργα που είναι σε φάση αξιολόγησης, δημοσιεύονται μετά τη λήψη των αποφάσεων.

- § Δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση όλων των ενδιαφερομένων μερών πριν την έγκριση ενός έργου, καθώς το χρονοδιάγραμμα για τη διαδικασία αποδοχής και οι ημερομηνίες απόφασης δεν δημοσιεύονται ποτέ.
- § Η πολιτική δεν επιτρέπει στο κοινό να γνωρίζει το σχέδιο, το διάγραμμα των θεμάτων που έχουν προγραμματιστεί για συζήτηση από το Συμβούλιο των Διοικητών, τα πρακτικά επίσημων εργασιών που πραγματοποιήθηκαν, τις αποφάσεις τους, συμπεριλαμβανομένων των δηλώσεων που ίσως έγιναν και τα αρχεία των ψηφοφοριών.
- § Εγείρονται περιορισμοί στην κοινοποίηση πληροφοριών σε μεγάλη κλίμακα και ιδίως για «προστασία της εσωτερικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων της ΕΤΕ», για τα συνολικά δάνεια ή για «πληροφορίες που είναι τυπικό μέρος των σχέσεων εμπιστοσύνης της ΕΤΕ με τους επιχειρηματικούς της εταίρους». Επιπλέον οι εξαιρέσεις αυτές δεν υπολογίζουν τη ζημία που θα μπορούσε να αποφευχθεί σε περίπτωση κοινοποίησης.
- § Εκτός από τη γενική δήλωση για προώθηση της ελευθερίας της πληροφορίας με σεμινάρια ενημέρωσης για τα μέλη του προσωπικού στα θέματα της διαφάνειας και κοινοποίησης, το κοινό δεν ενημερώνεται για τους μηχανισμούς που εφαρμόζει η ΕΤΕ, όπως για παράδειγμα για το κεντρικό της σύστημα εντοπισμού των αιτημάτων πληροφόρησης.

Για πολλά έτη η ΕΤΕ υπολειπόταν στο θέμα της διαφάνειας και την πρόσβαση στην πληροφορία και τις διαδικασίες σε σχέση με άλλα διεθνή χρηματοδοτικά όργανα. Αν και η καινούργια Πολιτική Δημοσιοποίησης της ΕΤΕ δεν απεικονίζει όλες τις προτάσεις που υποβλήθηκαν από τους κοινωνικούς φορείς, τα θετικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα στη νέα πολιτική πληροφοριών αναγνωρίζονται ευρέως.

Όλα τα έγγραφα από τον κατάλογο της δημόσιας πολιτικής δημοσιοποίησης είναι προσιτά στην ιστοσελίδα της ΕΤΕ μέσω της μηχανής αναζήτησης δημοσιεύσεων. Οι περισσότεροι από αυτούς δημοσιεύονται τουλάχιστον σε τρεις γλώσσες (γερμανικά, αγγλικά και γαλλικά), εντούτοις, σύμφωνα με τη επίσημη έκθεση πολιτικής, τα έγγραφα με ιδιαίτερη σημασία για το κοινό, όπως οι κώδικες δεοντολογίας, δημοσιεύονται επίσης

σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ. Η μετάφραση στις άλλες γλώσσες μπορεί να εξεταστεί αν προκύψει ενδιαφέρον από το ευρύ κοινό.

Για τις κοινότητες που πιθανόν να επηρεαστούν αρνητικά από τα έργα της ΕΤΕ, έχει μεγάλη σημασία η έγκαιρη πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες και τα έγγραφα που σχετίζονται με το έργο πριν ληφθεί η απόφαση χρηματοδότησης. Σύμφωνα με την πολιτική δημοσιοποίησης, η ενημέρωση για έργα που είναι υποψήφια προς χρηματοδότηση από την ΕΤΕ δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της υπό τη μορφή περίληψης του έργου. Υπάρχουν όμως, δύο σημαντικοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη: ο χρόνος που παρουσιάζονται τα έργα στον κατάλογο των έργων και η συμπερίληψη μιας ηλεκτρονικής μορφής των εγγράφων περιβαλλοντικής εκτίμησης, όπου εφαρμόζονται σύμφωνα με την Οδηγία για τις περιβαλλοντικές εκτιμήσεις. Σύμφωνα με τη δήλωση πολιτικής, τα έργα μετά την υπογραφή τους παραμένουν σε κατάλογο μέχρι να δημοσιευτούν στην Ετήσια Αναφορά της ΕΤΕ. Σύμφωνα με την ΕΤΕ 351 έργα εγκρίθηκαν το 2006, από αυτά όμως μόνο ένα μέρος δημοσιεύτηκε στον κατάλογο έργων της ιστοσελίδας.

Σχετικά με το χρόνο δημοσίευσης των πληροφοριών των έργων στην ιστοσελίδα, η νέα πολιτική έχει δύο διαφορετικές προσεγγίσεις για τα δάνεια του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Οι πληροφορίες για όλα τα έργα δημόσιου τομέα θα πρέπει να δημοσιεύονται τουλάχιστον δύο μήνες πριν την εξέταση τους από το Συμβούλιο Διοικητών και το ίδιο ισχύει γενικά για τον ιδιωτικό τομέα, όμως κάποια από τα έργα δεν δημοσιεύονται πριν την έγκριση του Συμβουλίου ή την υπογραφή του δανείου για να προστατέψουν εύλογο εμπορικό συμφέρον. Αυτοί οι περιορισμοί στα ζητήματα που συνδέονται με τον ιδιωτικό τομέα έχουν εγείρει πολλές κατηγορίες από μη κυβερνητικές οργανώσεις που θεωρούν ότι αυτή η διάταξη δίνει την ελευθερία στο προσωπικό της ΕΤΕ και τους διαχειριστές να αποφασίζουν αν το κοινό πρέπει να ενημερωθεί για κάποιο έργο ή όχι. Η ΕΤΕ απαντά ότι αυτό εφαρμόζεται κατ' εξαίρεση και μόνο για εμπορικά ευαίσθητες περιπτώσεις.

Η έγκαιρη δημοσιοποίηση των πληροφοριών ενός έργου είναι εφικτή μόνο με την καταγραφή της πληροφορίας στον κατάλογο έργων. Όμως, υπάρχουν και επιπρόσθετες ανησυχίες που αφορούν τον τρόπο υλοποίησης της ίδιας της πολιτικής της ΕΤΕ. Τα περισσότερα από τα υπογεγραμμένα δάνεια που εμφανίζονται στη λίστα δεν

περιλαμβάνουν πληροφορίες για την ημερομηνία έγκρισης πράγμα που καθιστά αδύνατο να εκτιμηθεί η έγκαιρη ή μη κοινοποίηση και επίσης υπάρχουν έργα στα οποία υπήρχε παράβαση της δέσμης περιόδου δημοσίευσης ή και της καταστατικής υποχρέωσης για τη γνωμοδότηση των μετόχων. Για όλα τα έργα που απαιτούν γνωμοδότηση για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, η ΕΤΕ θα πρέπει να δημοσιεύει τις Μη Τεχνικές Περιλήψεις (δηλώσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων για κράτη εκτός ΕΕ) ή άλλες σχετικές πληροφορίες. Η δέσμευση στη νέα πολιτική έτυχε θετικής υποδοχής από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, καθώς τα έγγραφα της ΕΤΕ είναι απαραίτητα για την κατανόηση των πιθανών αρνητικών συνεπειών ενός έργου.

Όμως, μέχρι στιγμής δεν έχουν για όλα τα έργα που ανήκουν σ' αυτήν την κατηγορία, αναρτηθεί ηλεκτρονικά αυτές οι πληροφορίες. Επίσης υπάρχουν ενδείξεις ότι κάποια έργα έχουν εγκριθεί και υπογραφεί πριν καν ολοκληρωθεί η διαδικασία εκτίμησης των επιπτώσεων. Αυτό ισχύει για τα έργα που απαιτούν ολοκληρωμένη διαδικασία περιβαλλοντικών εκτιμήσεων και έχει γίνει κοινή πρακτική για τα έργα τα οποία απαιτούν προεκτίμηση πριν τη λήψη απόφασης για την πιθανή επίπτωση και τα καταπραϊντικά μέτρα.

Ένα άλλο θέμα είναι η κοινοποίηση κατόπιν αιτήματος. Εφόσον στη βάση της πολιτικής της ΕΤΕ είναι το τεκμήριο υπέρ της δημοσιοποίησης, όλες οι πληροφορίες που δεν εμπίπτουν στις περιπτώσεις εξαίρεσης πρέπει να είναι διαθέσιμες για κοινοποίηση κατόπιν αιτήματος. Η νέα πολιτική δίνει επίσης, μια καλύτερη εικόνα για τους τύπους πληροφορίας που κατέχει η ΕΤΕ (με πλήρη κατάλογο εγγράφων), αλλά η σημαντικότερη αλλαγή σχετίζεται με τη διαδικασία διαχείρισης των αιτημάτων για πληροφορίες. Η προηγούμενη πολιτική επέβαλε στο προσωπικό της ΕΤΕ να απαντά όσο δυνατόν νωρίτερα, μέσα σε περίοδο που να μην υπερβαίνει τους δύο μήνες από το αίτημα, ενώ η τρέχουσα μείωσε την περίοδο αυτή σε 20 εργάσιμες ημέρες. Στην παρούσα φάση όμως, ο μέσος όρος απάντησης σε αίτημα για πληροφορίες ήταν 30 εργάσιμες. Ο τρόπος απάντησης και οι παρεχόμενες πληροφορίες ήταν σύμφωνες με τις αρχές της πολιτικής της ΕΤΕ.

Συμπερασματικά, η πολιτική δημοσιοποίησης της ΕΤΕ έχει βελτιωθεί και μπορεί να συγκριθεί με τα πρότυπα της Παγκόσμιας Τράπεζας. Όμως και οι δύο οργανισμοί έχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης στην πορεία προς την πραγματική διαφάνεια και την

κοινωνική υπευθυνότητα. Η επίδοση της ΕΤΕ στο θέμα της διαφάνειας έχει βελτιωθεί χάρη στις αλλαγές της πολιτικής δημοσιοποίησης του 2006, όμως ακόμα απέχει από το αναμενόμενο επίπεδο της πρόσβασης στην πληροφορία ενός σύγχρονου δημόσιου οργανισμού της ΕΕ που ετησίως εγκρίνει έργα αξίας 47 δις ευρώ. Η πολιτική της ΕΤΕ δεν ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις της Σύμβασης του Aarhus και υπάρχουν κενά σε αυτήν σε σύγκριση με παρόμοιους χρηματοδοτικούς οργανισμούς. Αυτά τα κενά αφορούν εκτός των άλλων το δικαίωμα της ΕΤΕ να μην κοινοποιεί πληροφορίες για προτεινόμενα έργα του ιδιωτικού τομέα, τη μη δημοσιοποίηση των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης και των πρακτικών των συνεδριάσεων του Συμβουλίου και την άρνηση πρόσβασης στις χρηματοδοτικές συμφωνίες που μπορεί να περιλαμβάνουν σημαντικές περιβαλλοντικές και κοινωνικές απαιτήσεις προς τον χρηματοδότη του έργου. Υπάρχουν επίσης πολλά μειονεκτήματα στην εφαρμογή της πολιτικής στο θέμα της αυτόματης δημοσιοποίησης της πληροφορίας όσον αφορά: τις διαθέσιμες γλώσσες των εγγράφων, τη συστηματική δημοσίευση των περιλήψεων των εγγράφων και τον προκαθορισμένο χρόνο για τις διαβουλεύσεις και τη λήψη αποφάσεων. Τα θετικά χαρακτηριστικά της πολιτικής της δημόσιας δημοσιοποίησης για την έγκαιρη κοινοποίηση των εγγράφων που περιέχουν πληροφορίες για τις περιβαλλοντικές επιδράσεις υπονομεύονται σε μεγάλη έκταση από την ανεπαρκή εφαρμογή της.

4.4 ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Για να εφαρμοστεί με συνέπεια η Σύμβαση του Aarhus θα πρέπει η ΕΤΕ να εφαρμόσει τις επιταγές του επίσημου θεσμικού της πλαισίου ως όργανο της ΕΚ με όλες τις νομικές συνέπειες. Τόσο η Πολιτική Δημοσιοποίησης όσο και η Περιβαλλοντική Δήλωση θα πρέπει να επανεξεταστούν ώστε να είναι δυνατή η εκπλήρωση των υποχρεώσεων της ΕΤΕ στα θέματα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία και δημόσιας συμμετοχής. Ο στόχος είναι να αντισταθμιστεί στα έγγραφα πολιτικής η πλήρης εναρμόνιση της ΕΤΕ με την ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Το τεκμήριο υπέρ της δημοσιοποίησης πρέπει να ισχύει σε καθεστώς αυστηρά καθορισμένων εξαιρέσεων. Το τρέχον καθεστώς εξαιρέσεων από την δημοσιοποίηση το οποίο θεωρεί όλες τις χρηματοδοτικές συμβάσεις και τους όρους των συνολικών δανείων ως εμπιστευτικά, κρίνοντας τα μόνο από το όνομα του εγγράφου υπονομεύει την αρχή

της δημοσιοποίησης. Το καθεστώς εξαιρέσεων πρέπει να είναι συγκεκριμένο και να καθορίζει τη ζημία που θα έφερνε η κοινοποίηση ώστε να μην υπάρχουν αμφιβολίες και να διασφαλίζεται η νόμιμη πρόσβαση στην πληροφόρηση του κοινού.

Η διάκριση ανάμεσα σε έργα του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα σε σχέση με την δημοσιοποίηση είναι αντίθετη προς τις πρακτικές άλλων οργανισμών όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης και η Παγκόσμια Τράπεζα, δημιουργεί σύγχυση και πρέπει να εγκαταλειφθεί. Δεν είναι δυνατόν κάποια έργα τα οποία έχουν αρνητικές περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις να αποφεύγουν το δημόσιο έλεγχο πριν την έγκριση χάρη σε ισχυρισμούς του Διαχειριστή για πιθανή εμπορική ευαισθησία.

Η ΕΤΕ πρέπει να είναι πιο αυστηρή στην προώθηση και εφαρμογή του δικαιώματος πληροφόρησης του κοινού. Τα μειονεκτήματα που αποκαλύφθηκαν κατά την εφαρμογή της πολιτικής συνηγορούν υπέρ της λήψης μέτρων τα οποία μπορεί να είναι ηβελτίωση της ικανότητας του προσωπικού της ΕΤΕ, η επιπρόσθετη εκπαίδευση, ένα αποτελεσματικό και προοδευτικό σύστημα διαχείρισης των αρχείων, ένα κεντρικό σύστημα αναζήτησης των αιτημάτων, η θέσπιση μέτρων για μη παρεμπόδιση της πρόσβασης στην πληροφορία, η δημοσίευση μιας ετήσιας έκθεσης για την εφαρμογή της εξωστρέφειας και τακτικοί εσωτερικοί έλεγχοι.

Όλες οι πληροφορίες που σχετίζονται με έργα θα πρέπει να διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της ΕΤΕ μετά την υπογραφή του έργου. Οι αρχικές πληροφορίες για τα έργα μαζί με τις αναθεωρημένες θα πρέπει να δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα της ΕΤΕ. Αυτή τη στιγμή οι περιγραφές των έργων περιλαμβάνουν μόνο την ονομασία τους, το ποσό δανείου και το κράτος στο οποίο πραγματοποιήθηκε και δεν δίνονται λεπτομέρειες για τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και αναπτυξιακές πλευρές του έργου.

Η ΕΤΕ χρειάζεται να διαφυλάξει την πολιτική δημοσιοποίησης στο κοινό σε πρακτικά θέματα και επίσης να ενημερώνει για τις διαβουλεύσεις που πρόκειται να γίνουν σε σχέση με τις πολιτικές της ΕΤΕ. Θα πρέπει να καταβάλλει προσπάθειες για τη συμμετοχή του κοινού στις διαβουλεύσεις, ειδικά σε αναπτυσσόμενα κράτη στα οποία αυξάνεται συνεχώς η παρουσία της Τράπεζας. Επιπλέον, όλες οι επίσημες συναντήσεις του Συμβουλίου για λήψη αποφάσεων θα πρέπει να είναι ανοιχτές στο κοινό όπως και οι

διαδικαστικές πληροφορίες όπως τα σχέδια εργασίας, η ημερήσια διάταξη, περιλήψεις των δανείων και συζητήσεις για τη χάραξη πολιτικής.

4.5 ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- [1] Παγκόσμια Πρωτοβουλία για την Διαφάνεια, Χάρτης για τη Διαφάνεια www.ifitransparency.org/doc/charter_en.pdf
- [2] Παγκόσμια Πρωτοβουλία για την Διαφάνεια, συγκριτική μελέτη για τους διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς, εκδ. Bank Information Center - Freedominfo.org. 2005, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση www.ifitransparencyresource.org/documentupload/Comparative.Analysis.pdf
- [3] ΕΤΕ, Πολιτική για τη Δημοσιοποίηση, 2006 διαθέσιμη ηλεκτρονικά στη διεύθυνση www.eib.org/attachments/strategy/public_disclosure_policy_en.pdf
- [4] Jendroska J., νομική ανάλυση για τη συμμόρφωσης της ΕΤΕ με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε σχέση με την πρόσβαση στην πληροφορία και τη Σύμβαση του Aarhus, 2007, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση www.crbm.org/modules.php?name=download&f=visit&lid=22
- [5] Επίσημη ιστοσελίδα της ΕΤΕ, Έκθεση για την Εταιρική Ευθύνη, 2006, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www.eib.org/attachments/strategies/statement_governance_2006_en.pdf

5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων αποτελεί το χρηματοδοτικό ίδρυμα της ΕΕ, το οποίο συμβάλλει ουσιαστικά στην επίτευξη των στόχων της επιλέγοντας τα επενδυτικά σχέδια που χρηματοδοτεί, σύμφωνα με τις προτεραιότητες της ΕΕ. Στο εσωτερικό της Ευρώπης η κύρια προτεραιότητα της Τράπεζας ήταν και παραμένει η επίτευξη συνοχής μέσω της ανάπτυξης των λιγότερο ευνοημένων περιοχών. Ο στόχος αυτός εξελίχθηκε σταδιακά καθώς συμπεριλήφθηκε στις επιδιώξεις της Τράπεζας η ανάγκη για χρηματοδότηση και άλλων έργων που βελτιώνουν τις ευρωπαϊκές υποδομές και την ποιότητας ζωής, προστατεύουν το περιβάλλον και ενισχύουν την ευρωπαϊκή οικονομία. Στην τρέχουσα χρονική περίοδο, η ΕΤΕ έχει θέσει έξι κύριους στόχους: τη συνοχή και σύγκλιση των περιφερειών της ΕΕ, τη στήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τα περιβαλλοντικά προγράμματα, την έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία, τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα μεταφορών και τη βιώσιμη, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια. Αυτοί οι στόχοι δεν είναι ασύνδετοι, αλλά αντίθετα εξαρτάται ο ένας από τον άλλο και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

Η Τράπεζα πέραν αυτών των συγκεκριμένων στόχων έχει επίσης την ευθύνη της τήρησης της ευρωπαϊκής και διεθνούς νομοθεσίας, καθώς και την χρησιμοποίηση χρηστών μεθόδων και διαδικασιών που προωθούν τις ευρωπαϊκές αξίες και στηρίζουν το γενικότερο έργο της. Αυτή η ευθύνη αποκτά ιδιαίτερη αξία εκτός του χώρου της ΕΕ, όπου αυξάνεται σταδιακά η δράση της. Σε αναπτυσσόμενες περιοχές, στις οποίες δεν υπάρχει επαρκές νομοθετικό πλαίσιο ή το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο δεν τηρείται, η ΕΤΕ πρέπει να κατευθύνεται με γνώμονα τις προκαθορισμένες πολιτικές της και την αίσθηση της εταιρικής της ευθύνης. Η ΕΤΕ έχει ήδη αναγνωρίσει τη σημασία του περιβάλλοντος και την ανάγκη στήριξης επενδύσεων που δεν το επιβαρύνουν και η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί βασική απαίτηση σε όλες τις δραστηριότητες της Τράπεζας.

Η αειφόρος ανάπτυξη εκτός από την προστασία του περιβάλλοντος συνδέεται και με την κοινωνική συνοχή και την οικονομική ευημερία, η ενίσχυση έργων που προωθούν την αειφόρο ανάπτυξη περιλαμβάνει και την προώθηση συγκεκριμένων κοινωνικών στόχων.

Σε αυτούς αναφέρονται κυρίως τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα εργασιακά δικαιώματα, η συναίνεση της κοινότητας για έργα που επηρεάζουν τη ζωή της, και η ισότητα των δύο φύλων. Για την προώθηση αυτών των στόχων είναι απαραίτητη η θεσμοθέτηση συγκεκριμένων διαδικασιών που θα εκτιμούν τις επιπτώσεις του έργου στις επηρεαζόμενες κοινωνικές ομάδες, θα προλαμβάνουν και θα διαχειρίζονται τυχόν αρνητικές συνέπειες του. Τέτοια εργαλεία που εκτιμούν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις χρησιμοποιούνται ήδη στις επενδύσεις που χρηματοδοτεί η Τράπεζα και απομένει να αρχίσουν να αξιολογούνται και για τις κοινωνικές επιπτώσεις τους.

Το ζήτημα της διαφάνειας είναι ένα βασικό στοιχείο της αειφόρου ανάπτυξης και συνδέεται άμεσα με τη συμμετοχή και συναίνεση της κοινωνίας στις επενδύσεις που την επηρεάζουν. Η σωστή και έγκαιρη πληροφόρηση είναι προαπαιτούμενο για να υπάρξει δημόσια συμμετοχή στις διαδικασίες της ΕΤΕ. Η Τράπεζα αναγνωρίζοντας τη σημασία της διαφάνειας για την εταιρική ευθύνη και διακυβέρνηση, θέσπισε το 2006 μια αναθεωρημένη πολιτική για τη δημοσιοποίηση των πληροφοριών της. Μέσω της τρέχουσας πολιτικής δημοσιοποίησης βελτιώθηκε σημαντικά η στάση της ΕΤΕ απέναντι στη διαφάνεια. Η διαδικασία για την τροποποίηση της πολιτικής ήταν συμμετοχική, αναγνωρίστηκε γενικά το τεκμήριο της δημοσιοποίησης, θεσπίστηκαν πιο εξωστρεφείς κανόνες και πρακτικές. Υπάρχουν ακόμα σημεία που χρήζουν επανεξέτασης, κυρίως σε σχέση με τις χρηματοδοτήσεις του ιδιωτικού τομέα και τους χρόνους δημοσιοποίησης των εγγράφων, ώστε η πολιτική της ΕΤΕ να είναι απολύτως συμβατή με τις αρχές της Σύμβασης του Aarhus και τη νομοθεσία της ΕΕ.

Η ΕΤΕ έχει ήδη θέσει προοδευτικούς και φιλόδοξους στόχους και έχει δεσμευτεί να προωθήσει την κοινωνική συνοχή μέσα από την αειφόρο ανάπτυξη. Όσον αφορά την εφαρμογή των στόχων δεν υπάρχουν παντού οι απαραίτητες διαδικασίες και θετικές επεμβάσεις που να στηρίζουν αυτές τις επιδιώξεις. Το σημείο που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής είναι η έλλειψη σαφήνειας, συνέπειας και περιεκτικότητας στις οδηγίες και τις πολιτικές της Τράπεζας. Μάλιστα παρατηρούμε ότι υπάρχουν ιδιωτικές τράπεζες που έχουν προχωρήσει περισσότερο στη στήριξη των κοινωνικών ζητημάτων. Η ΕΤΕ εξαιτίας της ιδιαίτερης θεσμικής δομής της έχει καθήκον όχι μόνο να ενσωματώσει στη λειτουργία της, τις χρηστές πρακτικές των άλλων χρηματοδοτικών οργανισμών αλλά και να γίνει πρωτοπόρος στην προώθηση των αξιών της κοινωνικής αειφορίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

6 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Σερεμέτης, Δ. «Χρηματικές σχέσεις της Ελλάδας με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες» εκδ. Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, 1989
- [2] Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ., «Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θεσμικές, Πολιτικές και Οικονομικές Πτυχές», Β΄ έκδοση, εκδ. Θεμέλιο, 1999
- [3] Τσούκαλης Λ., «Η νέα ευρωπαϊκή οικονομία. Η πολιτική και οικονομική διάσταση της ολοκλήρωσης», εκδ. Παπαζήση, 1993
- [4] Ζαχαριάδης- Σούρας Δ., «Διεθνείς Οικονομικοί Οργανισμοί», εκδ. Σταμούλης, 1993
- [5] Μούσης Ν., «Ευρωπαϊκή Ένωση. Δικαιο – Οικονομία – Πολιτική, εκδ. Παπαζήση, 1999
- [6] Παπαγεωργίου Π., Χιόνης Δ., Διεθνής επιχειρηματική δραστηριότητα και οργανισμοί, εκδ. Σταμούλης, 2003
- [7] Faucheux S., Noel J., Οικονομική των Φυσικών Πόρων και του Περιβάλλοντος, Gutenberg, 2007
- [8] John Ruggie, Business and Human Rights: Mapping International Standards of Responsibility and Accountability for Corporate Acts, Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, Section 2, <http://www.business-humanrights.org/Links/Repository/948764/jump>
- [9] LaVina, A. and Nakhooda, S. (2005), Empowering Communities Through Free, Prior, and Informed Consent, World Resources Institute (WRI), EarthTrends 2006 World Resources Institute under a Creative Commons License

- [10] Tom Griffiths, Making the Grade: a survey of IFI social policies, international development standards and the policies of the European Investment Bank (EIB), Updated Version. December 2006
- [11] Raja Devasish Roy (Taungya) and Helen Leake, Indigenous Peoples and the ADB, Bankwatch Magazine, April 2007, http://www.forestpeoples.org/documents/ifi_igo/adb_bankwatch_apr07_eng.pdf
- [12] Suzanna Dennis, Elaine Zuckerman, Mapping Multilateral Development Banks' Reproductive Health and HIV/AIDS Spending, Gender Action, 2007, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση <http://www.genderaction.org/images/Gender%20Action%20MDBs%20RH-AIDS.pdf>
- [13] Jendroska J., νομική ανάλυση για τη συμμόρφωση της ΕΤΕ με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε σχέση με την πρόσβαση στην πληροφορία και τη Σύμβαση του Aarhus, 2007, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση www.crbm.org/modules.php?name=download&f=visit&lid=22
- [14] International Herald Tribune, "EU clears European Investment Bank to loan €2.8 billion until 2013", διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www.iht.com/articles/ap/2006/11/28/business/EU_FIN_EU_European_Investment_Bank.php, November 28, 2006
- [15] Δίκτυο μη κυβερνητικών οργανώσεων Banktrack, the Role of the Financial Services in Respecting Human Rights, 2006, <http://www.banktrack.org/doc/File/banks%20and%20human%20rights/banktrack%20on%20human%20rights/061218%20letter%20to%20ruggie%20on%20banks%20and%20human%20rights.pdf>
- [16] CIEL, Gender Action, Gender Justice: A Citizen's Guide to Gender Accountability at International Financial Institutions, (sponsored by the Heinrich Boll Foundation), 2007, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www.genderaction.org/images/Gender%20Justice_Final%20LowRes.pdf
- [17] Παγκόσμια Πρωτοβουλία για την Διαφάνεια, συγκριτική μελέτη για τους διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς, εκδ. Bank Information Center - Freedominfo.org.

- 2005, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση www.ifitransparencyresource.org/documentupload/Comparative.Analysis.pdf
- [18] Ομιλος ΕΤΕ, Έκθεση Δραστηριοτήτων 2006, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση <http://www.eib.org/attachments/general/reports/ar2006el.pdf>
- [19] ΕΤΕ, Πολιτική για τη Δημοσιοποίηση, 2006 διαθέσιμη ηλεκτρονικά στη διεύθυνση www.eib.org/attachments/strategy/public_disclosure_policy_en.pdf
- [20] Επίσημη ιστοσελίδα της ΕΤΕ, Έκθεση για την Εταιρική Ευθύνη, 2006, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www.eib.org/attachments/strategies/statement_governance_2006_en.pdf
- [21] Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, European Investment Bank Environmental and Social Practices Handbook, August 2007, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www.eib.org/attachments/environmental_and_social_practices_handbook.pdf
- [22] Επίσημη ιστοσελίδα της ΕΤΕ, προτεραιότητες της ΕΤΕ στο τρέχον επιχειρησιακό σχέδιο, <http://www.eib.org/projects/topics/index.htm>, ανακτήθηκε 23 Μαρτίου 2008
- [23] WCED, Brundtland Report, 1987, www.un-documents.net/wced-ocf.htm
- [24] European Consensus on Development, Joint Statement by the Council and the representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council, the European Parliament and the Commission on European Union Development Policy, <http://www.dfid.gov.uk/eupresidency2005/eu-consensus-development.pdf>
- [25] Ευρωπαϊκή Οδηγία EC 10917/06, EU's Renewed Sustainable Development Strategy, http://ec.europa.eu/sustainable/docs/renewed_eu_sds_en.pdf
- [26] The Cotonou Agreement: Partnership Agreement Between the Members of the African, Caribbean and Pacific Group of States of the one part, and the European Community and its Member States of the other part, 23 June 2000 http://ec.europa.eu/development/geographical/cotonouintro_en.cfm

- [27] Voluntary Principles on Security & Human Rights, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://www.voluntaryprinciples.org/files/voluntary_principles.pdf
- [28] Επίσημη ιστοσελίδα της ETE, The Social Assessment of Projects outside the European Union: the Approach of the European Investment Bank, 2006
- [29] Banking and Human Rights-Confronting human rights in the financial sector, KPMG and F & C Asset Management, 2006, <http://www.us.kpmg.com/microsite/FSLibraryDotCom/docs>
- [30] Robobank, The Human Rights Statement for Robobank as elaboration of the Code of Conduct, 2007, <http://www.rabobank.com>
- [31] Δηλώσεις για την εταιρική ευθύνη του ομίλου Barclays διαθέσιμες ηλεκτρονικά στη διεύθυνση www.personal.barclays.co.uk
- [32] Όμιλος ABNAMRO, <http://www.abnamro.com>
- [33] Όμιλος Citigroup, δεσμεύσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη, <http://www.citigroup.com/citigroup/environment/index.htm>
- [34] OHE, Norms on the Responsibilities of Transnational Corporations and Other Business Enterprises with Regard to Human Rights, U.N.Doc.E/CN.4/Sub.2/2003/12/Rev.2, <http://www1.umn.edu/humanrts/links/norms-Aug2003.html>
- [35] Aarhus Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters, 1998, <http://www.unece.org/env/pp/documents/cep43e.pdf>
- [36] OHE, The UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, <http://www.iwgia.org/graphics/SynkronLibrary/Documents/InternationalProcesses/DraftDeclaration/07-09-13ResolutiontextDeclaration.pdf>
- [37] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Εξωτερική πολιτική της ΕΕ, EU's Human Rights and Democracy Policy, The Rights of Indigenous People, http://ec.europa.eu/external_relations/human_rights/ip/index.htm

- [38] Inter-American Development Bank, Operational Policy on Indigenous Peoples, Sustainable Development Department, Indigenous Peoples and Community Development Unit, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=691261>
- [39] Οδηγός για το προσωπικό της Παγκόσμιας Τράπεζας, World Bank Operational Policy on Indigenous Peoples (OP 4.10), διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση <http://wbln0018.worldbank.org/Institutional/Manuals/OpManual.nsf/B52929624EB2A3538525672E00775F66/0F7D6F3F04DD70398525672C007D08ED?OpenDocument>
- [40] JP Morgan Chase, Environmental Policy Section D: Indigenous Communities, <http://www.jpmorganchase.com/cm/cs?pagename=Chase/Href&urlname=jpmc/community/env/policy/indig>
- [41] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Promoting Core Labour Standards and Improving Social Governance in the Context of Globalization, European Commission, COM (2001) 416 final, July 18 2001, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2004/march/tradoc_111234.pdf
- [42] Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κανονισμός για την προώθηση της ισότητας των φύλων στην αναπτυξιακή συνεργασία, διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/com2003_0465en01_en.pdf
- [43] Παγκόσμια Πρωτοβουλία για την Διαφάνεια, Χάρτης για τη Διαφάνεια www.ifitransparency.org/doc/charter_en.pdf